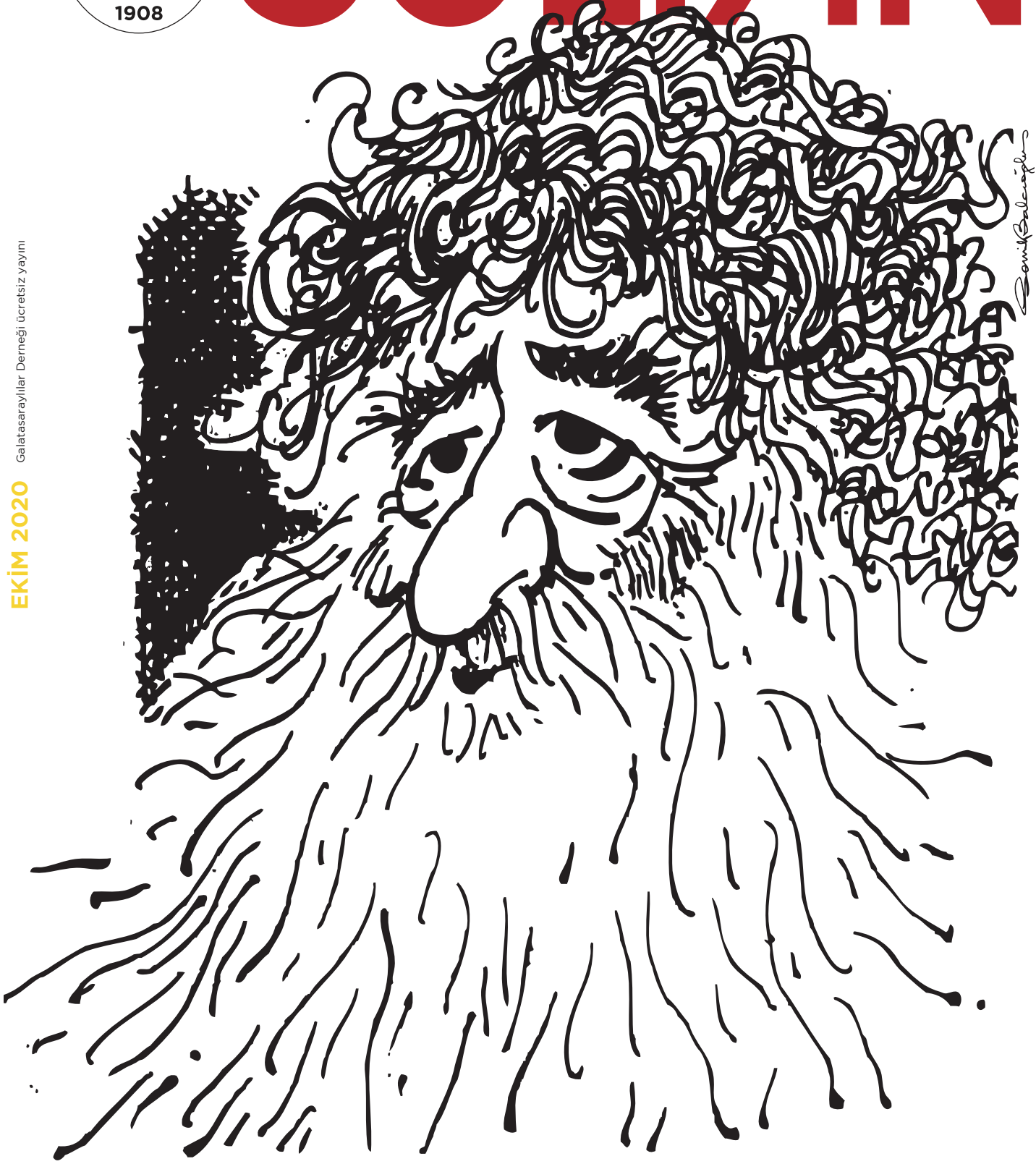

SULTANI

EKİM 2020 Galatasaraylılar Derneği ücretsiz yayını

KATKIDA BULUNANLAR: SİMGE ARGÜDEN, ALİ NEJAT ALPAT, AHMET BAŞAR, FİDEL BERBER, REHA BİLGE, ÖMER BOZKURT, BERTRAND BUCHWALTER, İZZEDİN ÇALIŞLAR, ORHAN KARAVELİ, SAİT KERESTECİ, BERK KUTENGİN, KENAN OVACIK, TULGA OZAN, GÖZDE EDA TEKCAN

ETİ

**MUTLULUK
DENİNCE AKLA**

SULTANİ DERGİ • EKİM 2020

- 4 Başkan'ın Mesajı** — *Fidel Berber*
- 6 Cemiyetten Haberler** — *Simge Argüden*
- 8 Galatasaray Ödülü** — *Reha Bilge*
- 10 Au Revoir et Merci!** — *Bertrand Buchwalter*
- 12 Trofe 2020** — *Berk Kutengin*
- 15 Bir Haykırışın Şairi: Tevfik Fikret** — *Kenan Ovacık*
- 19 Çorlulu Ali Paşa** — *Reha Bilge*
- 28 Cihat Burak'ın Resimleriyiz** — *Gözde Eda Tekcan*
- 36 Belgeselin Belgeseli...** — *İzzeddin Çalışlar*
- 46 Hakan Nurcanlı ile röportaj** — *Ahmet Başar*
- 52 Sakallı Celal Ağabey Yaşıyor** — *Orhan Karaveli*
- 54 Atlantik okyanusu'nu ilk geçen...** — *Sait Keresteci*
- 60 Kaybettiklerimiz**
- 61 Küçük Galatasaraylıların Gemileri** — *Ömer Bozkurt*
- 64 Bir dönemi sonlandıran facia...** — *Tulga Ozan*
- 66 Mektepli Bulmaca** — *Ali Nejat Alpat*

Cihat Burak, Serigrafi, 70x50 cm
IMOGA Koleksiyonu

Sakallı Celal, tuval üstüne yağlıboya
Erdil Oral

SULTANİ Galatasaraylılar Derneği ücretsiz yayını. YAYIN TÜRÜ: Yaygın Süreli. İMTİYAZ SAHİBİ: Galatasaraylılar Derneği adına Fidel Berber (123), Başkan.
YÖNETİM YERİ: Galatasaraylılar Derneği, Çalkuşu Sokak N°7 1. Levent Beşiktaş 34330 İstanbul WEB www.galatasaraylilarderneği.org.tr
İLETİŞİM: Telefon: 0212 270 19 08 / Faks: 0212 281 99 02 / E-posta: dernek@galatasaraylilarderneği.org.tr

GENEL KOORDİNATÖRLER: Merve Gürkaynak (124), Simge Argüden (127). GRAFİK TASARIM: Ahmet Başar (122) YAPIM: Üretimevi, Gökdeniz Toprak
SON OKUMA: Zeynep Özalpın. FOTOĞRAFLAR: İlgili yazarlar, GS Müze arşivi. REKLAM: Simge Argüden E-POSTA dernek@galatasaraylilarderneği.org.tr
KAPAK: Merhum karikatür sanatçısı Semih Balcıoğlu'nun Sakallı Celal çizimi. Orhan Karaveli izniyle. BASKI: Sistem Matbaacılık, Kartal İstanbul

HER HAKKI MAHFUZDUR. Dergideki yazı, fotoğraf ve diğer görsellerin izin alınmadan veya kaynak gösterilmeden her türlü ortamda çoğaltılması yasaktır.
NOT: Bu sayıda kullanılan kesme işaretleri, TDK'nın sonradan aldığı kararla "Kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturum ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz." kuralına göre düzenlenmiştir.

BAŞKAN'IN MESAJI

Sevgili Galatasaraylılar,

Sultani Dergimizin ekim sayısı ile sizlere ulaşmaktan son derece mutluyum.

Mart ayından itibaren ülkemizde etkisini gösteren COVID-19 salgını ile süreç haziran başında biraz iyileşme gösterse de bu yaz dönemi herkes için biraz tedirgin ve buruk geçti. İçiş-

leri Bakanlığı'nın ilgili genelgesiyle 17.03.20 tarihinde kapattığımız Dernek lokalimizi 02.06.20 tarihinde açtık. Korunaklı bahçemizin olması, gerekli tüm önlemlerin alınması, sosyal mesafenin sağlanması bir nebze katkı sunsa da önceki yıllara oranla daha sessiz bir yaz dönemi geçirdik.

Lokalin sakinliği yanında mart ayında başlattığımız aktivitelerimizin online platformlara taşınması ve buradan camiamıza ulaşma imkânı, bu dönemde de tam gaz devam etti. 29 Mayıs'ta dijital ortamda düzenlediğimiz "2020 Galatasaray Ödülü" töreni, bir ilk olmasının yanında çok büyük beğeni topladı.

Bu sene "İletişim Dalı" başlığı ile "Geleneksel Medya" alanında "Sn. Orhan Karaveli" ve "Yeni Medya" alanında "Sn. Ruşen Çakır" bu ödüle layık görülmüşlerdir.

Bu seneki olağanüstü hâlden dolayı, 86. Pilavımızı da farklı şekilde gerçekleştirdik. 1 Haziran 1934'ten bugüne Cemiyet olarak ev sahipliği yaptığımız "Galatasaray Aile Yemeği" ile bu sene Mektep yerine evlerimizde bir araya geldik. 7 Haziran Pazar sabahı, pilavlarımızı evlere ulaştırarak bu değerli geleneğimizi, gününde, akıllarımız Mektep'te gönüllerimiz bir, yerine getirdik. Birçok Mektepli yakın çevreleri ile bir araya gelerek bu özel günü beraber kutladık. Aynı gün öğle saatlerinde Mektep'ten gerçekleştirdiğimiz canlı yayında, okul bahçesinde Galatasaray Pilavı yenerek yapılan sohbetler ile bir nebze de olsa büyük özlem duyduğumuz Lisemiz ile hasret gidermeye gayret ettik.

Aynı günün akşamı Galatasaray Lisesi 150. Yıl Kutlama Komitesi tarafından VTR Yapım'a yaptırılan Mektep tarihi üzerine yapılmış en kapsamlı belgeselin dünya prömiyerini 86. Galatasaray Pilavı etkinlikleri kapsamında Derneğimizin YouTube kanalında yayınladık. İmkânlar ölçüsünde dolu dolu, hakkını vererek gerçekleştirdiğimiz bu özel günün her birimizin hafızasında şimdiden yerini aldığına inanıyorum.

Bu dönemde yapılanlardan kısaca bahsetmek gerekirse, ilk aklıma gelenler şunlar olacaktır; "Sınırsız Galatasaray Sohbetleri"ne online olarak devam ettik.

Babalar Günü'nde Galatasaraylı babalarımızla, çocukları harika sohbetler gerçekleştirdi; ekran başından keyifli muhabbetlerine, çok özel anılarına şahit olduk.

Kariyer ve Sürekli Eğitim Komitesi ile Lisedeki kardeşlerimize üniversite tercih, yeni meslekler ve yetkinlikler, bilgi işlem dünyasında girişimcilik, Amerika'da eğitim gibi farklı konularda destek olmaya gayret ettik.

Lisede okuyan kardeşlerimiz ve üyelerimizin yakınları için organize ettiğimiz Üniversite Tanıtım Günleri, rektör seviyesinde katılımlarla çok zengin, faydalı ve güzel geçti. Bu organizasyona katılan Bilkent, Boğaziçi, İstanbul Bilgi, Kadir Has, Koç, Orta Doğu Teknik, Özyeğin ve Sabancı Üniversitelerine teşekkür ediyorum.

13. Sınıf'a geçmiş olan kardeşlerimizin Dernek ve Kulüp üyeliklerinde ihtiyaç duydukları referanslar için Dernek'te buluşmalar düzenledik.

Galatasaraylılar Derneği Mentörlük Programı'nın ilk dönemi başarı ile tamamlandı. İlk dönemde bu programı gerçekleştiren mentör ve mentilerin geri dönüşleri ile ikinci dönem hazırlıklarımıza başladık.

"Okur-Yazar Buluşmaları"ımızı online'a taşıdık ve ilkini 117 Devresi'nden Prof. Dr. Ali Ergür Ağabeyimiz ile gerçekleştirdik.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün her zaman düşüncelerini rehber aldığı belirttiği, 119 okul numarası ile 1888 yılında Lisemizi birincilikle bitirmiş olan ağabeyimiz, unutulmaz müdürümüz, şair, yazar ve düşünce insanı Tefik Fikret'i, her sene olduğu üzere, 19 Ağustos'ta Aşiyanda kabri başında düzenlediğimiz tören ile andık.

Dernek çatısı altında oluşturulan "Mekteb-i Sultani Denizcileri" platformu grubu ile 18-20 Eylül tarihleri arasında gerçekleştirdiğimiz "GS Trofe 2020"ye 16 tekne ile 46 Galatasaraylı denizcimiz katıldı. Bizlere katılımları ile destek veren Akene, Aquacholic, Congo, Enkidu, Gurur Deniz, La Boheme, Luna, Mamite, My Way, Oysa, Pescatore, Taj, True Blue, Turkuvaz, Vamos ve Yosun teknelerine teşekkür ediyorum. 3 gün boyunca hep beraber keyifli, sohbetli harika zaman geçirip, değerli anılar biriktirdik. Gelecek senelerde de bu organizasyonun artarak devam edeceğine olan inancım tamdır.

Bir süredir çalışmalarını sürdürdüğümüz, Derneğimize ait hediyelik eşyaları, Galatasaraylı yazarlarımızın kitaplarını, Dernek logolu ürünlerimizi online olarak sipariş edebileceğiniz www.cemiyettenal.com internet sitesini, Eylül ayında yayına aldık.

Özellikle bu süreçte, Derneğimize eski sıklıkta gelemeyen, şehir dışında yaşayıp bu ürünlere ulaşmak isteyen üyelerimiz tarafından büyük ilgi gören satış sitemizi lütfen sizler de ziyaret edin. Daha da geliştirmek için çalışmalarımız devam ediyor. Sizlerden gelecek öneri, değerlendirmeler de bunu en iyi şekilde gerçekleştirmemize olanak verecek.

Sultani Dergimizin yenilenmiş hâli ile 5. kez karşınıza geliyoruz. Sizlerden gelen olumlu dönüşler, takdirler ve katkılar bizleri gerçekten çok mutlu ediyor. Farklı devrelerden gönüllü olarak oluşan Sultani ekibinin tüm üyelerine, gösterdikleri özveri ve katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Destekleriniz bizler için çok değerli, lütfen bizlerle paylaşmaya devam edin.

Üyelerimizle daha iyi iletişim kurmak, sizlerin Derneğimize ve bizlere daha kolay ve etkili ulaşmanız adına "üyelik sistemimizi" yenilemiştik. Sizlerden, bu sayımızda da iç sayfalarda yer alan bilgi güncelleme konusuna biraz zaman ayırıp, bilgilerinizi güncel hâle getirmenizi ve bizleri sosyal medya hesaplarımızdan da takip etmenizi önemle rica ediyorum. Özellikle bu günler gösterdi ki, iletişim halinde olmamız, dayanışmamızı ve birliğimizi her koşulda güçlü ve etkili kılıyor. Derneğimize destek olmak, onu güçlü kılmak, Lise'ye olan borcumuzu ödemenin de bir yolu. Galatasaray Lisesi, bizlerin ocağı, yuvası, kut-salı...

Her birinizin katkısı çok önemli. Bu kimi zaman bir destek, kimi zaman network, kimi zaman da maddi katkı olabiliyor. Lütfen bizleri "katkılarınızdan" eksik bırakmayın.

Bir sonraki sayımızda buluşana kadar, Derneği takip edin, gerekli sosyal mesafe ve tedbirlere bağlı kalarak, Cemiyet'e gelin, iletişimde kalın, sağlıklı ve hoşça kalın...

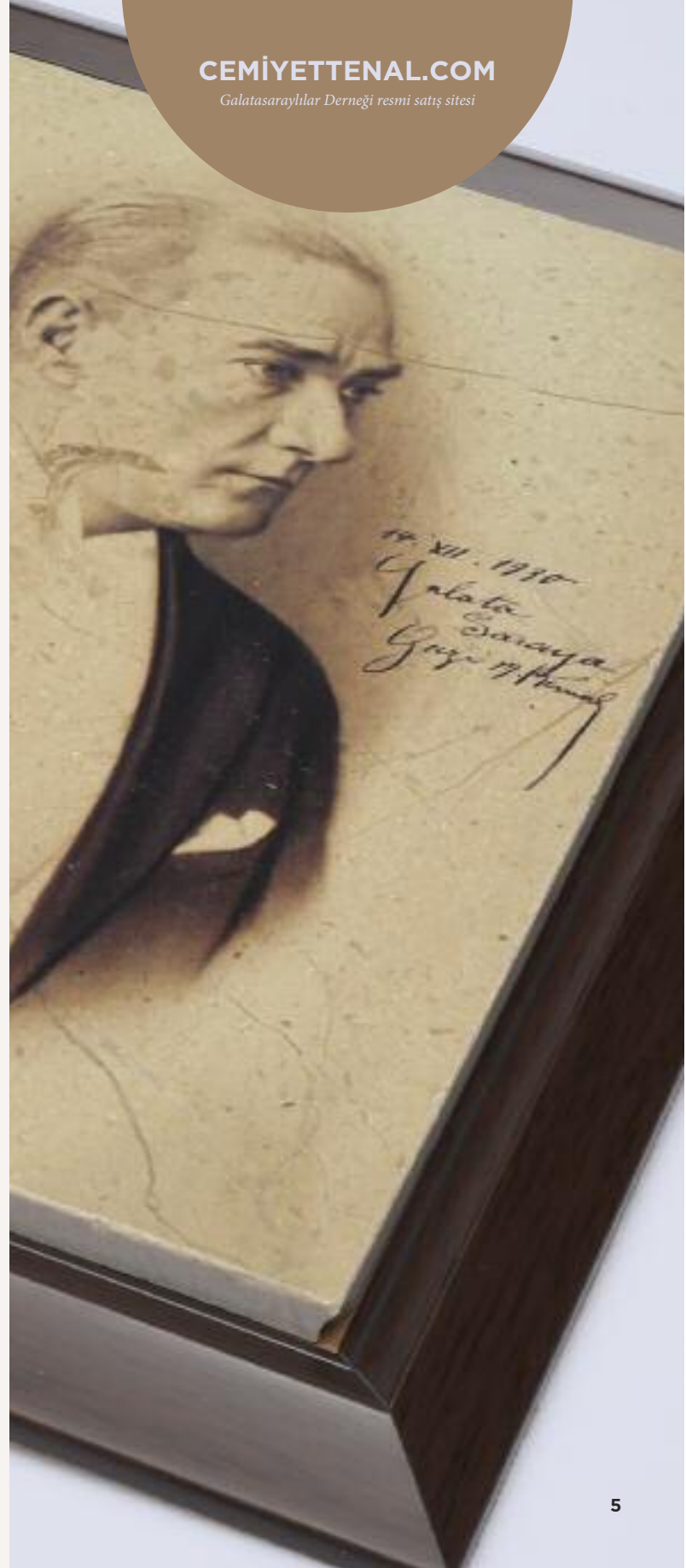
Sevgi ve saygılarımla,

FİDEL BERBER (123)

Pano, kitap, rozet,
defter, t-shirt, fincan,
aksesuar...

CEMİYETTENAL.COM

Galatasaraylılar Derneği resmi satış sitesi

CEMİYETTEN HABERLER

Corona Virüsü'nün ülkemizde ve tüm dünyada etkileri hâlâ sürüyorken geçtiğimiz aylarda da Galatasaraylılar Derneği olarak sizlerle iletişimimizi en yüksek seviyede sürdürmeye gayret ettik. Bu sürede gerçekleştirdiğimiz ve sizlerin övgüsünü kazanan iki önemli etkinliğimiz oldu.

Etkinliklerimizin ilki, 29 Mayıs tarihinde gerçekleşen, perde arkasında çok yoğun ve detaylı bir çalışma sonrası sizlerle paylaştığımız "Galatasaray Ödülü Töreni" idi.

Bu yıl iletişim alanında verilen Galatasaray Ödülü, Türkiye'nin ilk sanal ödül töreniyle "Geleneksel Medya" dalında Orhan Karaveli'ye, "Yeni Medya" dalında ise Ruşen Çakır'a takdim edildi.

İkinci önemli etkinliğimiz ise tüm değişen koşullara rağmen vazgeçmediğimiz 7 Haziran Pazar günü sizlerle buluşan "Geleneksel Pilav Günü" etkinliğimizdi.

"Pilav Evde Yenecek, Gelenek Sürecek" diyerek günler öncesinde çıktığımız yolda destekleriniz ile ilerledik ve 7 Haziran Pazar günü "Getir" sponsorluğu ile Pilav paketlerinizi sizlere ulaştırdık. İlk defa ve zorunlu olarak yapılan bu çalışmada hiçbir aksaklık yaşanmamış olması da gün sonunda bizler için gurur vericiydi. Pilav Günü'nün coşkusunu biraz olsun anımsamak adına, saat 12:00'den itibaren Youtube kanalımız üzerinden Lisemiz bahçesinden yaptığımız canlı yayında, Bertrand Buchwalter (Galatasaraylılar Derneği fahri üyesi, Fransanın İstanbul başkonsolosu), Hakkı Akil (104 Devresi, emekli büyükelçi-danışman), Melih Şabanoglu (112 Devresi, tarihçi-yazar), Okan Bayülgen (115 Devresi, sahne sanatçısı, radyo ve televizyon programcısı), Aylin Yazıcıoğlu (118 Devresi, executive chef), Meriç Acemi (131 Devresi, senarist-oyuncu), Pınar Erbaş (138 Devresi, haber spikeri),

Michele Cedolin (142 Devresi, akademisyen-Youtuber), Armağan Kırant'ın (152 Devresi, öğrenci, asistan şef) katılımları ve Damla Pehlevan'ın (137 Devresi), şarkıları ile evlerinize konuk olduk. Aynı günün akşamı ise "Galatasaray Lisesi 150. Yıl Kutlama Komitesi" tarafından VTR Yapım'a yaptırılan Mektep tarihimiz üzerine yapılmış en kapsamlı belgeselin dünya prömiyerini Derneğimizin YouTube kanalından gururla yayınladık ve 86. Galatasaray Pilav Günü etkinliklerimizi, ilk 24 saatte 5.342 görüntülemeye ulaşan bu belgeselimiz ile sonlandırdık.

Zamanın tanığı olmak

Sohbetlerimize yine Youtube ve Instagram kanallarımız üzerinden devam ettik.

31 Mayıs'ta 106. Dönemden Gülgün Yaral Durşen ile "Sosyal İzolasyon Döneminde Sınav ve Diğer Kaygılar", 4 Haziran'da 113. Dönemden Tolga Erem ile "Amerika'da Eğitim Üzerine Söyleşi", 11 Haziran'da 139. Dönemden Ecem Tezel Aldanmaz ile "Yeni Meslekler ve Yetkinlikler", 18 Haziran'da 121. Dönemden Selçuk Kumbasar ile "Bilgi İşlem Dünyasında Girişimcilik", 20 Haziran'da Lisemiz emekli öğretmenlerinden "M. Jean Marie Lacharpagne ile Galatasaray Lisesi Anıları", 21 Haziran'da "Babalar Günü", 23 Temmuz'da 124. Dönemden Ara Koçunyan ile "Jamanak'ın Dönüşüm Mücadelesi", 4 Ağustos'ta Lisemiz Müdürü Prof. Dr. Vahdettin Engin ile "Galatasaray Lisesi Tarihi", 27 Ağustos'ta 127. Dönemden Tulga Ozan ve 117. Dönemden Cenk Bulut ile "Kariye", 22 Eylül'de ise 125. Dönemden Dr. Yudum Söylemez ve 118. Dönemden Prof. Dr. İpek Merçil ile "İstanbul Sözleşmesi, Toplumdan Bireye" başlıkları ile sizlerle buluştuk.

Geçtiğimiz dönemde üniversite tercihi yapacak olan kardeşlerimizi de unutmadık.

11-12 Temmuz tarihinde “Üniversite Tercih Destek Platformu” adı altında Zoom üzerinden yaptığımız toplantılara katılan üyelerimiz, tecrübelerini aktararak tercih yapacak olan kardeşlerimize yol gösterdiler. Üniversite Tercih Destek Platformu’nun hemen sonrasında ise kardeşlerimiz için yeni bir sohbet serisine başladık ve ülkemizin önde gelen üniversitelerinin rektör ve öğretim görevlileri ile sohbet ettik. “Üniversite Tanıtım Günleri” başlığı altındaki sohbetlerimizde, 16 Temmuz’da Sabancı Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yusuf Leblebici ve Sabancı Üniversitesi Eğitimden Sorumlu Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Cem Güneri’yi, 20 Temmuz’da İstanbul Bilgi Üniversitesi Eğitim Danışmanı Özge Alya’yı ve yine aynı gün Bilkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Abdullah Atalar ve Provost Yardımcısı Prof. Dr. Hitay Özbay’ı (113), 22 Temmuz’da Koç Üniversitesi Prof. Dr. Umran İnan’ı, 24 Temmuz’da Kadir Has Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sondan Durukanoglu Feyiz’i, 25 Temmuz’da ODTÜ Rektör Yardımcısı Doç. Dr. Eren Kalay’ı, 29 Temmuz’da Ozyeğin Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Esra Gençtürk’ü, 28 Temmuz’da Boğaziçi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmed Özkan’ı ağırladık.

24 Ağustos tarihinde ise, 13. Sınıfa geçen kardeşlerimizi Cemiyet’te düzenlediğimiz akşam yemeğinde ağırladık.

19 Eylül’de ise kariyerlerinin başında olan kardeşlerimiz için 2. Dönem Mentorluk Programı’nı başlattık. 19 Eylül’de Zoom üzerinden yapılan bu bilgilendirme toplantısı öncesindeyse, 11 ve 13 Ağustos tarihlerinde, resmi Instagram hesabımız @gscemiyet üzerinden gerçekleştirilen sohbette, ilk dönem Mentorluk Programı’na katılan menti ve mentorların tecrübelerini dinledik.

Her 19 Ağustos’ta olduğu gibi bu yıl da aynı tarihte unutulmaz müdürümüz Tevfik Fikret’i kabri başında andık.

Sosyal mesafe tedbirleri ile açık havada gerçekleşen törende, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün her zaman düşüncelerini rehber aldığı belirttiği, 119 okul numarası ile 1888 yılı mezunumuz, ağabeyimiz, şair, yazar ve düşünce insanı Tevfik Fikret’in değerlerini ve bizlere bıraktığı mirası bir kez daha hatırladık.

Yaz sonu yaptığımız en önemli etkinliğimize Mekteb-i Sultani Denizcileri’nin 18-20 Eylül tarihleri arasında gerçekleştirdiği ilk trofesi oldu.

Trofeye toplamda 16 tekneyle 46 Liseli denizcimiz katılarak hep beraber keyifli ve unutulmaz hatıralarla dolu 3 gün geçirdi. Bizlere katılımları ile destek veren tüm Galatasaraylılara, Yosun, Mamita, Turkuaz, Congo, Akene, MyWay, Oysa, Luna, Pescatore, Enkidu, La Bohème, True Blue, Gurur Deniz, Taj, Aquacholic ve Vamos teknelerine bir kez daha sonsuz teşekkürler...

Yine bu süre içinde, Derneğimize ait hediyelik eşyaların satışa sunulduğu cemiyetnal.com web sitemizi de sizlerin hizmetine açtık.

Siparişlerinizin en geç bir gün içinde kargoya verildiği alışverişlerinizde, yurt içinde 100 TL ve üzeri alışverişlerinizde kargo ücreti de alınmamaktadır.

Önümüzdeki dönemde her şeyden önce sağlıklı günlerde, yenilikler ile karşınızda olabilmek dileğiyle...

Bir projeden gerçeğe ve yeni hedeflere doğru: Galatasaray ödülü

Tevfik Fikret Salonu, 2020 yılının 29 Mayıs günü, saat 21.00'de ilginç bir olaya sahne oluyordu. Galatasaraylılar Derneği Türkiye'de ve belki dünyada ilke imza atmış, "Galatasaray Ödülü" töreni sanal bir ortamda düzenlenmiş ve yayımlanmıştı.

Pek çok Galatasaraylı, ekran, bilgisayar, tablet veya cep telefonları üzerinden bu sanal ödül törenini ilgiyle izlediler; şu kötü, bıktırıcı ve iç bunaltan salgın dünyasında, Galatasaray'ın sıcak duygularını bir kez daha hissetmek fırsatını buldular. Galatasaray'ın değerleri onları bir kez daha kucakladı. Sarı kırmızı sahne ışıkları, Galatasaray'ın kurucu isimlerinin tabloları, Tevfik Fikret Salonu'nda ama hemen yanımdaydılar. Rejisinden sahne düzenine, törenin sunumundan sunucularına, belgesel videolardan konuşmacılara ve ödülün sahiplerini bulmasına kadar her şey büyük bir başarıyla yürütülmüştü.

Galatasaraylılar Derneği, ödül sahipleri ve izleyen Galatasaraylılar, daha önce bir benzeri yaşanmamış bir töreni güzellikler içerisinde bitirdi. Geriye bir sıcak duygu ile bir ilke imza atmış olmanın haklı gururu kaldı. 2020 yılında Galatasaray Ödülü, medya alanında verildi. Ama medya dünyasında yaşanan büyük değişim dikkate alınarak ödül, "Geleneksel Medya" dalında, büyük bir yazar ve usta bir gazeteci olan Orhan Karaveli'ye, dijital medya alanında yaptığı öncü girişimi nedeniyle ise "Yeni Medya" alanında Ruşen Çakır'a verildi.

İlk ödül sahibinin Daron Acemoğlu olduğu Galatasaray Ödülü'nün tarihçesi ise epey eskidir ve birbirinden farklı dönemlerde görev yapmış Dernek yönetimlerinin sabırlı emeğiyle bezenmiştir. Galatasaraylılar, bir "Galatasaray Ödülü" kurulması projesiyle ilk kez 2005 yılında başkan seçilen Reha Bilge ve arkadaşlarının çalışma programıyla tanışmıştı. Bir Galatasaray Ödülü kurulmasındaki amaç, Galatasaraylılar Derneği'nin düzenleyeceği bir ödülün bütün Türkiye'ye

yönelmeydi. Sadece Galatasaraylılar değil, bilim, sanat ve kültür alanında başarılarıyla öne çıkmış Türk vatandaşları bu ödülün sahibi olabilecekti.

Ancak açıkça söylemek gerekirse, o dönem Galatasaraylılar Derneği'nin ve Galatasaray camiasının dışında, Galatasaraylılar Derneği'ne karşı geliştirilmiş bir tutum sebebiyle öncelikler değişmiş; Reha Bilge ve arkadaşları Derneğimizin can yakıcı bir sorununa odaklanmış ve ödül gerçekleştirilememiştir.

2011 yılında başkan seçilen Tevfik Bilge ise "Galatasaray Ödülü" projesini tekrar gündeme almıştır. Tevfik Bilge'nin başkanlık döneminde, ilk ödülün Tevfik Fikret Salonu'nda Daron Acemoğlu'na verilmesiyle birlikte de "Galatasaray Ödülü" yaşama geçirilmiştir. 2013 yılında başkan seçilen Polat Bengiserp, "Galatasaray Ödülü"nü devam ettirmiştir. 2019 yılında başkan seçilen Fidel Berber de, "Galatasaray Ödülü"nü kuruluş amaçlarına sahip çıktığı kadar, kurumsallaşmasına da önem vermiş, dijital bir dönüşümün öncülüğünü yapmış, arkadaşlarıyla birlikte bu dönüşümü başarıyla gerçekleştirmiştir.

Fidel Berber (123), Ruşen Çakır (112), Haluk Levent (113)

Projenin ilk ortaya atılışından bugüne kadar geçen süre içerisinde Türkiye çapında yankı yaratan bir olay olmaya, giderek kurumsal nitelik kazanmaya başladığı bir gerçektir. Bunda, "Galatasaray Ödülü"nü, gerek ödülü kazanmış değerli kültür,

sanat, bilim ve iş insanlarıyla, gerekse seçici kurullarında görev yapan saygın kişileriyle birlikte, ciddi ve kurumsal bir yapı edinmesinin de rolü büyüktür. Bu sevindirici ve gurur verici bir durumdur. Ama Galatasaraylılar Derneği ve Galatasaraylıların görevi burada bitmemekte, yeni hedefler onları beklemektedir.

Bu hedefleri şöyle özetlemek mümkündür:

- 1) Galatasaray Ödülü'nün daha da kurumsal bir yapıya kavuşması.
- 2) Ödülün Türkiye'deki tanınırlığının artırılması.
- 3) Ödülün dünyada duyurulması ve tanınması.
- 4) Galatasaray Ödülü'nün, dünya çapında, uluslararası bir ödül niteliğine kavuşturulması.

Taylan Türkkan (141) Pınar Erbaş (138), Fidel Berber (123)

Eray Yazgan (126), Orhan Karaveli (81), Fidel Berber (123)

Galatasaray Ödülü'nün uluslararası bir nitelik kazanması, dünya çapındaki isimlere verilmesi, 1908 yılında kurulmuş olan Galatasaraylılar Derneği için heyecan verici bir hedef, ülkemiz Türkiye için unutulmaz bir katkı olacaktır. Böyle bir hedefi gerçekleştirmek, Türkiye'de pek çok ilke imza atan Galatasaray'a ve Galatasaraylılar Derneği'ne yakışır bir hedeftir.

Bu arada, geçtiğimiz dönemler boyunca başarıyla görev yapmış Galatasaray Ödülü seçici kurul üyelerine de kısaca bir göz atmak, anlamlı bir kadirşinashık örneği olacaktır. Çünkü Galatasaray Ödülü'nün tarihsel gelişiminde ve başarısında, seçici kurul üyelerinin özeni, ciddiyeti ve sorumluluk duygusu çok önemli bir rol oynamıştır:

2011 Yılı Galatasaray Ödülü

• Ekonomi alanında: Daron Acemoğlu

Dernek Başkanı: Tevfik Bilge
Seçici Kurul Başkanı: Reha Bilge
Seçici Kurul Üyeleri: Günay Anlaş, Emin Darendeliler, Vahdettin Engin, Tevfik Bilge
Uzman Üyeler: Prof. Dr. Şakir Ersoy
Prof. Dr. Asaf Savaş Akad , Prof. Dr. Hasan Ersel

2012 Yılı Galatasaray Ödülü

• Tıp alanında: Ahmet Gül

Dernek Başkanı: Tevfik Bilge
Seçici Kurul Başkanı: Reha Bilge
Seçici Kurul: Günay Anlaş, Vahdettin Engin, Emin Darendeliler, Tevfik Bilge. Uzman Üyeler: Prof. Dr. Şevket Ruacan
Prof. Dr. Dursun Buğra, Prof. Dr. Hasan Yazıcı

2013-2018 Yılları Galatasaray Ödülleri

- Edebiyat alanında: Hıfzı Topuz (2013)
- Sahne Sanatları alanında: Ferhan Şensoy (2014)
- Hukuk alanında: Ayşe Işıl Ergüvenç Karakaş (2015)

• Diplomasi alanında: Şükrü Elekdağ (2016)

• Galatasaraylılık başlığı ile: Fuat Diriker (2017)

Dernek Başkanı: Polat Bengiserp
Seçici Kurul Üyeleri: Doğan Hasol, Ali Sirmen, Cengiz Nayır, Hülya Uğur Tanrıöver, Polat Bengiserp

2019 Yılı Galatasaray Ödülü

• Edebiyat alanında: Ali Sirmen

Dernek Başkanı: Polat Bengiserp
Seçici Kurul Üyeleri: Doğan Hasol, Cengiz Nayır, Polat Bengiserp, Nurperi Gazioğlu

2020 yılı Galatasaray Ödülü

• Geleneksel Medya alanında: Orhan Karaveli

• Yeni Medya alanında: Ruşen Çakır.

Dernek Başkanı: Fidel Berber
Seçici Kurul Başkanı: Reha Bilge
Seçici Kurul Üyeleri: Sait Mısırlıoğlu, Vahdettin Engin, Reha Yolalan, Ali Ergur, Ali Kiremitçioğlu, Fidel Berber
Uzman Üyeler: Ayşe Toy Par, Gülfem Say Sanver, Doğan Albayrak, Murat Yetkin

“Galatasaray Ödülü” hiç şüphesiz ki, ortaklaşa bir çabanın ürünüdür. Dolayısıyla, Galatasaraylılar ve Galatasaraylılar Derneği üyeleri olarak, bu çabaya katkı yapan herkese bir teşekkür borçluyuz. Şimdi hedef daha güçlü, daha kurumsal ve uluslararası boyuttaki bir “Galatasaray Ödülü”dür ve bu hedef için çalışmak zamandır.

REHA BİLGE

Galatasaraylılar Derneği Eski Başkanı

1972 yılı mezunu

Au Revoir et Merci!

J'ai quitté Istanbul et la Turquie à la fin du mois d'août au terme d'une mission dense et enthousiasmante de quatre années.

Je ne pouvais toutefois pas partir sans dire « au revoir » et merci à la communauté des Galatasaraylı et je suis donc très reconnaissant au Président de l'Association des anciens, mon ami Fidel Berber, de m'avoir proposé d'écrire un mot dans votre revue.

Les moments que j'ai passés à vos côtés, ces dernières années, ont été parmi les plus marquants de mon séjour en Turquie et je tenais à vous remercier chaleureusement pour votre amitié et votre soutien, sans lesquels ma mission aurait été très différente.

La crise du Covid a un peu compliqué les rassemblements au cours des derniers mois mais j'ai été très honoré d'avoir été invité, aux côtés d'anciens élèves, au premier pilav électronique organisé en juin dernier à l'initiative de l'association, dans les jardins du Lycée.

Je garde aussi le précieux souvenir des nombreux pilavs plus traditionnels auxquels j'ai assisté, des manifestations organisées à l'occasion du 150e anniversaire de la transformation de l'ancien Lycée impérial et du 25e anniversaire de la fondation de l'Université, des cérémonies de remise des diplômes à l'Université et de quelques matchs de l'équipe que j'ai eu la chance de suivre au stade, dont celui décisif (et un peu stressant) contre Başakşehir le 19 mai 2019 ! Je n'oublie pas, non plus, le bal organisé, en 2018 par Polat Bengiserp et celui qui s'est tenu l'année suivante dans les jardins du Palais de France.

Mon admiration pour Galatasaray est ancienne : je devais avoir une dizaine d'années quand j'ai rencontré mes premiers Galatasaraylı, qui étaient des amis de mon père quand il était

en poste à Ankara et qui m'impressionnaient beaucoup. Je me rappelle aussi, dans ces mêmes années (j'étais au collège à Ankara), des très beaux matchs entre Monaco et Galatasaray dans le cadre de la Ligue des Champions!

Cette admiration n'a fait que croître au fur et à mesure des années où j'ai servi à Ankara puis plus récemment, à Istanbul, en tant que Consul général et au fil de mes nombreuses rencontres avec les anciens et de mes visites au Lycée et à l'Université.

Bertrand Buchwalter Sultanî Balı açılışında, 2019.

Pour moi, Galatasaray reste, conformément à ce que le Sultan Abdulaziz avait souhaité au retour de son voyage en France en 1867 une fenêtre ouverte sur la “modernité” et un symbole d'excellence et d'exigence académiques. J'ai toujours été frappé par la liberté d'esprit et l'audace des anciens de Galatasaray qui fait honneur à la maxime de Tefvik Fikret. J'ai aussi été impressionné par leur sens de la solidarité.

Le lycée et l'université sont aussi devenus des symboles de l'amitié, parfois tumultueuse mais toujours exigeante et si précieuse et nécessaire, entre la Turquie et la France.

En vous renouvelant tous mes remerciements, je forme tous les vœux de bonheur et de succès à tous les Galatasaraylı!

Yoğun ve heyecanlı geçen dört yıllık görevimi tamamlayarak İstanbul'dan ve Türkiye'den ağustos sonunda ayrıldım.

Ancak Galatasaraylılar camiasına “au revoir” ve “merci” demeden ayrılmam mümkün olamazdı. Galatasaraylılar Derneği Başkanı ve değerli dostum Fidel Berber'e, derginize bu kısa yazıyı yazmama izin verdiği için müteşekkirim.

Fidel Berber, Bertrand Buchwalter'e fahri üyelik duyurusu sonrası Galatasaray rozeti takarken, 2019.

Şu geçtiğimiz yıllarda sizlerle beraber yaşadığım anlar, Türkiye’de geçirdiğim en unutulmaz anlar arasında yer alıyor. Dostluğunuz ve desteğiniz sayesinde görevim bambaşka boyutlar kazandı, bunun için hepimize çok teşekkür ederim.

Son aylarda bir araya gelmemiz Covid krizi nedeniyle güçleşmiş olsa da geçtiğimiz haziran ayında Lise’nin bahçesinde düzenlenen ilk elektronik Pilav’a davet edilmiş olmaktan şeref duydum.

Daha evvel katıldığım birçok geleneksel Pilav’ın hatırasını da kalbimde taşıyorum. Mekteb-i Sultani’nin kuruluşunun 150. yıl dönümünü, Üniversite’nin kuruluşunun 25. yıl dönümünü, katıldığım diploma törenlerini ve canlı izleme şansına sahip olduğum birkaç futbol maçını -özellikle de 19 Mayıs 2019’da Başakşehir’e karşı oynanan belirleyici ve heyecanlı maçı- asla unutmuyacağım. Sayın Polat Bengiserp tarafından 2018’de düzenlenen balo ve ertesi yıl Fransa Sarayı bahçelerinde düzenlenen balo da en güzel hatıralarım arasında yer alıyor.

Galatasaray’a olan hayranlığım eskiye dayanıyor. Daha on yaşındayken babamın Galatasaraylı dostlarıyla Ankara’da

tanışmış ve çok etkilenmişim. Keza Ankara’da geçirdiğim ortaokul yıllarımda Şampiyonlar Ligi’nde Monaco-Galatasaray karşılaşmalarını dahi hatırlıyorum. Bu hayranlığım yıllar geçtikçe, önce Ankara’da görev yaptığım dönemde daha sonra da İstanbul’daki Başkonsolosluğum süresince, pek çok Galatasaraylıyla tanışmamla ve gerek Lise’ye gerek Üniversite’ye gerçekleştirdiğim sayısız ziyaretlerle katlanarak arttı.

Benim için Galatasaray, Sultan Abdülaziz’in 1867’de Fransa’ya ziyareti sonrasında hayata geçirmeyi arzuladığı gibi, çağdaşığa açılan bir pencere ve bir akademik mükemmeliyet sembolü olmaya devam ediyor. Galatasaraylıların açık görüşlülüğü ve cesareti beni daima çok etkilemiştir. Aranızdaki dayanışma duygusunu da her zaman büyük takdirle gözlemledim.

Galatasaray Lisesi ve Üniversitesi, Türkiye ve Fransa arasındaki bazen çalkantılı ama daima güçlü ve değerli dostluğun simgesi haline gelmiştir.

Sizlere sonsuz teşekkürlerimi yinelerken, tüm Galatasaraylılara, mutluluk ve başarı dileklerimi sunarım!

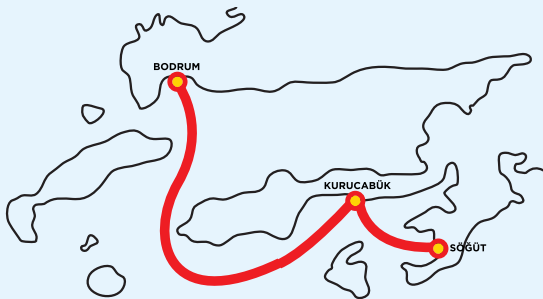
Trofe 2020

İlk trofede pruva neta, rüzgâr kolayınaydı.

Ruşen Eşref Ünaydın'ın anılarında ilk Galatasaraylı denizciler olarak adı geçen Kemal Niyazi ve Tevfik Şevket'in Mekteb-i Sultani denizcileri'nin duayenleri kabul edilmesi gerekir. Galatasaray Kulübü'nün denizcilik şubesi kurulmadan öncesine dair bir geçmişi olduğunu gösteren bu kaynağa baktığımızda, Kemal Niyazi'nin beş altı teknelik bir Galatasaray filosuyla Marmara'ya açılmasının âdetten olduğunu da öğreniyoruz. 1913 yılında Ali Sami Yen'in girişimi ve Bahreyi Nazırı Cemal Paşa'nın teşvikiyle Kalamış kıyısında, Beau Rivage adlı taş yalının kulüp lokali olarak kiralanması, kulübün kurumsallaşması ve denizle ilişkisini derinleştirmesinde önemli bir kilometre taşıydı. O güne kadar kazanılan kupa ve şiltler, yalının geniş salonundaki vitrinlere yerleştirildi ve Galatasaray'ın hem müzecilik hem denizcilik tarihi başladı.

Kemal Niyazi'nin "İlk günden beri gemimin direğinden Galatasaray bayrağını bir defa bile indirmedim." sözünden ilham alarak harekete geçen Mektebi Sultani Denizcileri oluşumu 18 Ağustos 2019'da kuruldu. Gruptaki her nesilden Galatasaray Lisesi mezunlarının ilk girişimi Galatasaray Müzesi'ndeki denizcilik bölümünü yeniden derleyip bu köklü geçmişin izlerinin topluca sergilenmesini sağlamak oldu. 2019'un ikinci yarısında Galatasaray Lisesi öğrencileri için bir Denizcilik ve Yelken Kulübü'nün kurulmasıyla profesyonel Galatasaraylı hocalar genç Galatasaraylılara teorik dersler vermeye başladı. Pandemi sebebiyle çevrimiçi yapılan elliye yakın sunum Mekteb-i Sultani Denizcileri Youtube kanalında yayımlandı ve denizciler arasında sıkı bir iletişim ağı kuruldu.

Dünyanın dört bir kösesinde yaşayan 188 Galatasaraylı denizciyi buluşturan WhatsApp grubu sayesinde gerek teknik gerekse kültürel denizcilik bilgi ve deneyimlerinin paylaşımına olanak sağlayan oluşumun üyeleri Galatasaraylılar Derneği aracılığıyla tıpkı Kemal Niyazi gibi gönderden hiç indirmedikleri flamalarına kavuştu. Mekteb-i Sultani Denizcileri'nin son etkinliği ise 18-20 Eylül 2020 tarihlerinde Bodrum-Kurucabuk-Söğüt ayaklarından oluşan trofe oldu. Ardında unutulmaz keyifli anılar bırakan trofe sonundaki ortak dilekler bu tür etkinliklere devam edilmesi olduğundan, 2020'nin Ekim ayında, İstanbul'da Kalamış-Burgazada seyri planlandı. Galatasaray Lisesi Denizcilik ve Yelken Kulübü öğrencilerinin de davet edileceği ikinci trofeye tüm Galatasaraylılar davetli.

Denizcilikle ilgilenen tüm Galatasaray Liselileri grubumuza davet ediyoruz.

Galatasaray Liseli deniz ve yelken tutkunlarının, birbirleriyle her zaman iletişimde olması amacıyla kurduğumuz "Mekteb-i Sultani Denizcileri" Whatsapp iletişim grubuna, denizcilikle ilgilenen tüm Galatasaray Liselileri davet ediyoruz. Gruba katılmak isteyenlerin, berk.kutengin@bnktextile.com adresine ad, soyad ve devresini belirten bir e-posta göndermeleri yeterli olacaktır. Sevgi ve saygılarımızla...

Trofe. 18-20.9.2020
Bodrum-Kurucabuk-Söğüt

Katılan tekneler

Akene, Aquacholic,
La Boheme, Congo,
Gurur Deniz, Enkidu, Luna,
Mamita, My Way, Oysa,
Pescatore, Taj, True Blue,
Turkuaz, Vamos, Yosun,

Katılan denizciler

Yücel Köyağasıoğlu	87
Tamay Kural	93
Gündüz Nalbantoğlu	93
Erdal Musoğlu	97
Cemal Burnaz	98
Neşet Üster	98
Hamdi Yasaman	98
Olgun Yenersoy	98
Derya Fidan	101
Ömer Çağlar	108
Cem Demiray	106
Işıl Kasapoğlu	106
Mehmet İşmen	108
Nesimi Uçkunkaya	108
Çiğdem Uçkunkaya	109
Mehmet Önder	112
Ahmet Tanju Berk	113
İzzeddin Çalışlar	113
Ahmet Cebeci	113
Serdar Eder	113
Etem Sönmezşık	113
Alp Berk	114
Çoşkun Kutbay	114
Şennur-Yüce Uyanık	114
Julie-Tunç Aytunç	119
Cumali Bilmecce	119
Murat Alpa	119
Mehmet Erem	120
Fidel Berber	123
Berk Kutengin	123

TROFE

BODRUM-KURUCABUK-SÖĞÜT 18-20 EYLÜL 2020

MEKTEB-I SULTANI DENIZCILERI 1908

Fotoğraf Galatasaraylılar Derneği'nin "Mektep'te Bir Gün" kitabından alınmıştır.

Üyelik bilgileriniz güncel mi?

Üyelik bilgilerinizi güncellemeyi unutmayın!

İçişleri Bakanlığı Dernekler Yönetmeliği değişikliği sebebiyle, Dernekler Bilgi Sistemi'ne (DERBİS) zorunlu olarak bildirmemiz gereken üye ADI, SOYADI, TC KİMLİK NO ve MESLEK sütunlarındaki eksik kişisel bilgilerinizi güncelleme için sizlerden rica ediyoruz.

Derneğimizde kayıtlı mail adresiniz ile üyelik sistemimize, <https://fonzip.com/gsd> web sitesi üzerinden kolaylıkla giriş yapabilir, üyelik bilgilerinizi güncelleyebilir, aidatlarınızı ödeyebilir, etkinlik, kampanya ve başış fonlarımızı takip edebilirsiniz.

Bir Haykırışın Şairi: Tevfik Fikret

Tevfik Fikret, farklı yönleriyle ele alınabilecek bir şair; insanseverliği, doğruluktan şaşmayan çizgisi, örnek eğitimciliği, okul müdürlüğü, ressamlığı gibi birçok yanıyla üzerinde durulması gereken bir kişilik. Ben bu yazımda, ölümünün 105. yılında onu “bir haykırışın şairi” olarak anacağım. Beni, onu bu yönüyle anmaya götüren, Tevfik Fikret’in umutsuz, karamsar; insanlardan ve gerçeklerden kaçan Servet-i Fünûn Edebiyatı’nın öncüsüyken bile, toplumsal konulardan bütünüyle kopmamış, bir “haykırış”ı hep içinde taşıdığı olmasındır.

“Hasta Çocuk”, “Vagonda”, “Ramazan Sadakası”, “Balıklar”, “Nesrin”, “Verin Zavallılara” şiirleri, her ne kadar François Coppee izleri taşısa da Servet-i Fünûn’da yayımlandığında etkili olmuş şiirlerdir. Servet-i Fünûn topluluğunun genel anlayışı dışına çıkarak günlük yaşama yönelen bu şiirlerde, Tevfik Fikret’in toplumun alt kesimindeki insanların yaşadıkları zorlukları, çektikleri sıkıntıları dizelerinde yansıttığını, acıma duygusunu açıkça dile getirdiğini görürüz.

Oğlu Halûk için yazdığı ilk şiirler de Tevfik Fikret’in Servet-i Fünûn Dergisi’ni yönettiği yıllara rastlar. Bunlar da karamsarlıktan, gelecek kaygısından uzaktır. Tevfik Fikret, yine Servet-i Fünûn karamsarlığının, kötümserliğinin uzağındadır. Halûk onu yaşama bağlamakta, daha ışıltılı bir “yarın”a (“ferdâ”ya) yönelmektedir. Hiçbir zaman sanatı yaşamdan, toplumdan ayrı görmeyen şair, bu düşüncesini 1900’de Servet-i Fünûn Dergisi’nde şöyle açıklar: “Sanat şahsî olamaz; kendi şahsî için âsâr-ı sanat vücûda getirenler bulunsa bile, sanatkârlar yalnız kendi şahısları için tevliid-i sanat edenler değildir. O hâlde sanatkârın hayat-ı umumiyiden ayrılmaması, bilakis onu tezyin ve takviye etmesi lazım gelir.”

Servet-i Fünûn’dan ayrılmadan önce yayımladığı bu düşünceler ve Halûk için yazdığı şiirler de gösteriyor ki Tevfik Fikret’te değişim birden ortaya çıkmamıştır. Onun bir haykırış şairi hâline gelmesinin daha eskiye giden yanları, bunların da ülkenin içinde bulunduğu durumla ilgisi vardır. Haykırışlarının tonu, tanık olduğu haksızlıkların şiddetine

koşut olarak artacaktır. Fikret bir acının, duyarlılığın ve inceliğin insanıdır. Bunların hiçbiri, olumsuz bakılacak, yadırganacak, eleştirilecek özellikler değildir. Aksine bunlar, özellikle de şair olmanın gerektirdiği niteliklerdir. Duyarlılık ve incelik olmadan derinlikli şiirler yazılamaz. Fikret’i diğer şairlerden ayıran en önemli yanlardan biri de her olumsuzlukla, haksızlıkla biraz daha bilenen bu duyarlılığıdır. Evet, son derece içli bir şairdir; içinde sürekli bir acıyı biriktirir. Ancak kendi içinde yaşayan bir şair olduğu kadar, kendi dışındaki dertleri de dert edinen bir kişiliğe sahiptir. “Rübâb’ın Cevabı”nda da söylediği gibi, onu inleyen elemelerin çoğu başkalarınındır; aç, sefil, kimsesiz insanlarıdır:

“Sen zanneder misin ki benim hep elemelerim?
Heyhât! Ben nevâib-i eyyâmı inlerim!”

Fikret’in iç dünyası, ki buna bir anlamda şiir dünyası da denebilir, yaşanan sıkıntılarla kabarıyor. Bu iç dünya, “sözüm kanundur” diye direten yöneticilerin baskıları ve

talihsizliğin, kimsesizliğin pençesinde kıvranan halkın inlemeleriyle taşar, “Rübâb’ın Cevabı”nda bu inlemelere katılmamayı günah sayan, cesur ve gur bir sese dönüşür:

“Her şekl-i iltikaamı helâl addeden, ‘Sözüm Kaanun!’ diyen tasallutu altında: ‘Öksüzüm, Bedbahım, işte kimseciğin hayrı yok bana; Ben bir zavallıyım!..’ diye pür şehka-i bükâ İlerken, artık inlememek, hem de en cesur En gur sesimle inlememek bir günâh olur...”

Hayatında bir kez olsun doğruluktan uzaklaşmamış, hak bildiği yoldan ayrılmamış birinin, haksızlıklar karşısında susmayıp karanlığı yırtarcasına haykırmasına şaşmamak gerek. Fikret’in bu özelliğini Yaşar Nabi Nayır şöyle dile getiriyor: “Erdeme bu derece âşık, başkalarının dertlerine bu derece duyarlı bir şairin, tarihimizin en karanlık, en acıklı devresinde bize neşeli, şakrak şiirler bırakması gerçekten anlaşılması güç bir karşıtlık olacaktır.”

Fikret'in haykırışları, Servet-i Fünûn sonrasında, özellikle de II. Meşrutiyet'in ilanıyla daha da belirginleşir. Bu arada şairlerinin sözcük kadrosu da değişmeye başlar. İlk şiirlerinde sıkça rastladığımız **"melâl"** (hüzün), **"ihtizâz"** (titreme), **"girye"** (ağlama), **"muzlim"** (karanlık), **"alâm"** (elemler), **"enin"** (inleyen), **"hayâl-i sefid"** (beyaz hayal), **"sûziş-i felâket"** (felaketin yakıcılığı), **"derd-i nihân"** (gizli derd), **"gam alud"** (gama bulaşmış), **"girdab-ı gam"** (gam girdabı), **"zehr-i memmat"** (ölüm zehri) gibi sözcük ve tamlamaların yanında, arka arkaya sıralanan eylemler, sıfatlar ve ünlemler dikkati çeker.

"Ramazan Sadakası" şiirinde **"efendiler"** seslenişi beş, **"soğuk"** sözcüğü sekiz kez geçer. **"Soğuk"** sözcüğü ile fakir bir çocuğun yaşadığı ortamın olumsuzluğunu pekiştirirken **"efendiler"** seslenişiyle de bizi bir karşıtlığa götürür. Bir yanda durmadan geçen pek vakarlı efendiler, bir yanda soluk, şaşkın bakışlarında hazin bir yalvarış edasıyla her geçen **"hayal"**e çolak eliyle selam veren yavrucağ. Burada **"hayal"** sözcüğü ile neler düşündürüyor, ne çok şey anlatıyor Tevfik Fikret: İnsanların sadaka vermeden, belki de çocuğu hiç görmeden gitmeleri, çocuğun gözünde hayale dönmeleri ya da bu yavrucağın kendisine yardım edecek bir **"hayal"**e bile muhtaç olması...

*"Efendiler, ne olur, ben fakirim işte..." Sükût;
Efendiler, acıym... Pür-vakaar ü bî-ârâm
Efendiler geçiyor; yavrucağ soluk, mebhût
Nazarlarında hazin bir edâ-yı istirhâm,
Çolak eliyle verir her geçen hayâle selâm "*

Ne kadar etkileyici, etkileyici olduğu kadar da hazin... Ya şairin **"âh"** ve **"ey"** ünlemlerini birlikte kullandığı şu dize, yaşanan karşıtlığın aynası âdetâ: **"Çocuk harâb olacak; âh ey saâdetle"** Ve insanları bu zalimce karşıtlığa son vermeye, sıksa, çıplak ve eğri kollarıyla yürekleri parçalayan hasta yavrucağın iniltilerine ortak olmaya çağırın şairin sesi: **"Sizindir işte, verin, susturun bu hasta sesi!"** Tevfik Fikret'in bu karşıtlığa, eşitsizliğe karşı haykırışı, Halûk'a seslenişlerinde de karşımıza çıkar. **"Halûk'un Bayramı"** adlı şiirinde şair, ister ki bayram herkesin bayramı olsun. Oğlunu bu sesi duymaya, dinlemeye davet eder:

*"... Evet, meserrettir
Çocukların payı; lâkin sevincinle
Sevinmiyor şu yetim ağlıyor... Halûk dinle!"*

"Sabah Olursa" şiirinde şairin haykırışları **"efendiler"**den uzaklaşmıştır. Artık bu seslenişler sadece Halûk'a değil, bütün gençliğe yöneliktir. **Melâlin** yerini **neşe** almıştır, Fikret'in **"gece"**lerin uzun sürmeyeceğine, **"sabah"**ın olacağına dair inancı tamdır. Yarının göğünün küçük güneşleri olarak gördüğü gençler, birer birer uyanmalı ve geleceğimiz için arzuladığımız sonsuz aydınlanmayı getirmelidir:

*"Evet, sabah olacaktır, sabah olur, geceler,
Tulû-i haşre kadar sürmez; akıbet bu semâ,
Bu mâi gök bize bir gün acır; melûl olma.*

*Hayatta neşe güneştir, melâl içinde beşer,
Çürür bizim gibi... Siz, ey fezâ-yı ferdânın
Küçük güneşleri, artık birer birer uyanın!
Ufukların ebedi iştiyâkı var nûra."*

Tevfik Fikret, yalnız anlattıkları, gençliğe, topluma yönelik iletileri ile anılacak, yalnız bunlarla yaşatılacak bir şair değildir. Onun **"neyi haykırdığı"** kadar, **"neyi, nasıl haykırdığı"** da önemlidir. Tevfik Fikret; konuya göre seçtiği sözcük ve özgün imgelerle, bilinçli ve yerinde ses ve sözcük yinelemeleriyle, değişik cümle örgüleriyle, olaya ve öyküye teslim olmadan, düzyazının olanaklarını şiire aktarmasıyla, kendi şiir dilini ve biçimini oluşturmuştur. Bu özellikler, Fikret'in söylediklerine büyük bir etkileme gücü katmıştır. 1915'te bir akşamüstü, Aşiyandaki defteri, **"bir Fikret hayranı"** olarak imzalayan Mustafa Kemal de gücünü, inancını Fikret'in dizelerinden almıştır. **"Zaten her şey unutulur. Fakat biz her şeyi gençliğe bırakacağız. O gençlik ki hiçbir şeyi unutmuyacaktır; geleceğin ışık**

*sağan çiçekleri onlardır. Bütün umudum
gençliktedir!"* (1919, Mazhar Müfit Kansu, E.Ö.K. Atatürk'le beraber, Cilt: II, s. 471-472) diyerek, umudun kaynağını gençlikte bulan Atatürk'ün seslenişi, arzularının temeline aydınlanmayı koyan, korkuların gölgesinden uzaklaşıp ışık içinde kurtuluşa koşmayı gençlerden isteyen Fikret'in seslenişi ile aynıdır; **"Sabah Olursa"** şiiri bu dilekle biter:

*"Tenevvür... asrımızın işte rûh-i âmâli;
Silin bulutları, silkin zülâl-i ehvâli,
Ziyâ içinde koşun bir halâs-i meşkûra
Ümidimiz bu: ölürsek biz, yaşar mutlak
Vatan sizinle, şu zindan karanlığından uzak!"*

Günümüzde hâlâ güncelliğini koruyan **"kadına şiddet"** konusu da Tevfik Fikret'in haykırışlarında yerini alır. **"Elbet sefil olursa kadın, alçalır beşer"** diyen şair, **"Hemşirem İçin"** şiirinde, genç yaşında ölen kız kardeşinin, kocasının ve onun ailesinin elinden neler çektiğini anlatarak, zulme uğramış kimsesiz kadınların savunmasını yapar. Bu dizelerde onun haykırışı kadını alçaltanlardır, kadın inceliğinden yoksun olanlardır. Kadın inceliğinin, güzelliğinin, onurunun yok edilişi yeni de değildir:

*"Sen ölmedin, seni öldürdüler, zavallı kadın!
Öldürdüler...
Bu hem de bugün, şimdi olmadı;
Çoktan gömüldü hüsn-i şebâbın, zerâfetin,
Kalbin, kadınlığın, şerefîn, istirahatın."*

Zavallı çocukların, kimsesiz kadınların dertlerini haykıran Fikret'in dizeleri, Servet-i Fünûn sonrasında daha açık ve settir. Bu haykırışlar, **"Sis"** şiirinde İstanbul üzerinden yönetime yönelir çünkü bu dertlerin, haksızlıkların kaynağı da dönemin baskılarıdır. Baskıların şiddetiyle haykırışlar o kadar üst perdeden gelir ki bunların Aşiyandan geldiğini anlamamak mümkün değildir. Doruklardan yankılanan ses, İstanbul'u örten sisin üstüne inmektedir. Gerçekten de tıpkı Fikret gibi, haykırışları da doruklardadır **"Sis"**te.

Seksen dokuz dizeden oluşan şiirin kırk dizesi “ey” ünlemiyle başlar. Bu dizeler de yetmez şairin haykırışlarına, on yedi kez de dize içlerinde “ey” ünlemiyle haykırır Fikret. On iki dizenin her birinde iki kez kullanır bu ünlemi. Bu şiirin sonunda şairin çocuklara seslenişi, şiirimizin en etkileyici dizelerindedir: “*Ey kimsesiz âvâre çocuklar... Hele sizler, / Hele sizler...*”

Aslında “Sis”te kötülünen, yüzüne haykırılan İstanbul değil, dönemin baskıcı tutumudur. Şair yedi yıl sonra yazdığı “*Rücû*” şiirinde; “*Hayır, hayır, sana râci değil bu tel’inat*” (Hayır, hayır, bu lanet etmeler sana ait değil) diyerek bu durumu belirtecektir.

Tevfik Fikret’in haykırışlarının işitildiği şiirlerinden biri de “*Millet Şarkısı*”dır. Okuyanda bir marş etkisi yaratan bu şiirde dilin harekete geçirici gücü, ünlemler, sözcük yinelemeleri ustaca kullanılmıştır. Şair, haksızlıklara karşı kanun ve devlet arayışını, ama bulamayışını, soru cümleleriyle birleştirip haykırmaktadır: “*Haksızlığın envâmı gördük... Bu mu kaanon? / En gamlı sefaletlere düştük... Bu mu devlet?*”

Bu arayışın ardından şair yine millete döner ve şairin haykırışları sıkça tekrarlanan son dizelerde yankılanır: “*Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol; / Ey hak, yaşa, ey sevgili millet, yaşa... var ol!*”

Tevfik Fikret’in seslenişleri kimi zaman bireysel bir çağrıdır ama o birey, bütünü temsil eder. “*Promete*” şiirinde olduğu gibi çağrı, ışığın ve ilerlemenin özlemini çeken bir bilinmez kahramana yöneliktir; ama o kahraman Fikret’in gözünde ülkenin bütün gençleridir. Çağrı artık evrensel olana doğru yankılanmaktadır. Gençler, yeryüzünde geriliği, karanlığı, miskinliği ortadan kaldıracak, vücudu besleyecek ne varsa, tıpkı Promete gibi bütün tehlikeleri göze alarak, insanlığın hizmetine sunacaklardır:

“*Bir gün şu hastalıklı vatan canlanırsa...
Ey Müştâk-ı feyz ü nûr olan âti milletin
Meçhul elektrikçisi, aktâr-ı fikretin
Yüklen, getir -ne varsa- biraz meskenet-fiken,
Bir parça râhu, benliği, idrâki besleyen
Esmar-ı bünye-hîzini; boş durmasın elin.
Gör dâima önünde esâtîr-i evvelin
Gökten dehâ-yı nârî çalan kahramânını...*”

Umutlarının kırıldığı, hayallerinin karardığı anlarda ünlemleri de değişir Tevfik Fikret’in. “*Ey*”lerin yerini “*eyvâh*”lar, “*heyhât*”lar alır, haykırışlar içe yönelir. Şair, büyük umutlarla karşıladığı 1908 Meşrutiyeti’nin de yavaş yavaş bozulduğunu görerek üzülmemektedir. “*Doksan Beşe Doğru*”da, bu üzüntüyle İttihat ve Terakki’ye karşı tutumunu ortaya koymakta, “*Rübâbın Cevabı*”nda ise bu siyasi tavrı alışın gerekçesini açıklamaktadır. Fikret, “*Kopsun seni -bir hak diye- alkışlayan eller!*” dizesiyle bitirdiği “*Doksan Beşe Doğru*” şiirinde, onlarca yılın hayal kırıklığını, kederini, pişmanlığını iki “*heyhât*” ünlemiyle haykırır:

“*Heyhât! Otuz üç yıl, otuz üç yıl bütün ekdâr,
Heyhât... Ne bir ders, ne bir fikir-i mukarrer!*”

“*Hân-ı Yağma*” şiirinde de Fikret, İttihatçılara seslenir ama bu kez seçtiği sözcük farklıdır. Bu şiirinde, onlara “*Ramazan Sadakası*”nda açlık ve sefalet içindeki insanlara duyarsız kalanlar için kullandığı “*efendiler*” sözcüğüyle haykırır. Elbette bu seslenişte bir iğneleme de söz konusudur. Türkçenin aruzla kullanılmasındaki ustalığın açıkça görüldüğü bu şiir, bilinçli sözcük yinelemeleriyle de dikkat çeker. “*Hân-ı Yağma*”da Fikret, “*efendiler*” sözcüğünü dokuz kez kullanır, “*yiyyin*” sözcüğünü yirmi kez kullanmakla yetinmez, yemek eylemiyle ilgili diğer sözcükleri de arka arkaya sıralar:

“*Bu harmanın gelir sonu, kapıştırm giderayak!
Yarın bakarsınız söner bugün çıtırdayan ocak!
Bugünkü mideler kavi, bugünkü çorbalar sıcak,
Atıştırm, tıkıştırm, kapış kapış, çanak çanak...
Yiyyin efendiler yiyyin, bu hân-ı pür-nevâ sizin,
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyyin!*”

Tevfik Fikret’in bir “*haykırış şairi*” olduğu daha birçok şiiriyle örnekendirilebilir. Son örneği, onun “*bugünün gençlerine*” ithaf ettiği “*Ferdâ*” şiirinden vermek, “*Gençler, bütün ümmîd-i vatan şimdi sizdedir*” diyen şairin anısına daha uygun düşecektir. Fikret; bu şiirde gayretli, vatansever gençlere seslenirken yine “*ey*” ünlemine döner, “*ey genç, unutma ki*” dediği gençlere yarını (ferdâ) armağan eder çünkü geleceğimiz için onlardan daha güvenli bir kale yoktur. Ancak gençlerin de yerinde durmaması, sürekli didinmesi gerekir:

“*Uğraş, didin, düşün, ara, bul, koş, atıl, bağır-
Durmak zamanı geçti, çalışmak zamanıdır!*”

Onun mezunu olduğu ve müdürlük yaptığı bir okulda çalışmanın onurunu yaşayan bir öğretmen olarak Tevfik Fikret’i ölümünün 105. yılında saygıyla ve minnet duygularıyla anıyorum. Bu yazıyı, Tevfik Fikret’in geleceğin umudu olarak görüp çok sevdiği Mekteb-i Sultanî’nin gençlerine, her yıl yüzlercesini yarınlara uğurladığımız öğrencilerime, aynı duygularla ve aşağıdaki dizelerle armağan ediyorum:

“*Kırılıp incinmedik,
Bu sevda nedir?
Daha dün ‘merhaba’ demiştik,
Bu elvedâ nedir?
Siz de değilseniz,
Fikret’in anlattığı ‘Ferdâ’ nedir?”*

Yararlanılan Kaynaklar:

Tevfik Fikret, Yaşar Nabi Nayır, Varlık Yayınları, 1995, İstanbul
Tevfik Fikret, Memet Fuat, De Yayınevi, Ekim 1979, İstanbul
Edebiyatımızın İçinden, Mehmet Kaplan, Dergâh Yayınları, 1978, İstanbul
Şairlere Ölüm Yok, Oktay Akbal, Özgür Yayınları, Şubat 1994, İstanbul
Pir Sultan Abdâl’dan Onat Kutlar’a, Konur Ertop, Çağdaş Yayınları, İstanbul
İlericilik ve Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret, Sabiha Sertel, Hür Yayınları, Aralık 1969, İstanbul / 20. Yüzyıl Türk Şiirinde 5 Şair, Saadettin Kaplan, Marifet Yayınları, 1996, İstanbul

Taş pano

Mektepten Sonra Daimi Yuva
Yazar: Doç. Dr. Seza Sinanlar Uslu (124)

Fincan

**Kitap, rozet, pul,
pano, kadeh,
t-shirt, fincan,
aksesuar...**

*100 TL ve üzeri siparişlerde
Türkiye'nin her noktasına
ücretsiz gönderim.*

Rakı kadehi

Taş pano

150. yıl sweatshirt

Mekteb-i Sultani Denizcileri Flaması

Altın Rozet

CEMİYETTENAL.COM

Galatasaraylılar Derneği resmi satış sitesi

Mineli rozet

İktidarda Bir Galatasaraylı Vezir: Çorlulu Ali Paşa

Çorlulu Ali Paşa'ya olan ilgim Galatasaray'ın kurucusu Sultan 2'nci Bayezid ile ilgili olarak araştırmalar yaptığım eski yıllara kadar geri gider. Ama bir türlü elim varıp hem Türk tarihi hem de Galatasaray ve Galatasaraylılar tarihi bakımından çok önem taşıyan bu eski dönem Galatasaraylısı hakkında bir yazı yazamamıştım. "Sultani" dergisi bana bu fırsatı verdiği için Galatasaraylılar Derneği'ne teşekkür ediyorum.

1670 yılında doğduğu düşünülen Çorlulu Ali Paşa'nın, 26 Aralık 1711'de öldüğü bilinmektedir. Çorlulu Ali Paşa Galatasaray'ın 17. yüzyılda yetiştirdiği bir devlet adamıdır. "Devlet adamı" nitelemesini burada doğru anlamda ve bilerek kullanıyorum çünkü o sıradan bir rütbe ve makam sahibi değildir. Ufku, hedefleri, yaptıkları veya yapmak istedikleriyle Çorlulu Ali Paşa tarihimizde titizlikle incelenmesi gereken bir kişidir. Çorlulu Ali Paşa hakkında yapılmış çalışmaların sayısı ne yazık ki çok sınırlıdır ve bunlar da son yılların ürünüdür. Ancak İmparatorluk Dönemi tarihçilerinin anlatılarında Çorlulu Ali Paşa'nın adına ve yaptıklarının izine rastlarız.

17. yüzyılın sonlarında Galatasaray'da eğitim almış ve oradan yetişen Çorlulu Ali Paşa, kendisini sıradan rütbe ve makam sahiplerinden ayıran pek çok özelliğe sahiptir. Hedeflerinden, yaptıklarından ve yapmak istediklerinden; Çorlulu Ali Paşa'nın içinde yaşadığı 17. yüzyıl dünyasını, bu yüzyılda yaşanan büyük değişiklikleri, İmparatorluk'un karşılaşmaya başladığı dev sorunları ve tehlikeleri çok iyi kavradığını bugün geriye bakıp onu incelediğimizde çok iyi görebiliyoruz.

Eğer tarihçi Halil İnalçık ve Çorlulu Ali Paşa'nın yaşamı hakkında yapılan çalışmalar doğruysa, Galatasaray'ın tarihteki gelişimi bakımından Çorlulu Ali Paşa'nın istisnai bir yere sahip olduğunu, gecikerek de olsa bugün kabul etmek zorundayız.¹

Ayrıntılarını daha aşağıda göreceğimiz gibi, Çorlulu Ali Paşa'nın "Enderun'da başlattığı bir süreç, daha sonra Galatasaray'ın İmparatorluk hiyerarşisi içerisindeki konumunun yükseltilmesinde etkili bir rol oynamıştır. Bu yükseltilmeyle başlayan süreç sayesinde Galatasaray belki de tarihin tozlu yaprakları arasında unutulup git-

mekten kurtulmuş; 1481'de kurulan okulun, 1868'de "Sultani" ve Cumhuriyet dönemlerine ulaşmasının önü açılmıştır.

Geniş ufku ve stratejik öngörüsüyle Çorlulu Ali Paşa'nın dikkat çektiği bir alan Rusya konusudur. Çünkü 17. yüzyıldan beri Türkiye'nin karşılaştığı en çetin sorunların başında hep Rusya yer almıştır.

Özellikle Çar 1'inci Petro'nun tahta geçmesinden sonra ivme kazanan Rus yayılcılığı sadece bugünkü Türkiye değil, Karadeniz, o zamanlar Türkçe konuşulan Kırım ve Türkçe konuşulan daha geniş bir coğrafyada yıkıcı sonuçlara yol açmıştır. İşte tam bu noktada Çorlulu Ali Paşa, Çar 1'inci Petro ve Rus tehlikesine karşı bilinçli bir dış ittifak politikasının temellerini atmayı hedeflemiş ve uzun

erimli bir Rusya stratejisini uygulamak istemiştir. Çorlulu Ali Paşa'nın stratejik ufku ne yazık ki İmparatorluk seçkinleri ve özellikle dönemin hükümdarı Sultan 3'üncü Ahmet tarafından engellenmiş, uzun dönemde kazanan Rusya olmuştur.

Denizler ve donanma, Çorlulu Ali Paşa'nın politik yaşamında öne çıkan başka bir özelliktir.

Avusturya, Rusya, Fransa ve İngiltere 17. yüzyılın yeni yükselen güçleri olarak dünyaya, dolayısıyla da Türkiye'ye meydan okumaktadır.

Çorlulu Ali Paşa'nın bu tehdidi iyi ve doğru bir noktadan anlamış olması takdir edilmesi gereken bir konudur ve onun, donanmanın yenilenmesi için neden ciddi bir çaba içerisine girdiğini açıklar. Yükselen güçlere karşı koyabilmek yeteneğinin güçlü bir donanmaya sahip olmaktan geçtiğini Çorlulu Ali Paşa iyi anlamıştır. Dolayısıyla donanmanın güçlendirilmesi onun için büyük önem taşır. Donanmanın güçlendirilmesi için yenilenmesi, yenilenmesi içinse ülke içerisinde yeni bir gemicilik altyapısının kurulması ancak bütüncül bir yaklaşımla gerçekleşecek bir konudur. Çorlulu Ali Paşa işte bu noktada da bütüncül bir donanma politikasının sahibi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeni bir donanma için verilen mücadele ise ister istemez sanayileşme için de adımlar atmayı gerektirmektedir ve Çorlulu Ali Paşa'nın bu alanda da birtakım ilklere imza attığını görmekteyiz.

"Çorlulu Ali Paşa, 17.ci yüzyıldan 18.ci yüzyıla geçerken Galatasaray'ın yetiştirdiği seçkin bir devlet adamı; tarihte iz bırakmış bir Galatasaraylıdır. Bugüne kadar ne yazık ki pek tanımadığımız Çorlulu Ali Paşa'nın anlatısı, bir Galatasaraylının başarılı ama sonu hazin bitmiş yaşam öyküsüdür..."

İleriki yıllarda hırslı, öz güveni yüksek, önüne çıkan fırsatları iyi değerlendiren bir kişi olarak izlediğimiz Ali Paşa, Çorlu'da küçük bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Daha çocukluk yaşlarından itibaren berber çıraklığı yaparak yaşam kavgasını sürdüren Çorlulu Ali'nin yaşam çizgisi bir anda değişecektir. Çorlulu Ali'nin yaşam çizgisini değiştirecek kişi, Sultan 2'nci Ahmet'in kapıcıbaşı Türkmen Kara Bayram Ağa'dır. Çocuğun zekâsını beğenen Türkmen Kara Bayram Ağa, Çorlulu Ali'yi evlat edinir ve eğitilip yetiştirilmesi için Galatasaray'a verir.²

Galatasaray'da aldığı eğitim Çorlulu Ali'nin kariyerinde bir ilk adımdır. Oradaki başarısıyla göz dolduran bu genç Galatasaraylı, daha üst düzey bir eğitim için Topkapı Sarayı'nın Enderun bölümüne kabul edilir. Orada artık devlet hizmetindeki kariyeri başlamıştır. Çorlulu Ali, Topkapı Sarayı'nda önce "Seferli Koğuşu"na sonra "Has Oda"ya geçerek İmparatorluk'un tam iktidar merkezindeki ilk basamakları çıkacaktır.

Alçak gönüllü, belki yoksul veya en azından yüksek sınıflara ait olmayan aile kökeniyle Çorlulu Ali Paşa'nın kariyeri ve yükselişi daha sonra da pek çok örneklerini göreceğimiz Galatasaraylı yaşam öykülerini andırmaktadır. Toplumun alt ve orta kesimlerinden gelen nice çocuk, özellikle Cumhuriyet Dönemi'nin Galatasaray'ında aldıkları eğitimle yeteneklerini geliştirmek ve yüksek bir kariyer elde etmek fırsatını yakalamıştır.

1699 yılında eğitimini bitirip, devrin hükümdarı 2'nci Mustafa'nın "rikabdârı" (özengicibaşı) olarak atanması, Çorlulu Ali'nin hızla yükselecek yıldızına bir işaretir. Hemen ardından onun yine, 2'nci Mustafa'nın hemen yanı başında, bir üst rütbe olan "çuhadar-ı hassa" görevine yükseltildiğini görürüz. Artık hükümdara iyice yakın bir görevde olması onun sevilip desteklendiğinin bir belirtisidir.

Çorlulu Ali'nin hizmetine adandığı Sultan 2'nci Mustafa, geniş düşünceler ve gerçekleşmeyen hedeflerin adamıdır. Babası 4'üncü Mehmet gibi bir "avcı" olarak değil, eski ataları gibi bir "fatih" olarak anılmak istemektedir. Hemen yakın bir tarihte, 1683'te Türkiye II. Viyana Seferi'ni ve bozgunu yaşamıştır. 1683 bozgununun artçı dalgaları henüz durulmamış ve Avrupa dengelerini sarsmaya başlamıştır. Ancak, yukarıda da söylediğim gibi, 2'nci Mustafa'nın düşleri geniştir ve Viyana yenilgisinin bozgun psikolojisini düzeltmek istemektedir. O nedenle barış değil savaş isteyecektir 2'nci Mustafa. Zenta yenilgisiyle sonuçlanan III. Viyana Seferi'ni başlatması bu anlayışının bir sonucudur. Zenta yenilgisinin sonucu ise 1699 yılında yapılan Karlofça Antlaşması'dır.

Karlofça Antlaşması 1699 yılının ocak ayında, Türkiye, Avusturya, Venedik ve Lehistan arasında imzalanmıştır ama sahne gerisinde ve oyunun tam içerisinde, Hollanda, İngiltere, Fransa ve Rusya da yer almaktadır. Karlofça Belgesi Türkiye için tam bir teslim antlaşması olmamakla birlikte, Pax-Turcica veya İmparatorluk hegemonyasının sarsılıp sona erdiğini belgeleyen bir antlaşmadır.

Karlofça görüşmelerini yürüten Türk heyetinin başında tam yetkili elçi sıfatıyla Reisülküttap Ramî Mehmed Efendi ve Aleksander Mavrokordato yer almaktadır. Çorlulu Ali'nin 2'nci Mustafa'nın yanındaki özengicibaşı (rikabdâr) görevini yüklenmesinin tarihi ise

1699 yılının şubat ayıdır. Yukarıda adı geçen Ramî Mehmed Efendi ise zaman içerisinde Çorlulu Ali Paşa'nın amansız rakipleri arasındaki yerini alacaktır.

Sultan'a bu kadar yakın olmak, rakipler kazanmak, tehlikeli ve riskli, aynı zamanda öğreticidir de. Nitekim Çorlulu Ali'nin bu fırsatı iyi değerlendirdiği, özellikle yeni yükselen güçler konusunda zihninin uyandığını, yükselen güçleri, neden yükseldiklerini, güçler dengesindeki değişiklikleri izleyip yorumladığı bellidir. Yabancılarla yapılan görüşmelerin kenarında yer almakla birlikte Çorlulu Ali yavaş yavaş dönemin dış politikasını, kuralları ve işleyişini öğrenmektedir.

Nitekim Çorlulu Ali, Karlofça Antlaşması'nın devamı olarak 1699 yılının aralık ayında Fransızlarla yapılan görüşmelerde patlayan bir skandalın tanıkları arasındadır. Bu görüşmeler sırasında Fransız elçisi, o güne kadar rastlanmamış bir küstahlıkla 2'nci Mustafa'nın kabul törenine silahıyla girmek istemiştir. Bu davranışı sadece Fransız elçisinin bireysel bir saygısızlığı olarak değil, yeni bir güç olarak yükselen Fransa'nın, Türkiye'ye karşı simgesel bir güç gösterisi olarak düşünmek daha doğrudur.³ Çorlulu Ali'nin tanık olduğu bu olay, yeni ortaya çıkan Avrupalı güçlerin ileride bol bol yapmayı deneyecekleri, diplomatik incelikten yoksun davranışların da ilk örnekleri arasındadır. Bu ve benzeri gözlemler Çorlulu Ali Paşa'nın dünyaya bakış açısının pekişmesine ve yabancı güçler karşısındaki politik bilinçlenmesine yardım etmiş olmalıdır.

Bir sonraki aşamada Çorlulu Ali'nin öz güveni artmış, karşısına çıkan yeni bir yükselme fırsatını çok iyi değerlendirmiştir. Sultan'ın sevgi ve güvenini tam kazanmış olmalı ki 2'nci Mustafadan "silahlar ağa" görevinin kendisine verilmesini istemekten çekinmez. Tarih yazıcılığımızda etkileyici bir yer tutan Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın yazdığına göre, Çorlulu Ali "*Rikâb-ı humâyunda benden eyükapu kethüdâsı istersiz? -(ister misiniz?)*" demekten çekinmez.⁴ Sultan bu isteği kabul etmiş ve onun onaylamasıyla 15 Ekim 1700 tarihinde Çorlulu Ali silaharlık makamına atanmıştır.⁵

Aynı yılın olaylarını anlatırken Fındıklılı Mehmed Ağa, Galatasaray'ın çevresinde çıkan bir yangını da bize aktarmayı unutmaz. Fındıklılı Mehmed Ağa'nın deyişiyle: "*İrtesi penç-şenbih -(perşembe)- gicesi Galata Saray kurbünde -(yakımında)- vâki -(olan)- Dörtüol ağzında dahi beşinci sâatde bir keferê hânesinden âteş isâbet idüp sabâh kuşluğa değin Felemenk balyosunun -(elçisinin)- hânesiyle elli mikdâr*" tüccar evi yanmış, ancak belli ki ateşler Galatasaray'ın binalarına erişmemiş ve okul bir yangını atlattır.⁶

"Silâhtar ağa" görevi artık çok önemlidir çünkü yalnızca Sultan'ın silahlarını taşımakla sınırlı kalmayıp silahhanenin de baş sorumlusudur. Böylece genç Çorlulu Ali'nin kişiliği konusunda ilk yargımızı elde ederiz: Otuzlu yaşlarında, ne istediğini bilen; karşısına çıkan fırsatı iyi değerlendirip kendisi için uygun gördüğü bir konumu doğru talep edebilen, girişimci ve öz güveni yüksek bir kişiliktir. 1700 yılı aynı zamanda da Türkiye'nin Çar 1'inci Petro'nun yönettiği Rusya ile İstanbul'da bir antlaşma yaptığı yıldır. İstanbul'da yapılacak görüşmelerde Türk tarafının başkanlığını yine Ramî Mehmed Paşa yürütecektir. Görüşmelere katılacak Rus elçisi ise Çar 1'inci Petro'nun Azak Kalesi'ni almak için kurduğu on iki kanyonluk özel donanmadan bir gemiyle Karadeniz üzerinden İstanbul'a

gelmiştir. Azak Kalesi'ni ele geçirmek için hazırlanan bir kanyonla gelmenin İstanbul'a ve Türklere karşı yapılmış bir güç gösterisi olduğuna kuşku yoktur.⁷

Bu antlaşma ile Rusya artık Türkiye'nin eşit bir muhatabı olarak belgelenmekte, halkı Türkçe konuşan Kırım ile Karadeniz'de ülkenin kaybedeceği büyük oyun hız kazanmaktadır. Nitekim bu antlaşmayla birlikte, 1696 yılında Rusların eline geçen stratejik önemdeki "Azak Kalesi" Rusya'ya bırakılmaktadır.

Böylece, Rusya'nın o güne kadar hiçbir hakkı ve bağlantısı olmayan Karadeniz ve Kırım üzerinde söz sahibi olmaya başlamasının önü açılmaktadır. Rusya'nın elde ettiği bir başka hak ise, İstanbul'da daimi bir elçi bulundurmak yetkisidir.⁸ Bir süre sonra Çar tarafından İstanbul'a gönderilen Piyotr Andreyeviç Tolstoy, Türkiye'deki ilk Rus elçisi olarak göreve başlar. Ünlü yazar Leo Tolstoy da işte bu Tolstoy'un soyundan gelmektedir.

18. yüzyıla geçiş Çorlulu Ali Paşa'nın bireysel kariyeri açısından parlak görünmekte ama aynı zamanda da dünya çapındaki büyük değişimlerin yaşandığı bir çağın başlangıcında, parlak bir yana, Türk İmparatorluğu için yaşanacak dev sorunlara işaret etmektedir. Bir yandan İngiltere, Fransa ve Avusturya, Türk hegemonyasına karşı daha kesin darbeler vurmak için uğraş vermekte, Pax-Turcica'nın bozulması Avrupa dengelerine etki yapmakta ve Rusya'nın yanında, İsveç de Avrupa üzerinde hegemonya mücadelesine girmektedir.

Üstelik gelişmeler artık sadece politik boyutlu değildir çünkü kapitalizm yeni bir ekonomik düzen olarak eski ekonomik yapıları altüst etmekte, yavaş yavaş baskın bir model olarak tüm dünyayı kaplamaktadır. Öyleyse politik çatışmalar yanında ekonomik önlemlerin veya kararların alınması da Türkiye'nin gündemine oturmaktadır.

İşte böylesine sarsıntılı ve karmaşık bir ortamda iktidar macerasına atılmış olan Çorlulu Ali Paşa, kendi çağında dünyanın nereye doğru gittiğini iyi kavramış ve donanımlı bir genç politikacı, bir devlet adamı olarak kendini kanıtlayacaktır. Kariyerinde yükseldikçe aldığı kararlar hem politik hem de ekonomik boyutlu olacak, Çorlulu Ali Paşa hakkındaki olumlu yargımız da iyice pekişecektir. Belli ki Silâhdarbaşı Çorlulu Ali Ağa kabına sığmamaktadır ve sadece basit rütbe yükselmeleriyle yetinmeyecektir. Attığı adımlardan, kafasında daha derin bir tasarımın, belki de İmparatorluk için bir yenileşme projesinin olduğunu düşünmek mümkündür.

Sultan 2'nci Mustafa'dan elde ettiği destekle Çorlulu Ali, silahların ve silahhanenin sınırlarını aşarak tüm "Enderun"un da başı olacak-

tır. "Enderun'un başı" olmak, İmparatorluk yöneticilerinin eğitimi de kapsayacaktır. Çorlulu Ali Paşa'nın, derin sezgisiyle İmparatorluk Türkiye'sinin ayakta kalması için bir şeylerin yenilenmesi gereğini ve eğitimin taşıdığı önemi iyi kavradığı anlaşılmaktadır.⁹

Enderun sisteminin yenilenmesi, oradaki eğitimin elden geçirilmesi uzun dönemde Galatasaray'a yarayacaktır. Enderun'da başlatılan yeni süreç, zaman içerisinde okul, artık Topkapı Sarayı'nın "Kiler" ve "Hazine" odalarına doğrudan adam yetiştirmeye başlayacaktır.

II. Mustafa

Tarihçi Halil İnalçık'ın verdiği bu bilgilerin benzerini yine Tarihçi İsmail Hakkı Uzunçarşılı da, "*Kiler koğuşu... tekrar ihya edilen Galatasaraylılardan dolduruldu.*" diyerek onaylamaktadır.¹⁰ Ancak bu husus, ayrıntılı bir incelemenin ve tartışmanın konusu olmalıdır ki dergimizin yazı boyutlarını aşacaktır.

Galatasaray'dan çıkıp doğrudan "Hazine" ve "Kiler" odalarına çıkmanın İmparatorluk Türkiye'sinin devlet hiyerarşisinde taşıdığı anlamı burada özellikle vurgulamak gerekmektedir. Birincisi her iki oda Saray'ın, dolayısıyla Enderun'un "Yukarı Odalar" sınıfındadır. En yüksek oda olan "Has Oda"nın bir altında "Hazine Odası", onun altında ise "Kiler Odası" vardır. Kiler'in altında "Seferli Odası", onun altında "Doğancı Koğuşu", en alttaki "Büyük ve Küçük Odalar"dır.¹¹

Demek ki Galatasaray'ı bitirenler aşağı odalarda hiç zaman yitirmeyecek, üç

odayı atlayarak basamakları çabucak tırmanacak ve kısa sürede devletin üst katlarına ulaşacaktır. Böylece, Çorlulu Ali Paşa'nın yeni başlattığı uygulamayla, İmparatorluk hiyerarşisinde yükselmek için Galatasaray'da okumanın ve Galatasaraylı olmanın nasıl bir avantaj sağladığını anlayabiliriz. Ayrıca, Saray'ın hizmetinde kalmasalar bile, Galatasaray'ı bitiren gençler dış hizmetlere atandıkları zaman doğrudan "subaşı" rütbesini alabileceklerdir.

Tüm bu kararlar İmparatorluk kurumlarında eğitilmiş ve nitelikli insan gücüne olan ihtiyacın İmparatorluk içerisindeki bir çevre tarafından zamanında tespit edildiğini ve gereğinin yapılmak istendiğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, 2'nci Mustafa'nın "avcı" sanıyla bilinen babası 4'üncü Mehmet'in Galatasaray'ı hiç sevmediğini ve baskılamak istediğini biliyoruz. Dolayısıyla doğrudan "Kiler"e ve "Hazine"ye adam yetiştirmek Galatasaray açısından olağanüstü ve tarihsel bir fırsatı yaratacak, Okul belki de bir kışlaya veya sıradan bir medreseye çevrilip yok olmaktan kurtulacaktır. 4'üncü Mehmet'in Galatasaray karşıtlığı ve sonrasındaki süreç de daha ayrıntılı bir yazının içeriğinde yer alabilecek, başlı başına bir tartışmadır.

Alınmış olan bu kararlar, 1481 yılında kurulan Galatasaray için bir yeniden diriliş anlamına gelecek, Okul'un 1868 yılına ve oradan Cumhuriyet Dönemi'ne ulaşmasına doğru güçlü bir ivme kazandıracak, 530 yıllık bir eğitim kurumu olarak Galatasaray dünya çapında bir başarıya imza atacaktır. İşte 18. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bu modelin, sanki "1868-Sultanî" döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında, büyük ölçüde "Mülkiye" veya "Hukuk Mektebi"ne açılan Galatasaray'ın bir ön denemesi olduğunu söylemek de mümkündür.

Öte yandan Tarihçi Halil İnalçık, "niha-yetinde eski Enderun mensupları ve büyük ricâlin devşirmeler yerine kendi çocuklarını Enderun'daki odalara yerleştirme imkânını" bulduğuna değinmektedir.¹² Doğaldır ki bu süreç Galatasaray tarihi bakımından iki yönlü etki yaratacaktır. Galatasaray ve benzer okullarda öğrenim gören gençler devşirme kökenli olmaktan çıkacak ve okulun toplumsal dokusu değişecektir.

Tarihçi İsmail Hakkı Uzunçarşılı da, 18. yüzyılın ilk yarısından itibaren Topkapı Sarayı'na girebilmenin Galatasaray'ından yetişip çıkmağa bağlı -"mütevakkıf"- olduğunu yazdıktan sonra, zaman zaman iyi ailelerin çocuklarıyla, yoksul ve öksüzlerin de Enderun sistemine alındığını eklemektedir.¹³ Bu farklılaşma ortaya çıkınca, 18. yüzyılda Galatasaray ve benzer okullara başlayanlar aile ilişkilerini ve bugün "network" denilen çevre ilişkisini de birlikte getireceklerdir. Çevre ilişkileri ise her toplumda olduğu gibi, İmparatorluk Türkiye'sinin devlet basamaklarında yükselmek için önemli bir avantaj sağlayacaktır. Bir başka deyişle, "klasik" Galatasaray'ın "yenilemiş" Galatasaray'a doğru geçişinin evrimsel bir çizgide, adım adım gerçekleştiğini söylemek mümkün görünmektedir.

Bugün olduğu gibi o gün de nitelikli ve iyi yetişmiş olmanın Türkiye'de ağır bir bedeli vardır. Dolayısıyla Çorlulu Ali Ağa kısa sürede haris ve güçlü rakipler, rakipten de öte düşmanlar edinmekte gecikmeyecektir. 2'nci Mustafa'nın Feyzullah Efendi adlı şeyhülislamı Silâhdarbaşı Çorlulu Ali Ağa'nın en etkili ve bir o kadar da yoz, düşmanıdır. Şem'dânizâde tarihi bu düşmanlığın nedenini çok açık bir biçimde dile getirmektedir: Kıskançlık.

"Çünkü Pâdişâh'ın Silâhdar Çorlulu Ali Ağa'ya muhabbeti olup (...) hizmetini Pâdişâh'a beğendirmekle silâhdar olup ikbâli ziyâde olmuş idi. Pâdişâh'ın silâhdara ikbâlini müftî -(şeyhülislam anlamındadır)- hazm idemeyüp def'ine bahane ararken."¹⁴

Peki kimdir Şeyhülislam Feyzullah Efendi?

Epey yıldır şeyhülislamlık yapan Feyzullah Efendi'nin gücü 2'nci Mustafa'nın şehzadelik yıllarından hocası olmasından kaynaklanmaktadır.¹⁵

İşte 18. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bu modelin, sanki "1868-Sultanî" döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında, büyük ölçüde "Mülkiye" veya "Hukuk Mektebi"ne açılan Galatasaray'ın bir ön denemesi olduğunu söylemek de mümkündür.

Feyzullah Efendi şeyhülislam olduktan sonra büyük oğlunu önce müderris sonra Anadolu kadı'askeri yapmakla kalmamış, kendi ölümünden sonra büyük oğlunun şeyhülislam yapılması için Sultan 2'nci Mustafa'dan bir ferman almayı becermiştir. Feyzullah Efendi benzer bir biçimde, ikinci, üçüncü ve dördüncü oğullarıyla damadına da üst düzey görevleri dağıtmış, iktidar kadar paraya da açgözlü, yozlaşmış bir kişiydi. Şem'dânizâde'nin deyişiyle Feyzullah Efendi'nin büyük saraylara ve yalılara bile "kanâat etmeyen" bir kişilik yapısı vardı.¹⁶

Adını daha önce andığımız, Karlofça görüşmelerindeki Türk temsilcisi Rami

Mehmed Efendi ise aynı dönemde paşalık rütbesini almış, çok farklı bir kariyere gelmesine rağmen Feyzullah Efendi'nin başını çektiği iktidar hizibine katılmıştır. Feyzullah Efendi'nin 2'nci Mustafa üzerindeki etkisi ise Rami Mehmed Paşa'nın başvezir yapılmasına yetecek kadar güçlüdür. Başvezir olabilmesi için Rami Efendi'yi önce üç tuğla vezirliğe yükselttirir. Nitekim 1703 yılında Rami Mehmed Paşa başvezirliğe atanmış, ama erkin dizginleri bütünüyle Feyzullah Efendi'nin eline geçmiştir.¹⁷

İnanılmaz bir iktidar hırsı içerisindeki Feyzullah Efendi, dolayısıyla onun seçtiği Rami Mehmed Paşa için, Silâhdarbaşı Çorlulu Ali Paşa, engellenmesi gereken potansiyel bir tehlikedir. Ancak ortada bir sorun vardır; çünkü 2'nci Mustafa'nın Çorlulu Ali'ye olan sevgisi ve güveni tamdır. Böyle olunca onun canını almak, kafasını kestirmek veya boğdurmak pek mümkün değildir. Dolayısıyla böyle bir işe kalkışamazlar. Sonunda pratik bir çözüm bulunur: Çorlulu Ali Ağa'ya bir vezirlik unvanı verilerek Saray'dan uzaklaştırılacaktır. Şem'dânizâde olayı şöyle anlatır:¹⁸

"(Çorlulu Ali Paşa'nın) def'ine -(def edilmesine)- bahane ararken 'böyle vakitte birkaç paşa lâzım ve silâhdar ağa münâsib -(uygun)- 'diyerek üç tuğla kurb-i pâdişâhiden -(hükümdarın yakınından)- taşra çıkarup 'def-i rakib itdik' -(rakibi defettik)- deyü mesrur -(sevinçli)- oldular."

Oysa gelişmeler hiç de Feyzullah hizibinin istediği yönde gelişmeyecek, Türk tarihinde "Edirne Vakası" diye bilinen kalkışma, 1703 yılında patlak verecek, iktidar ve hizip dengeleri altüst olacaktır. Gerçi "Edirne Vakası" çok boyutlu bir olaydır. Nedenleri arasında 2'nci Mustafa'nın sürekli Edirne'de yaşamasına duyulan bir başkent İstanbul tepkisi, savaşlarda yaşanan yenilgiler gibi çeşitli etmenler vardır. Ama tepkiler yoğun biçimde Feyzullah Efendi'nin üzerinde toplanacak, oradan da 2'nci Mustafa'nın erkine ve tahtına karşı yönelecektir.

Çorlulu Ali Paşa'yı Saray'dan ve iktidar çevresinden temizlemek peşindeki Şeyhülislam Feyzullah Efendi avcıyken şimdi kendisi av olacak, temizlenmek sırası aniden ona gelecek, açgözlü yaşantısı kötü bir ölümle sona erecektir. Şem'dânizâde'ye göre, Karakaş adlı bir sipahi, Torucanlı adlı bir yeniçeri, Küçük Ali adlı bir cebeci, Feyzul-

lah Efendi ile oğullarına ve damatlarına “üç gün şikence” yaparak mallarının yerlerini söyletecektir.¹⁹

Sipahi, yani atlı, yeniçeri ve cebeci gibi askerî sınıflarından birer ismin verilmesi ordunun bütün sınıflarıyla bu kalkışmanın arkasında olduğunu pek güzel simgelemektedir. Askerde ve belli ki kamuoyunda 2'nci Mustafa için, “zira hünkâr hocadan -(vaz)-geçmez” düşüncesi yaygındır.²⁰ Bu durumda parmaklar kaçınılmaz olarak Hünkâr 2'nci Mustafa'yı gösterecek, o tahttan indirilecek ve yerine 3'üncü Ahmet tahta çıkartılacaktır. Devrik Sultan 2'nci Mustafa ile yeni Sultan 3'üncü Ahmet, sadece baba bir değil, aynı zamanda ana da bir kardeşidir.

Çorlulu Ali Paşa'ya karşı kurulan komplonun ikinci adamı Rami Mehmet Paşa ise kaçıp Eyüp'teki çiftliğinde dört ay kadar saklanarak ölümden kurtulacaktır. Ortaya çıktıktan sonra Kıbrıs'a, ardından Mısır'a vali atanacak, Rodos'a sürgün gönderilecek ve orada ölecektir.²¹ Bundan sonrasında yaşama içgüdüğü, politikacı doğası ve diplomatik zekâsıyla darbeyi atlatmış, ayakta kalmayı başarmış ve daha büyük oyuna hazır, üstelik artık vezirlik rütbesini kuşanmış bir Çorlulu Ali Paşa vardır.

Eski dönemin yoz adamı Feyzullah'ın kendisine düşmanlık etmesi, yeni iktidar döneminde Çorlulu Ali Paşa'nın talihini değiştirecek, yıldızı yeniden parlayacaktır. 3'üncü Ahmet 1704 yılında Çorlulu Ali Paşa'yı dördüncü vezir rütbesine yükseltecektir. Kısa süren bir bekleme döneminin ardından ise 1706 yılında Çorlulu Ali Paşa'yı başvezir olarak görürüz.

Bir çiftçi çocuğu olarak doğmuş bu Galatasaraylının parlak kariyeri 1708 yılında devrik Sultan 2'nci Mustafa'nın kızı Emine Sultan'la evlenmesiyle taçlanacaktır. Hatta Şem'dânîzâde tarihinde yazıldığına göre, Sultan 3'üncü Ahmet de düğüne katılacak, iki gecesini Çorlulu Ali Paşa konağında geçirecektir.

Çorlulu Ali Paşa ile Sultan 3'üncü Ahmet arasındaki iyi ilişkilerin düğüne sınırlı kalmadığını, davet üzerine Sultan'ın Çorlulu Ali Paşa'nın Arnavutköy'deki konağına gidip, sabahtan akşama kadar birlikte eğlendiklerini, yine Şem'dânîzâde'den okuyoruz.²²

Râşid tarihi de aynı şekilde, Çorlulu Ali Paşa'nın “Arnavud Köyü'nde vâki yalısında” ziyafet düzenleyerek Padişah'ı davet ettiğini yazmaktadır.²³ Ama onun parıltılı yıldızı ve yükselmesi, yalnız kendi çıkarı için çalışan omurgasız herhangi bir insanın yükselmesine pek benzemez. Türkiye'nin ve İmparatorluk'un çıkarları için verilmiş uğraşlar, devleti için hep bir gelecek projesi, Çorlulu Ali Paşa'nın yaşam çizgisine damgasını vurur.

Başvezir Çorlulu Ali Paşa erken gelmiş, sorun ve çözüm odaklı bir yenilikçidir. O, klasik Türk imparatorluk geleneğinin tam içerisinden yetişip gelmiştir. Ama zekâsı, eğitimi ve doğuştan gelen devlet

adamı nitelikleriyle İmparatorluk'un önündeki sorunları doğru saptamış, sorunlara doğru çözümler önermiş, uygulamaya koymuştur. Dikkatli bir okuma bizi Başvezir Çorlulu Ali Paşa'nın olaylara bakışında bütüncül bir yaklaşıma sahip olduğu noktasına bağlar.

O bir yandan mali ve ekonomik önlemler almakta, bir yandan yolsuzluklarla boğuşmakta, bir yandan da ordu ve donanmada yeni bir yapılanmayı uygulamaya çalışmaktadır. Bir yandan da, Fransa, İsveç ve Rusya gibi devletlerin ihtiraslarını doğru kavrayıp usta bir dış politikayla Türkiye'nin önünü açık tutmaya özen göstermektedir.

Bugünün kavramlarıyla güzel bir söz söylemek gerekirse, Çorlulu Ali Paşa, tam da program ve proje sahibi, yurtsever bir devlet adamı örneğidir. Başvezirlik görevini yüklenince Çorlulu Ali Paşa'nın ilk yaptığı iş, dengeli bir bütçe hazırlamak olacaktır. Gelirleri artırıp, giderleri kısımaya çalışır. Bugünün çağdaş ekonomi kavramları açısından hayranlık uyandıran çabası ise özel girişimciliğin önünü açmak çabasıdır.²⁴

Surnâme-i Vehbî'den iki sayfa
(TSMK, III. Ahmed, nr. 3593, vr. 26b-27a)

Yusuf Alperen Aydın'ın, “Müteşebbis ve Devlet” başlıklı ince ama yoğun içerikli kitabı, örneğini daha önce Türkiye'de pek görmediğimiz bilinçli bir ekonomi politikasının Çorlulu Ali Paşa tarafından adım adım uygulamaya konuluş öyküsünü anlatır.²⁵

Olay, donanma için zorunlu bir ihtiyaç olan peksimetin üretimidir. Dikkat çekici olan bir Türk girişimcinin bireysel olarak peksimet üretimini sırtlanıp başarması değildir sadece. Bir o kadar daha dikkat çekici olan gelişme, üretici bir Türk burjuva sınıfının,

daha 18. yüzyıl başında doğması, emeklemesi ve Türkiye'nin üretici bir özel girişim ekonomisine geçmesi için verilen desteklerdir. Peksimetçi Nureddin Efendi işi büyütmüş, Bebek, Yeniköy ve Kasımpaşa'da bir fırın ve unlu ürünler zinciri kurmaya kadar vardırırmıştır.

Aslında Çorlulu Ali Paşa'nın bilinçli ekonomi politikası peksimet üretiminin de ötesindedir. Yine günümüzün kavramlarıyla anlatmak istersek, o ulusal bir ekonomi politikası gütmeyi amaçlamaktadır. Çorlulu Ali Paşa gemi sanayiini geliştirmek ve dış ticaret dengeleri bakımında büyük değer katacak olan yelken bezi ve lenger üretiminin Türkiye'de yapılması için ciddi girişimler başlatır.²⁶ Bu politikası başarılı sonuçlar verir. Tersane-i Âmirî'de kanyonlar için ilk yelken bezi üretimi, 17 Temmuz 1709 - 21 Nisan 1710 tarihleri arasında gerçekleştirilir.²⁷

Aynı şekilde daha önceleri Fransadan ithal edilen lenger üretimi de 1708 yılında, yine Kasımpaşa Tersanesi'nde, parası devlet tarafından ödenerek, önce Humbaracı Mehmet Ağa sonra Ali Usta tarafından gerçekleştirilmiştir.²⁸

Yelken bezi ve lenger üretimi sadece ekonomik değil aynı zamanda stratejik bir unsurdur. Çünkü İmparatorluk donanmasının gemileri artık kadirge tipi teknelerden büyük kanyon tipi teknelere doğru geçmektedir. Türk donanması için bu zorunlu ve stratejik bir dönüşüm sürecidir. Şemânîzâde gibi kaynaklar, İstanbul dışında, örneğin Karadeniz’de de altı adet kanyon üretildiğini yazmaktadır.²⁹

Kadırgadan kanyona geçiş sürecinde Çorlulu Ali Paşa’nın aldığı kararlar ve oynadığı rol büyüktür. Kanyon üretimi için vardiyalar kurulması, bütün bir çalışma, iş akışı, maliyet ve üretim sürecinin denetim altına alınması gibi eylemler Çorlulu Ali Paşa’nın başarı hanesine yazılması gereken konulardır.

Bütün bu gelişmeler, Çorlulu Ali Paşa’nın, 18. yüzyıl dünyasına egemen olan ekonomik ve askerî kuralları doğru kavradığını bize göstermektedir: Anlaşılacağı gibi, onun hedefi, bugünün deyişiyle, dışarıdan bağımsız ulusal bir üretim kapasitesi kurmaktır.

Ekonomik atılım yanında ordu içerisindeki kanamaya hızla et atar. Sayılarını 9.975’den 7.255’e düşürerek hiçbir iş yapmadan para alan yeniçeri bozuntularının devletten haraç yemesini engeller. Donanmadaki deniz askerlerini yoklamaya tabi tutarak sefere çıkmayan leventlerin ücretini keser.³⁰

Çorlulu Ali Paşa ordu ve donanmadaki asalak unsurları ayıklamakta kararlıdır. 1706 yılında çıkartılan bir kararnameyle İmparatorluk donanması yeni kurallara bağlanır. Denizcilerin sayıları ve çalışmaları denetime tabi kılınır. 1707 yılında ise “Liman Reisliği” adıyla yeni bir makam oluşturulur.

Çorlulu Ali Paşa donanmanın başına da denizciliği bilen, deneyimli isimler olarak, 1706 yılında kaptanıderya görevine Aşçı İbrahim Paşa’yı, tersanenin başına (tersane kethüdası) Mehmet Paşa’yı getirir.³¹

Böylelikle daha 1707 yılında Türk donanması Akdeniz’de eylem yapıcı ve vurucu gücünü tekrar kazanmıştır. Yirmi kanyonluk bir filo, Malta ve Mayorka adalarına, İspanya kıyılarına sefer yaparak özellikle korsanlara karşı başarılı bir hareket gerçekleştirir. Benzer şekilde, İmparatorluk gemilerine zarar veren Venedik, Ceneviz ve Malta korsanları da denetim altına alınır.³²

Çorlulu Ali Paşa sistemin kendi içerisinde hareketle kurumları durgunluk ve yozlaşmaktan kurtarmaya, onları kendi öz dinamikleriyle düzeltmeye çalışmaktadır. Belli ki İmparatorluk’un kendi iç evrimiyle yeni ufuklara doğru yol alacağına güvenmekte ve inancındadır. Dolayısıyla Çorlulu Ali Paşa’nın çözüm önerileri, İmparatorluk kurumlarının özgün yapıları ve gelenekleri çerçevesinde kalacak şekilde tasarlanmıştır. Ama bütün bu parçaların birbirini

tamamlamakta oluşu, Çorlulu Ali Paşa’nın olaylara bütüncül bir bakış açısıyla yaklaştığını bize göstermektedir. O bir yandan İmparatorluk’un ihtiyacı olan atılımları gerçekleştirmekte bir yandan yılların yozlaşmış unsurlarını temizleyip düzeltmeye çalışmakta, öte yandan değişen dünyanın ekonomik, politik ve stratejik gerçeklerini çok doğru bir şekilde çözümlenmektedir.

Çar I’inci Petro ve Rusya dönemin politik ve stratejik gerçeklerinden bir tanesi, belki de en önemlisi olup Türkiye’nin geleceğini çok derinden etkileyecektir. Çar I’inci Petro ile Rusya elbette Çorlulu Ali Paşa’nın yazgısını da çok yakından etkileyecektir.

İşte bu olaylar zincirini doğru anlayabilmek için bu konuda biraz daha fazla ayrıntıya girmemiz kesinlikle zorunludur.

Çorlulu Ali Paşa - 12’nci ve Demirbaş Karl - Ak Bıyık, Deli veya Büyük Çar I’inci Petro

Daha 17. yüzyılın sonlarında bile geri, yoksul, büyük ölçüde içine kapanık, yabansıl ve dünya sisteminin dışındaki bir ülke olan Rusya’nın yazgısı Çar I’inci Petro’nun tahta geçmesiyle değişecektir. Petro’nun tahta geçmesi gerilimli bir öyküdür ama bu kısa yazının konusu değildir.

Rusya’nın bir imparatorluk, bir dünya devleti ve bir zamanlar da bir süper güç olmasının temellerini atan kişinin I’inci Petro olduğundan kuşku yoktur ve ona gerek Rus gerekse dünya tarih yazımında “Büyük Petro” denilmesinin şaşırtıcı bir yanı yoktur.³³ Çar I’inci Petro’nun kesin

iktidarı ele aldığı 1689 yılından itibaren Rusya’da başlattığı yenileşme hareketleri çok kapsamlıdır ve giyim kuşamdan sakal kesmeye, takvim değişikliğinden eğitime, politika kurumlarından askerlik ve donanmaya kadar uzanmaktadır. Fakat bizi burada ilgilendiren konu Rus kara ordusuyla donanmasında yarattığı değişim ve Çar I’inci Petro’nun Rusya’ya gösterdiği engin stratejik ufuktur.

“Büyüklük” ise elbette ki nereden ve nasıl baktığınızla ilintili bir kavramdır. O nedenle Türklerin Çar I’inci Petro’ya zaman zaman “Ak Bıyık” zaman zaman “Deli Petro” veya “Petros” demeleri de hiç şaşırtıcı değildir. Çünkü Petro’nun kurduğu yeni ve despotik Rusya 17. yüzyıldan sonra Türkiye’nin en büyük rakibi ve en tehlikeli düşmanı olmuştur ki bu gerçek, kısa dönemler dışında, Rusya’nın Sovyetler Birliği adını almasıyla bile neredeyse kesintisiz devam etmiştir.³⁴ Petro’nun Türkler tarafından “deli” sanılması da bir mantığı vardır, çünkü o ani, beklenmedik veya alışılmamış olduğu kadar acımasız davranışların da sahibidir. Belki ileri sürüldüğü gibi doğrudan işkence yapmak değilse bile, insanlara işkence yapılırken bizzat izleyen bir kişilik yapısı, Çar Petro’ya yabancı de-

Çar I’inci Petro

ğildir. Hatta Petro'nun acımasız ruh durumunun idam ettirdiği askerlerin ailelerine ve çocuklarına kadar eriştiğini tarafsız tarihçiler yazmaktadır.³⁵

Dolayısıyla Türk tarih yazıcılarının saptaması ve Petro'nun adının önüne "deli" nitelemesini eklemeleri boşuna değildir. Bu, Türk tarih yazıcının bazen olayları iyi izleyip, çok iyi gözlem yapabildiğinin bir göstergesidir.

Kısaca özetlersek Çar Petro'nun Rusya'nın kara ordusu ve donanmasında başlattığı dönüşüm 18. yüzyıl Türkiye'si için yaşamsal niteliktedir.

Çar 1'inci Petro'nun kendisini güçlü gördüğü ilk andan itibaren hızla gerçekleştirdiği atılım, kara ordusuna yöneliktir. Petro Rusya'nın geleneksel askerî birlikleri olan ve biraz da yeniçeri ordusunu andıran "strelitz" birliklerine hiç güvenmemiştir. 17. yüzyılın "strelitz" birlikleri, gerçekten de yeniçeriler gibi, büyük ölçüde yarı tüccar, yarı aile babası, yarı kabadayı, düzenli askerî eğitimden ve yeni tekniklerden kopmuş askerlerden oluşmaktadır. Böyle olunca "strelitz" askerleri dış savaşlardan çok, içerideki iktidar savaşlarında rol oynayan, hizipler arasında para kesip taraf tutan, çarlara ve devlet yönetimine yön vermeye çalışan bir topluluk görünümündedir. Çar Petro karşısına çıkan fırsatları çok iyi değerlendirip önce onların etkinliğini kırar, sonradaysa idam ve işkence yöntemlerini kullanarak, "strelitz" askerlerini yok eder. Bundan sonrası kendisine bağlı bir kara ordusu kurulmasıdır. Rus topçuluğunu kurmayı da ihmal etmez.

Demirbaş Karl (12. Karl)

Daha önce ciddi bir Rus donanmasından söz edilemeyeceği için Çar Petro'nun eli bu konuda daha rahattır. Rus donanması neredeyse sıfırdan kurulacaktır. Çar Petro bu amaçla genç Rusları yetiştirmeleri için Avrupa'nın denizci ülkelerine ve tersanelerine gönderir. Her 10.000 köylü evinin bir gemi, tüccarların ve kentlilerin de aralarında birleşerek gemi inşa ettirmelerini kural hâline getirir.

En ilginç ise kendisinin de gemi yapım tekniklerini öğrenmek için takma adla Hollanda'ya gidip bir tersanede çalışmasıdır. Oradan İngiltere'ye de geçmiş ve orada da ileri teknik adına bulabileceği her şeyi görüp öğrenmeye çalışmıştır. Daha 1695-1696 yılında bile Don Irmağı'nın yukarı kısımlarında 30 savaş gemisi hazır durumdadır. (Şem'dânizâde bu sayıyı 16 olarak vermektedir.) Bütün bunları yaparken de Çar Petro, daha önce Rusya'ya gelip yabancılar mahallesine yerleşmiş, İskoçyalı Patrick Gordon ve Cenevrelili Franz Lefort adlı iki yabancıdan yardım ve destek almaktan çekinmemiştir. Gordon ve Lefort, Çar 1'inci Petro'nun en yakın ve güvendiği arkadaşları arasında yer alacaktır.

Asıl can alıcı noktaysa Petro'nun kendisine ve Rusya'ya koyduğu stratejik amaçtır. Çar Petro'nun amaçlarını çizdiği Rus yayılması iki yönde gelişecektir: Birinci yayılma eksenini, uzun erimde Türkiye'yi de kapsayan güney eksenidir. Ancak ilk adım Don Nehri'nin Azak Denizi'ne döküldüğü noktadaki Azak Kalesi ile, Azak Denizi'ni Karadeniz'e bağlayan Kerç Boğazı'dır. İkinci yayılma eksenini ise, batı ve kuzeybatı yönündeki bölge ve ülkelerdir. Buradaki öncelik ise, Finlandiya ve İskandinavya, Baltık ülkeleri ve giderek Polonya gibi geniş bir coğrafyayı kapsayan bölgedir. Çar 1'inci Petro'nun kendisine ve Rusya'ya koyduğu stratejik hedef ister istemez Türkiye ve İsveç gibi iki devletle çatışmak anlamına gelmektedir. Nitekim çatışmalar da.

Kırım halkı, Türkçe konuşması, kültürü ve insan coğrafyasıyla çok eski yüzyıllardan beri Türkiye'nin doğal bir parçasıdır. Aradaki politik birliğin sağlanması içinse Türkiye Selçuklu Sultanı 1'inci Aleaddin Keykubad'dan Galatasaray'ın kurucusu Sultan 2'nci Bayezid'e kadar çok emek verilmiştir. Karadeniz ise Türk İmparatorluğu için bir iç deniz statüsündedir.

Kuzeyde ise İsveç 17. yüzyılın ortalarından, özellikle Kral 11'inci Karl ve oğlu 12'nci Karl ile birlikte giderek İskandinavya'nın, Baltık Bölgesi'nin ve bir ölçüde de Kuzey Avrupa'nın baskın gücü durumuna gelmiştir.

Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa tarihinde, Kral 12'nci Karl ile ilgili olarak, şu kısa ve öz vurgulamayı okumak mümkündür:³⁶

"İsveç Kralı gözü ateşli divâne meşreb - (deli huylu)- otuz yaşında bir tâze oğlan olup sâhib-i hurûçluk -(savaşların sahîbi, savaş yapan)- sevdâsına düşmekle Lih -(Leh, Polonya)- ve Moskova memleketleri kabza-i tasarrufa -(ele geçirip denetim altına almak)- alup andan İstanbul'a yürüyüp Kudüs'î şerîfe değin zabt eyledikten sonra dönüp Frengistan üzerinde yürümek (...) Moskova Çarı Petros dahi mukaddemâ -(daha önceden)- bu sevdâya düşmüş idi. Lih memleketine musallat olup (...)"

İsveç Kralı 12'nci Karl'ın düşleri mi yoksa Fındıklılı Mehmed Ağa'nın düşleri mi bu kadar geniştir? Yoksa Rus yanlısı çevrelerin İstanbul'da uydurdukları bir söylenti midir? Elbette bilmemiz bugün mümkün değil. Bildiğimiz, bu yorumun yanlış, asıl olanın 12'nci Karl için ana stratejinin Çar Petro ile onun erkine girmiş Rusya'yı engellemek olduğudur. Nitekim Fındıklılı Mehmed Ağa'nın da, 1'inci Petro'nun o ülkeye daha önce "musallat" olup işgal ettiğinin altını çizmesinden anlaşıldığı gibi, Rus-İsveç çatışmasının ateşlendiği ilk nokta Polonya'dır. Polonya'nın Ruslar tarafından ele geçirilmesi Türkiye açısından da önem taşır, çünkü böylelikle 1'inci Petro Türk topraklarını ve İstanbul'u Kuzeybatı Balkanlar üzerinden baskı altına alabilecektir.

Ancak Fındıklılı Mehmed Ağa'nın "gözü ateşli ve deli huylu" diye betimlediği "taze" 12'nci Karl, Petro ile giriştiği çatışmanın ilk aşamasından beri çetin ceviz çıkacaktır. Sonuç, 30 Kasım 1700 tarihinde 12'nci Karl'ın Narva'da Rus ordusunu yenmesidir. Çar 1'inci Petro, yaklaşık 40.000 askerini yitirmiş ve kaçmak zorunda kalmıştır. Çar 1'inci Petro yılmaz bir adamdır. Narva Savaşı'nın hemen ardından 300 top döktürüp zorla yeni asker toplamış ve onları yabancı subaylara eğittirmiştir. Ayrıca Rusya 1702'den itibaren adım adım Fin Körfezi'ne doğru genişleyecek, Kronştat Kalesi kurulacak ve 1704 yılında Narva Kalesi işgal edilecektir. İsveçlilerin de yeni bir savaşa hazırlandığı gizli saklı değildir.³⁷

Taraflar savaş hazırlıklarını bitirip yeni bir karşılaşma anı yaklaşırken Türkiye'nin de kesin bir karar vermesi gerekmektedir: Çar 1'inci Petro'nun stratejik hedefleri bellidir. Öyleyse Türkiye'nin ister istemez İsveç'i desteklemesi doğru olmalıdır. Stratejik zekânın yolu bunu göstermektedir. Ama ne yazık ki tarih bize ülkelerin savaş ve diplomasi kararlarında stratejik zekânın, stratejik aptallık karşısında her zaman başarılı olacağına dair bir kural öğretmiyor.

Başvezir Çorlulu Ali Paşa'nın diplomatik ve stratejik zekâ sahibi bir devlet adamı örneğidir, çok iyi anlamıştır ki Rusya ve İsveç arasındaki savaşta Türkiye tarafsız kalmamalıdır. Sonuçta, Rusya acımasız bir yayılcı devlet olarak İsveç'i yendikten sonra Türkiye'ye aman vermeyecektir.

Dolayısıyla Çorlulu Ali Paşa'nın usta manevralarla Demirbaş Karl ve İsveç'i destekleyen bir diplomasi gütmeyi amaçladığını, tarih yazıcılarının kayıtlarından izleyebiliyoruz. İsveç Kralı 12'nci Karl'ın da Rusya'ya karşı Türkiye ile iş birliği yapmak istediği bilinmektedir.

Nitekim Çorlulu Ali Paşa, Özi Valisi Yusuf Paşa'yı İsveçlilerle görüşme yapmakla görevlendirir. Bununla da yetinmez, Kırım Hanı'nın ordusuyla İsveç Kralı'na yardım etmesi emrini verir. Olayları ayrıntılı bir şekilde bize aktaran Şem'dânîzâde, bunu şu sözlerle dile getirmektedir:³⁸

"Vezîr -(Çorlulu Ali Paşa)- dahi Kırım Hanı'nı fermân ile Baltova'ya -Poltava- varup İsveç'e imdâda ta'yin itdi."

Ancak Çorlulu Ali Paşa kendi stratejisini sonuna kadar uygulamak fırsatını bulamayacaktır. Şem'dânîzâde'ye göre "vezirin hasûdları" yani Çorlulu Ali Paşa'yı kıskanıp çekemeyenler, hemen 3'üncü Ahmet nezdinde entrika çevirmeye başlamış; Sultan 3'üncü Ahmet de Kırım Hanı'nın İsveç'e yardım etmesini önlemiştir. Ama bu açıklama tek başına yetersiz görünmektedir ve İstanbul'daki Rus elçisi Tolstoy'un yönlendirdiği Rus yanlısı bir lobinin de varlığından kuşulanmak doğru olacaktır. Evet İsveç ve Rusya arasındaki son he-

saplaşma 8 Temmuz 1709'da, Türklerin Baltova dediği Poltava'da bir meydan savaşıyla yapılacaktır. Poltava Savaşı sadece iki devlet arasındaki bir savaş değil, tarihin akışını değiştirecek ender savaşlardan bir tanesidir ve Türkiye açısından üzücü bir biçimde İsveç Kralı 12'nci Karl'ın yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Poltava Meydan Savaşı'nı Rusya'nın kazanması dünya tarihinde önemli sayfa, Rusya'nın büyük bir dünya devleti olma tarihinde çok önemli bir aşama ve Türk tarihi açısından geri dönülmez bir ufkun başladığı hüznü bir andır. Hüznü olması sadece Rusya karşısında Türkiye'nin acıklı yenilgilere, toprak kayıplarına ve göçlere açık bir sürece girmesi nedeniyle değildir. Hüznü bir yandan da Türkiye'deki bir stratejik aptallığın Çorlulu Ali Paşa'nın temsil ettiği stratejik zekâyı üstün gelmesinden kaynaklanmaktadır...

Poltava Savaşı'ndan beri yaşanan gelişmeler incelendiği zaman, tarihin Çorlulu Ali Paşa'yı haklı çıkarttığı açık ve seçik şekilde görülmektedir: Rusya çok geçmeden İmparatorluk Türkiye'sine ve tüm Türkçe konuşan halklara karşı despotik ve kanlı uygulamaları yapmaktan çekinmeyecektir. Geçen üç yüzyılın Rus tarihi hem Çarlık hem de Sovyetik döneminde Türklere karşı yapılan katliamların, işgallerin; Kırım, Kafkasya ile Batı Asya ve Orta Asya'da ortak bir iletişim dili olan Türkçe'nin engellenmesi için, Rusların uyguladıkları katı önlemlerin örnekleriyle doludur.

1710 yılına geldiğimiz zaman Çorlulu Ali Paşa'nın siyasal yaşamını ve canını sona erdirecek acımasız koşullar olgunlaşmıştır. Köprülü Ailesi'nden Numan Paşa, İznikli Silâhdar Ali Ağa, Paşmakçızade Seyyid Ali Efendi gibi yerli rakipleri; Fransa, Rusya ve İsveç gibi yeni yetme dış

güçler el birliğiyle Çorlulu Ali Paşa'nın çukurunu kazarlar.³⁹

Etkilere açık bir kişiliğe sahip olan 3'üncü Ahmet, 15 Haziran 1710 tarihinde onayladığı bir fermanla Çorlulu Ali Paşa'yı başvezirlik görevinden alır. Yerine onun rakibi, Köprülü Ailesi'nden Numan Paşa atanmıştır. Yaklaşık bir yıl sonra, yine 3'üncü Ahmet'in kararı ve Şeyhülislam Paşmakçızade Ali Efendi'nin fetvası ile Çorlulu Ali Paşa'nın, yaşadığı çağın ötesinde bir akıl ve devlet sezgisiyle donanmış bu Galatasaraylı'nın başı kesilmiştir.⁴⁰

Başarılı ve ülkesini seven insanların, hele ülkesini iyi savunup yabancı çıkarlara set çektiyse, başının kopartılması veya kopmayan başa bir çorap örülmesi Türkiye'de uzun bir gelenektir. Çorlulu Ali Paşa, bu kötü geleneğin, öne çıkarttığımız Galatasaraylı bir örneğidir. Başka bir Galatasaraylı örnek ise Türkiye'nin Kıbrıs'taki çıkarlarını, rakipleri karşısında çetin ve usta bir diplomasiyle korumuş, Zürih ve Londra antlaşmalarını kotarmış olan Fatin Rüştü Zorlu'nun 1960'ta darbe yapanlar tarafından idam ettirilmesidir. Her iki örnek de, üzerlerine atılan insafsız iftiraldan öldürülmelerine kadar bir sürü benzerlik gösterir.

III. Ahmet

Nitelikleriyle, Çorlulu Ali Paşa, hiç şüphe yok ki çok yönlü bir insandır. Onun üstün entelektüel yetenekleri konusunda iki önemli ipucuna sahibiz. Bunlardan birincisi, tarihçi Halil İnalıcık'ın belirttiği bir husustur. İnalıcık, Çorlulu Ali Paşa'nın klasik Türk tarihçiliğinin en büyük isimleri arasında sayılan Nâimâ ile yakın ilişkisi olduğunu belirtmektedir. Bu bilgi doğruysa, Nâimâ ile yakınlığı Çorlulu Ali Paşa'nın düşüncelerine kesinlikle yeni bir boyut, bir ufuk ve tarih bilinci katmış olmalıdır.⁴¹

Çorlulu Ali Paşa öldürüldükten sonra karşılaştığımız ikinci olay ise onun sevgili ve zengin kitaplığıyla ilgilidir. Ölümünden sonra onun kitaplarına el koyulmuş, ancak Şeyhülislam felsefe, astronomi ve tarih konulu kitapların kütüphanelere konulmasını bir fetva ile yasaklamıştır.⁴² Bırakınız astronomiyi, toplum yönetiminin temelini felsefe ve tarihle ilgilenip okumuş devlet adamlarını bulup saymak 21. yüzyıl dünyasında bile oldukça zordur.

Çorlulu Ali Paşa hakkındaki bu acımasız kararın sahibi 3'üncü Ahmet'e gelince, o da bu ölüm fermanıyla kendi yazgısını imzalamıştır. "İmparatorluk düzeninin" içinden çıkan bir yenileşme hareketinin öncüsü olan Çorlulu Ali Paşa'nın ölümüyle aslında o güvenilir, zeki, deneyimli, diplomat ve atılcı bir yol arkadaşını kaybetmiştir. Bu çapta ve cesur bir yoldaş ortalıkta kalmayınca 3'üncü Ahmet'in ve "Lale Devri"nin sonu, Patrona Halil adını taşıyan bir zorbanın elinden gerçekleşmiştir.

1730'daki "Patrona Halil zorbalığı" ne bir eskiye dönüş hareketidir ne de daha iyi bir yeni düzen kurmak eylemidir. "Patrona Halil zorbalığı" tarihin Türk kültür ve uygarlığına vurduğu sert bir talihsiz darbedir. Patrona Halil cinneti, Türkiye'nin kendi içsel dinamikleriyle geleneksel kurumlarındaki tortuyu temizlemesini engellemiş; 18. yüzyılın getirdiği meydan okumaya karşı Türkiye'nin kendi içsel dinamizmiyle bir yanıt vermesini önlemiştir. Bir o kadar önemli etkisiyse, Patrona Halil ayaklanmasının "Lale Devri" ile başlayan bir yeni Türk kentleşmesini, ulusal bir estetik anlayışının gelişip pekişmesini, şiir ve edebiyatta yeni formların yaygınlaşmasını yok edip ertelemesidir. Bu arayışlar bitmeyecek ama her şey gecikecek, kök-

ten ve içten gelen dürtüsünü yitirecek, Rusya kazanırken, Türkiye gecikecektir.

Çorlulu Ali Paşa'ya karşı 3'üncü Ahmet'in, 3'üncü Ahmet'in başlattığı "Lale Devri"ne karşı Patrona Halil'in indirdiği darbelerin ve gecikmenin Türkiye için maliyeti çok yüksektir. Sanat ve uygarlık alanındaki gecikmeyi bir an önce bir yana bıraksak bile ülkenin merkezinde, ciddi bir ulusal kapitalizmin ve sanayileşmenin, dünyayla yarışabilir bir denizciliğin egemen olmasıyla Türkiye'nin yüzünün nasıl değişeceği, nasıl bir çekim merkezi olacağı kolaylıkla hayal edilebilir.

Sonu hazin bitmiş olsa da bir 18. yüzyıl Galatasaraylısı olarak Çorlulu Ali Paşa'nın macerası, bireysel olduğu kadar, aynı zamanda toplumsal bir başarının da öyküsüdür.

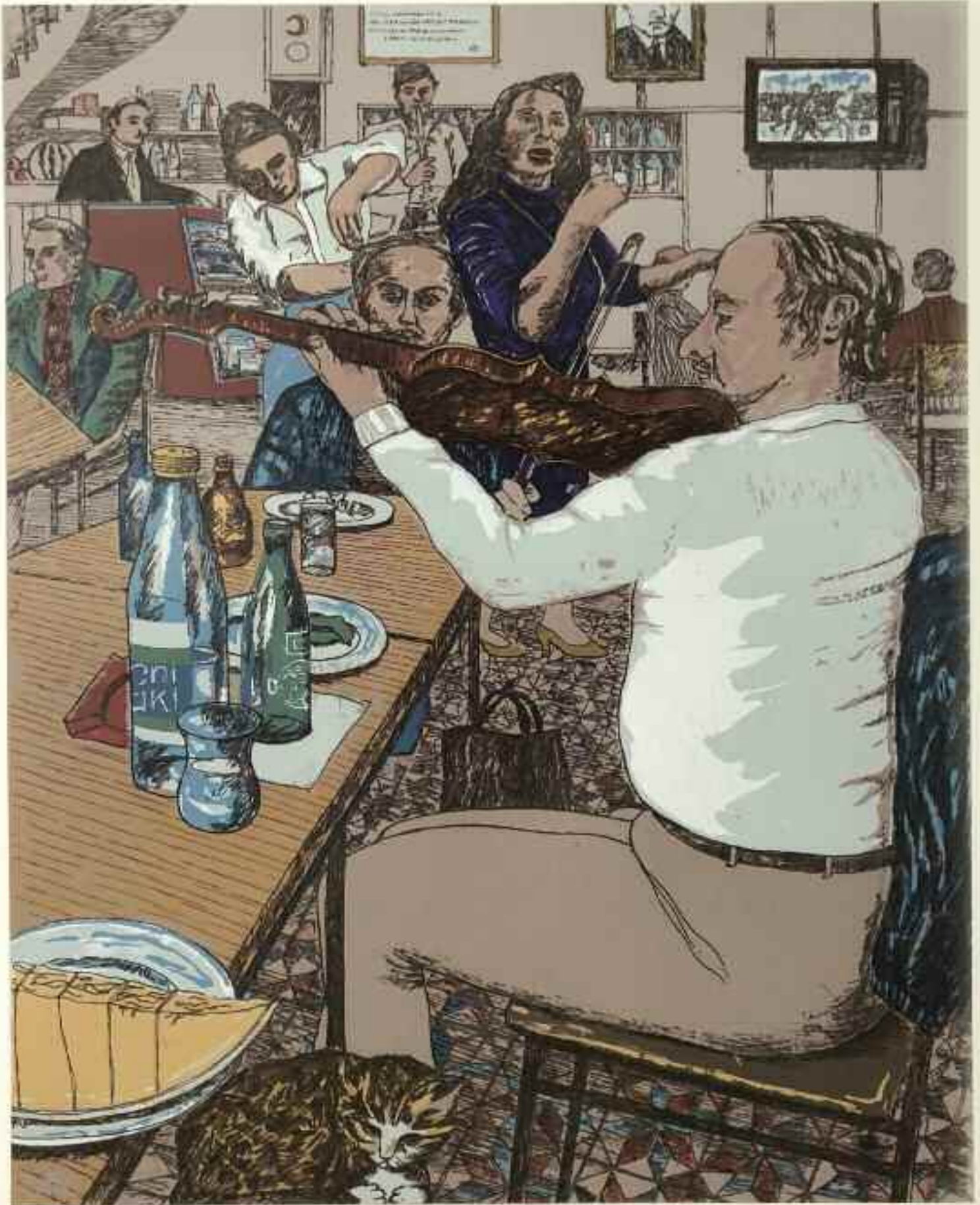
Çorlu'da bir çiftçi çocuğu iken İstanbul'un ve İmparatorluk'un doruklarına tırmanabilmek değerli bir bireysel başarı öyküsüdür.

Ama o İmparatorluk'un doruklarına çıkması için gerekli eğitim ve çevreyi veren ise 18. yüzyılın Galatasarayıdır. Bu 2'nci Bayezid'in kurduğu Galatasaray'dır. O yönüyle aynı zamanda toplumsal bir başarıdır. Henüz Galatasaray'da 1868 yenileşmesi yapılmamış ve "Sultanî" kurulmamıştır. Ama oradan 18. yüzyılı, ekonomisini, dengelerini ve stratejisini pek iyi anlamış akılcı bir kişilik yetişebilmiştir.

Buradaki başarı Galatasaray'ın ve onu kuran Sultan 2'nci Bayezid'in başarısıdır.

2'nci Bayezid'in kurduğu ve Çorlulu Ali Paşa'nın yeni bir statü ile yükselttiği Galatasaray, Sultan 2'nci Mahmut'un yakın çevresine de insan yetiştirecek ve bu yapı 1868 Galatasaray Sultanî'sine giden evrimin yapı taşlarını döşeyecektir.

¹ Halil İnalıcık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ*, s. 92, YKY, İstanbul, 2003. / Dilek Seniha Cenez, 18. Yüzyılda Bir Devlet Adamı: Çorlulu Ali Paşa, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2017. ² Münir Aktepe, *Çorlulu Ali Paşa*, C. 8, s. 370, 371, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1993. / Mehmet Yılmaz, *Osmanlılar Ansiklopedisi*, C. 1, s. 225, YKY, İstanbul, 2008. ³ Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa, *Nusretname*, s. 442, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2001. ⁴ Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa, *age.*, s. 456. ⁵ Dilek Seniha Cenez, 18. Yüzyılda Bir Devlet Adamı: Çorlulu Ali Paşa, s. 6, 7, 8, İ.Ü, İstanbul, 2017. ⁶ Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa, *age.*, s. 453. ⁷ Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman Efendi, *Mür'it-Tevârih*, s. 266, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 2009. ⁸ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi*, s. 53, 2256, TTK, Ankara, 2010. ⁹ Halil İnalıcık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ*, s. 92, YKY, İstanbul, 2003. / İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı*, s. 323, 341, TTK, Ankara, 1988. / Dilek Seniha Cenez, *age.*, s. 9. ¹⁰ Halil İnalıcık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ*, s.92, YKY, İstanbul, 2003. / İ.H. Uzunçarşılı, *age.*, s. 315. ¹¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *age.*, s.308, 313, 315. ¹² Halil İnalıcık, *age.*, s. 92. ¹³ İ.H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı*, s. 305, TTK, Ankara, 1988. ¹⁴ Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman Efendi, *Mür'it-Tevârih*, s. 275, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 2009. ¹⁵ Azmi Özcan, *Feyzullah Efendi, Osmanlılar Ansiklopedisi*, C.1, s. 456, 459, YKY, İstanbul, 2008. ¹⁶ Şem'dânîzâde, s. 272. ¹⁷ Şem'dânîzâde, *age.*, s. 269, 270, 278, 274. / Rami Mehmed Efendi, *Sulhname*, s. 30, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 2016. / Rami Mehmed Paşa, *İslam Ansiklopedisi*, C. 34, s.449-451. / Feyzullah Efendi, *İslam Ansiklopedisi*, C. 12, s. 527-528. / Çorlulu Ali Paşa, *İslam Ansiklopedisi*, C.8, s. 370-371. ¹⁸ *İslam Ansiklopedisi*, C. 8, s. 370-371. Şem'dânîzâde, *age.*, s. 275. ¹⁹ Şem'dânîzâde, *age.*, s.278. ²⁰ Şem'dânîzâde, *age.*, s.276. ²¹ Şem'dânîzâde, *age.*, s.280. / Rami Mehmed Paşa, *İslam Ansiklopedisi*, C. 12, s. 449-451. ²² *İslam Ansiklopedisi*, C. 8, s. 370-371. / Şem'dânîzâde, *age.*, s. 290, 296. ²³ Râşid Mehmed Efendi, *Târih-i Mehmed Efendi*, C. 2, s. 833, Klasik, İstanbul, 2013. Râşid'in, Damat Nevşehirli İbrahim Paşa'nın isteğiyle, Nâimâ tarihinin devamını yazdığını ve yazarken de gerek Fındıklılı Mehmed Ağa tarihinden gerekse Nusretnameden yararlandığını belirtmeliyiz. ²⁴ Münir Aktepe, *age.*, s.371. / Dilek Seniha Cenez, *age.*, s.26. ²⁵ Yusuf Alperen Aydın, *Müteşebbis ve Devlet - 18. Yüzyılda Peksimetçi Başlı Nureddin Ağa'nın Yükselişi*, Kitabevi, s. 32, İstanbul, 2016. ²⁶ Yusuf Alperen Aydın, *age.*, s.30-31. ²⁷ Yusuf Alperen Aydın, *XVIII Yüzyıl Başlarında Osmanlı Donanması ve Tersane-i Amire'de Lenger ve Yelken Bezi Üretimine Başlanması*, Tarih Dergisi, s.55, S.49-2009, İstanbul. / Aynı yazar, *Müteşebbis ve Devlet*, s.31, 32. ²⁸ Yusuf Alperen Aydın, *XVIII Yüzyıl Başlarında*, *age.*, s.52. ²⁹ Şem'dânîzâde, *age.*, s.288. ³⁰ Dilek Seniha Cenez, *age.*, s.30, 31. ³¹ Yusuf Alperen Aydın, *Müteşebbis ve Devlet*, s.30, 31. ³² Dilek Seniha Cenez, *age.*, s.33. ³³ Çar 1. Petro ve Rus tarihiyle ilgili kaynaklar için bkzn. Günther Stökl, *Russische Geschichte, Kröner, Stuttgart*, 1973. / Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi*, TTK, Ankara, 2010. / Robert K. Massie, *Büyük Petro*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019. ³⁴ Örneğin Şem'dânîzâde, 1'inci Petro için Ak Bıyık adını kullanmaktadır; *age.*, s.293. / Fındıklılı Mehmed Ağa ise "Moskov Çarı Petros" adını kullanmaktadır; *age.*, s.718. ³⁵ Günther Stökl, *Russische Geschichte*, s. 350. ³⁶ Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa, *Nusretname*, s.718, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2001. ³⁷ Günther Stökl, *age.*, s. 348-352, Akdes Nimet Kurat, *age.*, s.256-259. ³⁸ Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman Efendi, *Mür'it-Tevârih*, *age.*, s.294. ³⁹ *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, *age.* / Dilek Seniha Cenez, *age.*, s.47. ⁴⁰ Mehmet Micaz Abuşoğlu, *Sadr'î Azâm Çorlulu Ali Paşa'nın Vakfiyesi*, s. 6, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1995. ⁴¹ Halil İnalıcık *Devlet-i Aliyye*, C. 3, s.333, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019. ⁴² Halil İnalıcık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ*, s. 231, Kronik, İstanbul, 2019.

4080

Basal, Pazar

1581
Gencak

Cihat Burak'ın Resimleriyiz

1981 yılının yazıydı. Ben henüz yedi-sekiz yaşlarındayken babamın kurmuş olduğu, Söğütlüçeşme'deki baskı resim atölyesinde tanıdım Cihat Burak'ı. Türkiye'nin ilk ve tek, özel, sanatsal baskı resim atölyesi olması sebebiyle dönemin en önemli ressamları, heykeltıraşları, sanat galericileri ve düşünürlerinin toplanıp sanat konuştuğu, ürettiği ve hararetli sanat sohbetlerinin yapıldığı önemli bir mekândı babamın atölyesi. Annem, babam, ablam ve ben aile olarak, evimizden çok, orada vakit geçirirdik. Âdeta yaşam alanımız orasıydı. Hayata gözlerimizi açtığımız yer neresi diye sorulsa, ablamla benim için kesinlikle bu atölye olduğunu söyleyebiliriz, ilk anılarımız orada kayda düştü.

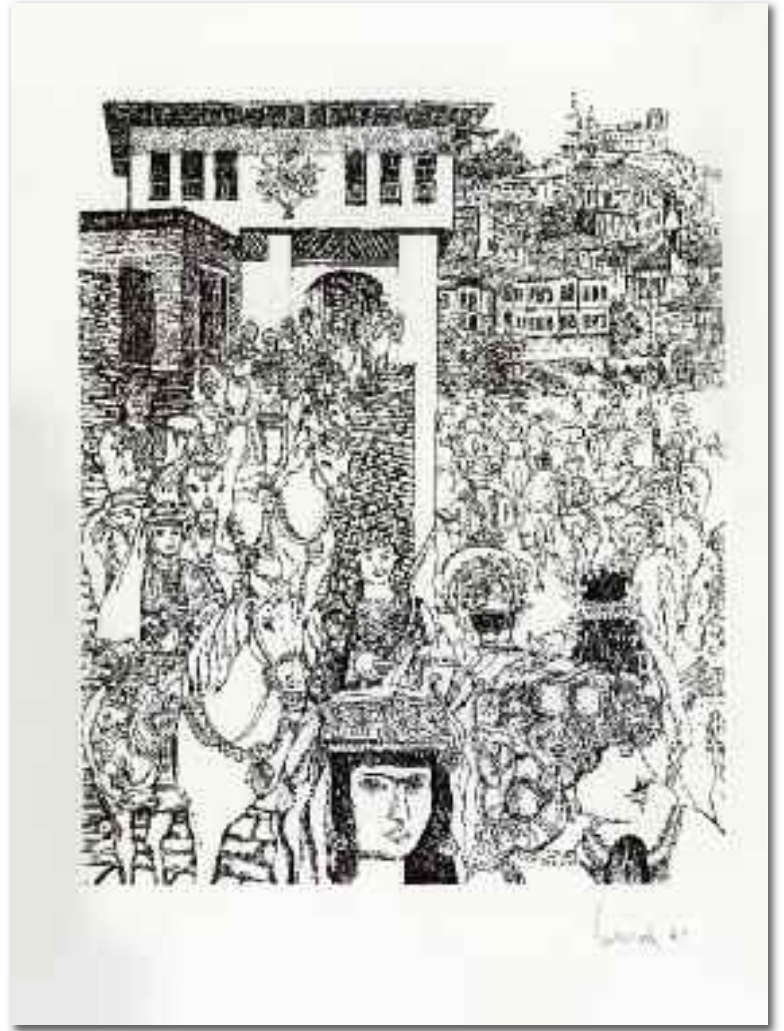
O zamanki adı ile Artess Özgün Baskı Atölyesi'ni uğrak edinmiş sanatçıların ve yazarların çoğu Cumhuriyet Dönemi'nin yetiştirdiği, birçoğu "Akademi" sonrası Avrupa'ya gidip dönmüş çok değerli isimlerdi. Bu kişilerin arasında Cihat Burak, Avni Arbaş, Şahap Balcıoğlu gibi Galatasaray Liseli isimler de vardı. Söğütlüçeşme'deki bu atölye zaman içinde büyüdü ve 1982 yılında Çamlıca'da Cihat Burak'ın mimarı olduğu 4 katlı bir sanat evi binasına taşındı. Adına, tüm sanatçıların da ortak kararı ile Sanat Evi denildi çünkü çatısı altında sanatçıların da fikrinsel katkılarıyla sanatsal bir yaşamın sürdürüleceği çok amaçlı bir yapı olarak tasarlandı. Cihat Burak, kendisine bir atölye hatta belki bir yaşam alanı tasarlar gibi heyecanla çizdi projeyi; Lisemizin Grand Cour'unu andıran yamuk geometrideki, oldukça zor da olan üçgen bir araziye. Çamlıca'da hâlâ bugün içinde yaşadığımız bu bina, onun hayatındaki uygulanmış nadir mimari projelerinden biri olarak şahsına referansla tarihe geçti. 1984 yılından bu yana o binada ailece yaşıyor olmak ayrı bir mutluluk kaynağıdır bizim için. Biz mi atölyede yaşıyorduk, atölye mi bizim evin içindeydi bilemiyordum o yaşlarımda, hiçbir zaman da böyle bir ayrım olmadı

hayatımızda. Bodrum katı serigrafi ve litografi atölyesi, 1. kat gravür atölyesi, 2. kat sergi galerisi, sosyal etkinlik alanımız, arşiv bölümü ve 3. kat da bizim yaşadığımız evimizdi. 2. kat günün her saati sanatçılar ve ziyaretçiler ile doluydu. Sürekli yenilir, içilir, sohbetler yapılırdı. Gecenin bir saati ya da sabah kahvaltı zamanı, çay vakitleri, hiç fark etmezdi, kapımız hep açıktı dostlara ve sanat dostlarına...

Böyle bir ortamda bizlerle en çok yaşayan sanatçılardan birisi kuşkusuz Cihat Burak idi. Bir seri, serigrafi eser üretimine şahit oldum Çamlıca Sanat Evi'nin ilk açıldığı 2 yıl süresince. Resimlerini beğeniyor muydum o yaşında tam da emin değilim ama kendisini çok seviyor ve ilginç buluyordum, çok farklı idi diğer tüm sanatçılardan. Elif Naci, Zühtü Müridoğlu, Eren Eyüboğlu, Nedim Günsur, Mehmet Pesen, Ferruh Başağa gibi sanatçılar, güzeli resmederken Cihat Abi'nin çirkin insanları, şişman kadınları, gözü çıkmış kedileri ve kanlı fareleri resmetmesini o zamanki çocuk aklımla hiç anlayamıyordum. Ama tüm resimler hafızamda yer ediyor ve tabii ki kayda alınıyordu.

Yine aynı dönemden hatırladığım bir ayrıntı aslında ne kadar etkisinde kaldığımı da bir yandan görmemi sağlıyor bugün: Çocuk gözümle resimlerinin içinden tek sevdiğim figürü; kedilerini alıp, o günlerde Veysel Hoca'nın (Erüstün) çıraklığında yaşadığım ilk gravürlerimde hep kedileri resmediyordum. Atölyede bulunduğu zamanlarda eğer babam yoksa orada, pek konuşmazdı Cihat Abi, bir köşede, masaya dayadığı mukavvanın üzerindeki kâğıda sürekli desenler çizer, sessiz ve görünmez bir sınırı olan bir alan yaratırdı kendine. Gözleri hep önündeki kâğıtta olduğundan, pek kolay değildi göz teması kurmak, o yüzden de öyle kolay yaklaşıp sohbete girilemezsiniz. Bir gün tüm cesaretimi toplayıp neden tek gözü kör kedi çizdiğini sormak

üzere o görünmez duvarı aştığımı hatırlıyorum ve verdiği cevabı asla unutamam; **“Resim hep güzeli resmedecek değil ya, dürüst olmalı insan, hayatın doğrularını söylemeli, gerçeği çizmek gerekmez mi? Bak ben yalan söylemiyorum kimseye, gerçekler var bu çizdiklerimde, biraz da masal, hikâye olacak tabii ki ama hayat karasıyla beyazıyla gerçek. Benim resimlerime bakıp geçilmesin ve üzerine düşünülün istiyorum, bugünün tarihi okunabilsin, ne zaman yaşamış bu adam, neler görmüş etrafına baktığında? Bunları vermek istiyorum.”** demişti. Daha çok şeyler söylemişti mutlaka resimleri üzerine ama benim hafızamdan asla çıkmayacak bu sözleri kaldı bende geriye, artık o günden sonra bu sözler onun resimlerine bakışımı değiştirmeye yetmişti. İlerleyen yıllarda resim aracılığı ile ne yapmaya çalıştığımı çok daha iyi kavramış ve saygım çok daha fazla artmıştı.

O zamanlar henüz Galatasaray Lisesi mezunu olduğumu bilmiyorum ve o farkı ayırt edemiyordum. 1 yıl sonrasında Galatasaray Lisesi'ne girdiğim yılın yazında babam Lise'nin ruhu ile ilgili bilgi alayım ve Lise'yi onlardan dinleyeyim diye beni Cihat Burak ve Avni Arbaş'la buluşturdu. Cihat Abi **“Galatasaray Lisesi herhangi bir lise değildir, yaşamın gerçeğidir, tarihtir, gelenektir, içinde farklı kültürler vardır, dayanışma ve kardeşlik vardır, katman katmandır. Renk renktir...”** dediğinde sanki re-

simlerinden sahneleri tasvir ediyor gibiydi. Yakın arkadaşı yine Liseli Avni Arbaş'ın da babama: **“Süleyman Saim, bu kızı Beyoğlu'na ver, orada okusun.”** dediği anın hayatıma yön veren en önemli dönüm noktası olduğunu biliyordum o zaman doğal olarak.

Cihat Burak Galatasaray Lisesi'nden 1937 yılında mezun oldu. Kendisinden sohbetlerimiz sırasında çok başarılı bir öğrenci olmadığını, özellikle de Fransızca derslerinde çok zorlandığını duymuştum, arada bir Fransızca konuşmalarımızda çok akıcı bir Fransızcası olduğunu biliyordum ve günün birinde onun gibi Fransızca konuşabileceğimi hayal ederek yaşadım tüm lise yıllarımı sayesinde. Lise yıllarında da derdi sadece resim yapmak olmuş. 1930'lu yıllarda Türkiye'de galerilerin olmaması ve Galatasaray Lisesi'nin, neredeyse, sergilerin yapıldığı tek yer olması nedeniyle Mektep, Cihat Burak'ı sanat konusunda fazlasıyla beslemiş ve resme yönelmesinde çok etkili olmuş. Bugün onun resimlerine baktığımızda Lisemizden ve Beyoğlu'ndan izleri görürüz. Cihat Burak, lise sonrası Akademi'de mimarlık eğitimi aldı. Ancak kimse onu mimar olarak tanımaz, herkes onu ressam olarak bilir. Ben de Çamlıca Sanat Evi'nin projesini çizdiğinde öğrenmiştim resim değil mimarlık okuduğunu. Onu tanıdığım yıllarda Akademili ressamlar tarafından çok da kabul

görmediğini biliyor ve çok üzülüyordum. Kendim Akademi’de öğrenci olup kurumun bu anlamdaki tutuculuğuna şahit olduğum zaman Cihat Burak’ın -hele de resmin Türkiye’de satışının kolay olmadığı o yıllarda- sanatçı olarak yaşamını sürdürme çabasının değerini çok daha iyi kavrayabildim. O dönem için çok zor bir şeyi yapıyordu, özellikle de hiçbir resmini satmayı hedefleyerek yapmayan ender sanatçılardan biri olarak. Akademik resme karşı gelmesini, biçimsel olarak ezber bozan resimler yapmasını, düşünsel olarak biraz politik, çokça hikâye eden anlatımlarının sebebini aslında tahmin edebiliyorum. Onun resimlerine muzip bir gülümsemeyle bakarken; Cihat Abi’nin mimari bir disiplinden gelip de Akademikli ressamalara ve Batılı resim geleneğine baş kaldıran, dalga geçen tavrının Galatasaray Liseli özgür ruhundan kaynaklandığını düşünmüşümdür hep.

Cihat Abi, onu tanıdığım 1981 yılından 1994 yılına, ölümüne kadar bizim ev atölyemizde 20’ye yakın sanatsal baskı resim eser üretti. Bu 12 yıl süresinde bizim atölyelerimizde yarattığı her eserin çoğaltılmasında yanında bulduk, onunla çalıştık, yaşadık. Bu eserlerde çocukluğu, gençliği, ailesi, Galatasaray Lisesi, Akademi, Paris, Beyoğlu, Çiçek Pasajı, tarihi yapılar, dünya ve Türk politikacıları, sokak satıcıları, sporcular, müzisyenler, sanatçılar, çiçekler ve en çok da kediler vardı. Kedileri çok se-

verdi, resimlerinin âdeta imzası niteliğinde mutlaka kompozisyonu içinde bir yere koyardı. Tüm bu temalar, resminde tek tek veya hepsi birden resminin konusu olabiliyordu. Resimlerinde hikâyeler vardı, konular, mekânlar ve insanlar kat kat, üst üste resmini oluşturuyordu. Güzel resim yapmak yerine, konuya ve hikâyeye odaklanıyor, gelenekseli güncel ile harmanlayarak cesurca yeni bir dil inşa ediyordu. Resmin üzerine hikâyesini, yine Akademi’de hiç kabul görmeyecek bir üslupla bazen resimden bile büyük puntolu bir tipografi ile cesurca giriyordu. Hikâyeler yazıyordu resim çizerek, bazen yazı ile de yazardı ve hep yaşadığı çağa odaklanırdı eserlerinde. Atölyelerimizde serigrafik tekniği ile ürettiği eserleri uzun bir süreçte çok emek harcayarak aylarca hatta yıllarca üzerlerinde çalışarak üretmeyi sürdürdü. Her eseri en az 12-13 renkten yani ipek kalıptan oluşan, her bir eserden en az 50 çoğaltma yapılarak gerçekleştirdiği tüm koleksiyon Çamlıca Sanat Evi sonrası kurduğumuz müzemiz, IMOĞA, İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi koleksiyonlarında yaşıyor. Çok keyifle çalışırdı bizim atölyede, annemle atölyede hem çalışıp hem de öğlen arasında birlikte bir şeyler yiyip dinlenip sohbet ettikleri bir vakit; **“Evimden daha rahat ediyorum burada.”** dediğini hatırladık geçen gün kendisini yâd ederken; onun bize bıraktığı en değerli miras, hayatındaki önemli mimari projesi olan evimizde kendisini anarken.

1993 yılının Haziran Pilavı'nda, can dostum Mısra ile cemiyet standında görevliydik. Cemiyetimize gelir olabilecek kupa, tabak, t-shirt gibi hediyelik eşyaları satıyorduk cemiyet adına. İkimizin de Akademi'ye, bugünkü adıyla Mimar Sinan'a, sanat okumak üzere hazırlandığımız 12. sınıfı yeni bitirdiğimiz yazın başlangıcı günlerdi. 78 yaşındaki Cihat Burak Pilav'a gelmişti. Onu maalesef son gördüğüm gündü o gün. Kimse onu tanımadı kalabalıkta, biz Mısra ile kendisini tanıdığımız ve hayran olduğumuz için çok ilgilenmiştik. O da yardım amacıyla beşer altışar hediyelik kupa ve tabak aldı. Aldıklarını taşımak için cebinden naylon poşetlerini çıkarttığı anda alışveriş yapmak üzere geldiğini anlamıştık. Satış bittikten sonra bahçedeki kaldırıma oturan Cihat Burak'ın yanına gittim, aldıklarını ne yapacağını sordum merakla. Her yıl aksatmadan aldığından ve evinde bir köşede üst üste yığıldığından bahsetti. O anda kafamda beliren fotoğrafta onun resimlerini gördüm.

İlerleyen yıllarda izlerini sürdürdüm, bizden o gün aldığı Galatasaray temalı hediyelik eşyalarını gördüm resimlerinde. Müzelerdeki ve büyük koleksiyonlardaki tüm eserlerini ezber biliyorum ancak zaman zaman hiç bilinmeyen evlerden, koleksiyonlardan satılmak üzere galerime gelen, ilk defa karşılaştığım Cihat Burak resimlerinde arıyorum; ve rastlıyorum bu objelere.

Bana, unutulmaz hikâyesi olan ve hâlen yapmakta olduğum sanat galericiliği mesleğimde sonsuza kadar sürecek kuytu bir alışveriş oyunu bırakmıştı.

Express dergisinin 2013 Haziran sayısının kapağında, Gezi Direnişi sırasında çoğunluğu sanat tarihi öğrencilerinden oluştuğunu duyduğum bir grup gencin açtığı, "Cihat Burak'ın Resimleriyiz" pankartını gördüğümde çok şaşırılmıştım. Bir topluluğun kendilerini ifade etmekte kullandığı bu cümle ile Cihat Abi âdeta bir anda bir ışık gibi eserlerinden yansıyan bir iletişimle yeniden doğmuştu. Yıllarca resimlerinde inşa ettiği çok katmanlı düşünsel yapı, Gezi Direnişi'nde bulunduğu çatlaktan gün yüzüne çıkmıştı. O inşa ettiği yapı, benim için de Galatasaray Lisesi'dir. Biz de onun resimleri gibiyiz, kültürel yığınlar üzerine inşa edilmiş kat kat, farklı farklı ve çeşitliyiz. Tek tek ama birlikte büyük bir hikâyeyiz. Gençlerin bu cümlesini bize uyarlamak da hiç yanlış olmaz, bizler de hep birlikte "Cihat Burak'ın resimleriyiz"...

Tüm eserler: Cihat Burak, Serigrafi, 70x50 cm, IMOGA Koleksiyonu

AKILLI HAREKET AVIVASA MOBİL'LE BİRİKİMLERİNİZE YÖN VERİN!

AvivaSA Mobil'in gelişmiş fon danışmanlığı fonksiyonu FonPro ile birikimlerinize kolayca yön verebilir ve fon dağılımınızı kolayca değiştirebilirsiniz. AvivaSA Mobil'i AppStore ve Play Store'dan hemen indirin!

AVIVA SA

444 11 11
AVIVASA.COM.TR

YARIN ŞİMDİDEN GÜZEL

STH
travel

STH
mice

STH
dmc

STH
cruise

KURUMSAL
VE DİJİTAL
ETKİNLİK
MİCE

sthtravel.com.tr • sthmice.com • istanbuldmc.com • sth.cruises

SEYAHAT
HİZMETLERİ

"Zeka değişime ayak
uydurabilme becerisidir."
- Stephen Hawking

sth_travel_mice

STH Travel & Mice

STH_TRAVEL

@STHTRAVEL

STH Travel & Mice

STH
bilet

STH
vize

STH
balayı

STH
well thinking

CRUISE VE NEHİR
GEZİLERİ

gezgintilki.com • sthvize.com • sthbalayi.com • sthwellthinking.com

KONGRE VE FUAR

STH TURİZM & ORGANİZASYON

Yıldız Posta Cad. No:13, 34394

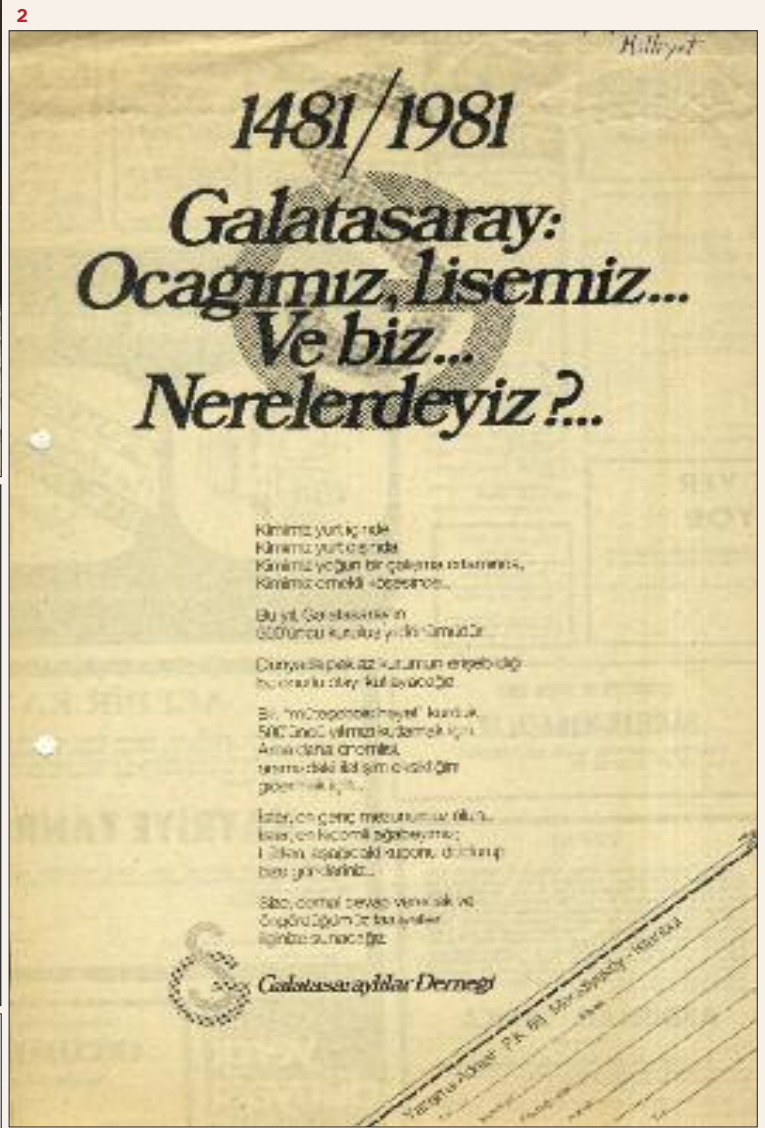
Esentepe / İstanbul / TÜRKİYE

Tel: +90 (212) 347 45 56

info@sthtravel.com.tr

Yeni Dijital
MICE
Yeni Normal
SUNUMU

150
GALATASARAY LİSESİ
1868-2018

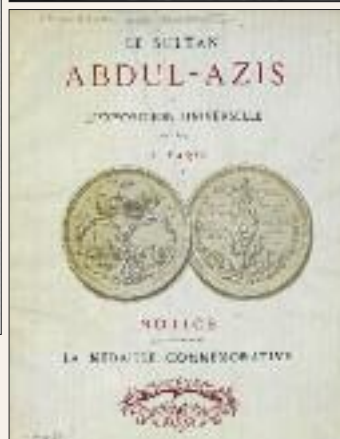

GSL 150. YIL ÜST KURUL 3. TOPLANTISI

Tarihi: 18 Temmuz 2017, Salı, 17:00

Yer: Galatasaray Mützesi

Katılanlar: Prof. Dr. Ertuğrul Karsak, Galatasaray Üniversitesi Rektörü
Meral Mercan, Galatasaray Lisesi Müdürü
Prof. Dr. Orhan Feyzioğlu, Galatasaray Üniversitesi Rektör Yard.
Polat Bengiçer, Galatasaraylılar Derneği Başkanı
İskender Çayla, Galatasaray Topluluğu İşbirliği Kurulu Gen. Sek.
Çağlar Şevkay, Galatasaray Mützesi Müdürü
Begüm Hacıoğlu, Galatasaray Eğitim Vakfı Genel Müdürü
Cenk Tıkız, GSL 150. Yıl Etkinlikler Koordinatörü

1. Batıya Açılan Pencere sergisinde küratörlü gezi grubu.
2. 1981 yılında Galatasaray Eğitim Vakfı'nın kuruluşu öncesi Galatasaraylılar Derneği'nin verdiği ilan.
3. 28. Üst Kurul 3. toplantı tutanağı.
4. 1968 kutlamaları sırasında iki kardeş mezun Celal (1938) ve Gündüz (1948) Çalışlar.
5. Mektebi Sultani öğrencileri hocalarıyla.
6. 1867'de Abdülaziz'in Paris Fuarı ziyaretine dair basılan anı kitapçığı.

Belgeselin Belgeseli: Zamanın Tanığı Olmak

10 Aralık 2016 günü Tevfik Fikret Salonu'ndaki Forum 2016'nın konu başlığı "Galatasaray Lisesi'nin 150. Yılı Nasıl Kutlanmalı?"ydı. Galatasaray'ın özgül tarihi bakımından iki önemli özelliği vardı.

Birincisi hiç tarzımıza uymayan bir şekilde 2018'e henüz bir yıldan fazla zaman varken harekete geçmiştik. İkincisi ise en büyük üç kurumumuzun başkanları aynı masada oturuyordu ve konuşmacıydılar. Sanırım üç başkan en son Ortaköy yangını sonrasında bir araya gelmişti. Daha önce ne zaman böyle bir şey olduğunu hatırlayan yoktu. Aslında hareket daha da önce başlamış, GSTİK'nda gündeme alınmış, Forum 2016 başlığı da orada belirlenmişti.

GSTİK Genel Sekreteri İskender Çayla açılış konuşmasında "Bu çalışmaların aslında bugüne gelebilmesi için Şubat ayından beri çalışan bir ön komite kurduk ve birçok konuyu ele aldık. Sayın okul müdiremizle de defalarca görüştük. Aslında birçok konunun altyapısı hazır, fakat buradan çıkacak fikir ve öneriler nasıl bir eşgüdüm yapacağımızı beraber konuşarak belirlememizi sağlayacak. Biz 1868'den 1918'e kademeli ilk elli yılda, olağanüstü iki şey yapmışız. Okul kurulduktan sonra 1905'de spor kulübünü kurmuşuz. 1908'de de ilk sivil toplum örgütü olarak Galatasaraylılar Derneği'ni kurmuşuz. Bundan sonra, 150. yıldan 200. yıla giderken, şimdi arkada oturan kardeşlerimiz, bizlerin bulunduğu yerlerde olacak. Elli sene sonraya ileteceğimiz bir şey olması gerekiyor." diyerek sözü moderatör koltuğunda oturan bana devretti. Müze deposundaki kolilerde bulup negatiflerini telesine ettirdiğimiz yüzüncü yıl etkinliklerini anlatan 1968 tarihli filminden bahsettikten sonra Galatasaray Eğitim Vakfı Başkanı İnan Kırac, Galatasaray Spor Kulübü Başkanı Dursun Özbek ve Galatasaraylılar Derneği Başkanı Polat Bengiserp'i davet ettim.

İnan Kırac "150. yıla hazırladığımız bugünlerde tüm Galatasaraylılara bir çağrı yapıp tanıdık, bilinen, uyuyan, küskün bütün Galatasaraylıları bu yapının içine sokmalıyız. En öncelikli

konu, uyuyan, küskün Galatasaraylıyı uyandırmak." diyerek katılıma dikkat çekerken Dursun Özbek "Bu çok önemli ve 150. yıl kutlamaları içinde Galatasaray Spor Kulübü de mutlaka yer alacak. Bunun çok önemli bir boyutta olmasını talep ediyorum. Çünkü bu önemli marka bunu hak ediyor." dedi. Polat Bengiserp de "Bu bazı küskünlüklerin ortadan kalktığı bir dönem olsun. Galatasaray Lisesi'nden çıkmış kurumları birbirine yakınlatacak bir ortamı bu sayede yakalayacağımıza inanıyorum. Çünkü sahiden birbirimizden öğreneceğimiz veya birbirimizle paylaşacağımız çok ciddi bilgiler, deneyimler var." deyince kurumlar arası uzlaşısı sağlanmış oldu.

34. Forum 2016 konuşmacıları İnan Kırac, Dursun Özbek, Polat Bengiserp.

Konuşmalar sona erdikten sonra dinleyiciler söz aldı. Türker Arslan "150. yıl için mutlaka bir üst kurul kurmamız lazım. Bu üst kurulda mutlaka ve mutlaka başkanların, rektörün ve müdire hanımın bulunması, hatta Ankara'nın da bu işin içine katılması lazım." derken Duygun Yarsuvat yüzüncü yılda olduğu gibi kutlama etkinlikleri için süreli bir dernek kurulmasını önerdi. Söz alan Melih Şabanoglu ise

şunları söyledi: "Geçmişe dönüp ellinci yılda, yüzüncü yılda ne yapıldı diye baktığımız zaman, açıkçası fazla kalıcı eser görmüyoruz. Ellinci yılda sadece bizden 1886 mezunu, İhtifalci Mehmet Ziya'nın yazmış olduğu salname var. Çok değerli bir kitap, müthiş bir kaynaktır. Bunun yeniden basılması gerekiyor. Yüzüncü yıla baktığımız zaman bir tane lise kitabımız var. Onun dışında fazla bir şey göremiyoruz. Kulübe bakıyoruz, ellinci yılında Abdi İpekçi'nin başında olduğu bir kurulun çıkardığı bir kitapçık var. Yüzüncü yıla bakıyoruz, Mehmet Ali Birand'ın yaptığı belgesel dışında kalıcı bir şey yok. Sonuçta protokol olarak Charles de Gaulle geliyor, sergiler yapılıyor ama önemli olan kalıcı eser bırakabilmek. Bu perspektife sahip olmak gerekiyor."

Birçok somut fikrin de sunulduğu toplantının sonunda bir abimizden gelen şu yazılı olarak öneriyi de okumuştum: "Ağaoğlu ile anlaşış, mektebin üzerine, mektebe değmeden, betonarme ayaklar ve kazıklar üzerine, 150 katlı Galatasaray Tower yapılmalı ve müteahhit elli katını Galatasaray'a vermeli. Birazını da

kulübe. En üst kat, panoramik restoran olmalı ve tulumba tatlısı satılmalı. Tosya pirincinden lapa lapa pilav bulunmalı. 50’den 55’e kadar olan katlar, kütüphane olmalı ve tüm vefat eden Galatasaraylılar kitaplarını buraya bağışlamalı. 150. yılda geleceğe bakan bir Galatasaray hedefi konmalı ve sloganı, “Kim tutar seni Galatasaray!” olmalı. “Qui peut le peut, tenir GS?”

GSTİK’nın öncülüğünde kurulan üst kurulda Galatasaray Lisesi, Galatasaray Spor Kulübü, Galatasaraylılar Derneği, Galatasaray Eğitim Vakfı ve Galatasaray Üniversitesi en üst düzeyde temsil edildi ve toplantılar başladı. Cenk Tıkız kurulun sekreterliğine getirildi, ben de Iskender Çayla’nın teveccühüyle toplantılara “yancı” sıfatıyla katılmaya başladım. Toplantı mekanı Galatasaray Müzesi’ydi ve tüm proje önerilerini değerlendirmeye olarak çalışmaya başladı.

2017 yazında geniş bir etkinlik takvimi ortaya çıkmıştı. GEV kurum tarihi ve kültürü üzerine bir dizi kitabın yayımını finanse ettiğinden bir yandan onlar hazırlanıyor, diğer yandan dokuz ayda dokuz sergi düzenleme iddiasıyla çalışılıyordu. Toplantılardan birinde Iskender Çayla “Abilerimiz elli sene önce böyle bir film yapmışlar ve bugün de gözümüz yaşarak seyrediyorsak, bizim de adam akıllı bir belgesel yapmamız lazım.” dedi.

Sergilerin finansmanını iş birliği yaptığımız Institut Français, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Pera Müzesi gibi kurumların desteğiyle ya da imece usulüyle finanse edebiliyorduk fakat dört

baş mamur bir belgesel yapımı için ilk yapılması gereken bütçesinin tasarlanıp kaynağın bulunmasıydı. Benim için öncelikli konu işin ehlini bulmaktı ve tek hedefim vardı. Yıllara dayanan dostluğumuz ve birlikte yaptığımız işlerden dolayı belgesel sinemaya ve kurum tarihi bakışına çok saygı duyduğum VTR Yapım’ın padişahı Enis Rıza ve sultanı Nalan Sakızlı.

VTR’nin kapısını çaldığımda Enis Abi projeyi hemen kabul etti ve 90’lı yıllarda aynı hayali kurup artık hayatta olmayan bazı Galatasaraylıların mülakatlarının arşivde olduğunu söyledi.

O ara birlikte çalıştıkları bir başka belgeselci abimiz Mesut Tufan da aynı heyecanla karşılayınca çekirdek ekip kurulmuş oldu. Nalan Sakızlı bu işi benim danışmanlığında yapmalarının doğru olacağını belirtince ince eleyip sık dokuyarak olası bir çekim programı ve bütçe tasarımına başladık. Bana verilen ilk ödev elimdeki Galatasaray arşivini düzenleyerek VTR’ye aktarmaktı. Eş zamanlı olarak birlikte yüz kişiyi aşkın bir mülakat listesi çıkardık. 10 Ekim 2017 günü Tevfik Fikret Salonu’nda

yapılan etkinlikte “Galatasaraylı Kuruluşlar Ortak 150. Yıl Deklarasyonu” sunulup basın açıklamasıyla süreç başladığında çekimler de başlamıştı. Çünkü bir yandan 150. yıl da kayıt altına alınacaktı. VTR ekibi o günden itibaren içinde Galatasaray geçen her noktada bulunmaya başladı. Biz de elimizdeki üç yüz bin TL’yi aşkın bütçeyi nasıl karşılayacağımızı düşünüyorduk. Iskender Çayla bir toplantı sonunda Dursun Özbek’e Forum’daki konuşmasını hatırlatıp kulübün içinden doğduğu ocağın belgeseline sponsor olması gerekliliğini gündeme getirince başkan son sayfadaki rakama baktı ve iç geçirecek “Tamam, bu iş bende.” dedi. Nitekim ilk yönetim kurulunda da kararı aldırdı. Ne var ki ödemenin yapılmasını beklemeden prodüksiyon başlamış olduğundan acilen paraya ihtiyaç vardı. İşin yürümesi için Dursun Abi gereken çıkmayı yaparak ekibi rahatlatmıştı.

2017 sonunda gelen medya izleme raporları kutlama etkinliklerinin ulusal basından yoğun ilgi gördüğünü gösteriyordu. 636.398 TL’lik reklam eşdeğerine ve 11.881.000 erişime ulaşmıştık.

Gemius verilerine göre haber sitelerinde 40.924.493 kişiye ulaşılmıştı. Tarih dergilerinde özel dosyalar yayınlanıyor, Fransa Büyükelçiliği ve başkonsolosluğuyla görüşülüyor, büyükelçiler aracılığıyla UNESCO ve Avrupa Konseyi’yle yazışmalar yapılarak etkinliklere uluslararası boyut katılmaya çalışılıyordu. O sırada Melih Şabanoglu’nun bir saptamasından ilhamla Nafiz Akşehirli ve Tarkan Okçuoglu’nun yardımlarıyla “Galatasaray’ın Bulgarları” başlıklı bir sergi hazırlayıp önce Bul-

gar Kilisesi’nde, ardından Avrupa Kültür Başkenti olan Filibe’de açtık. GSÜ mezunu değerli küratör Çelenk Bafra’yı da Pera Müzesi’nde bir çağdaş sanat sergisi düzenlemesi için ikna ettik.

Sergiler iyi gidiyor, açılışlar tıklım tıklım oluyordu ama asıl mesele kalıcı eser olan belgeselin kotarılmasıydı. Genellikle görüşme randevularının alınmasında sorun yaşanıyor. Öyle ya da böyle VTR ekibi inanılmaz bir hareketlilikle her yere ve herkese yetişti. Her konuşmacıyla üç dört saat tutan ve neredeyse bir psikanaliz seansı kadar sorgulayıcı olan mülakatlar biriktikçe VTR kendi içine kapanmaya başladı. Bir yandan tarihe dair yeni keşifler, yeni belgeler ortaya çıkıyordu. Danışmanlık görevim oldukça hafiflemişti. Sadece arada bir gelen soruları cevaplıyordum ve işin gidişatıyla ilgilenmem gerekmiyordu. Kulüp yönetiminin değişmesinden dolayı da bir aksama olmadı. Sponsorluk sözleşmesinin imzalanması aşamasında kulübün avukatlarıyla sıkıcı saatler geçirmek yetti. Böylece belgeselin iki sponsoru önceki yönetimin başkanıyla mevcut yönetim olmuş oldu.

Osmanlıca belgelerin deşifreleriyle ilgili VTR’ye uğradığımda gördüğüm manzara şuydu: Ofisin ortasındaki kocaman masa öbek öbek ilkokuldaki fişlere benzer yazılı kâğıt parçalarıyla kaplıydı. Yüzlerce saatlik mülakat çekimleri satır satır deşifre

Belgeselin ikinci yönetmeni Mesut Tufan.

Belgeselin yapımcısı Nalan Sakızlı.

1. Sarı Kırmızı İz Birakanlar sergisi, Cenk Tıkız, İskender Çayla, İzzeddin Çalışlar. 2. YKY Beyoğlu mağazası vitrininde Galatasaraylı Yazarlar haftası. 3. Pera Müzesi'nde Mektep Meydan Galatasaray sergisi açılışı. 4. Filibe Trakart Sanat Galerisi'nde Galatasaray'ın Bulgarları sergisi. 5. Galatasaray Eğitim Vakfı'nın 150. yıl kitap serisi.

Büyük resim: Mektebi Sultani ilk dönem öğrencilerinden ikisi.
Altta: Youtube galası tanıtım videosu.
Sağ sayfa: Youtube galası açılış sayfası.

---

edilmiş, sahiplerine ve konularına göre kodlanmış, ses kurgusu yapmaya hazır hale gelmişti. Binlerce cümle kendisine zamanın tanığı olmak için fırsat verilmesini bekliyordu. Belgeselciliğin ne derece deli işi olduğunu o an bir kez daha anladım. Enis Abi bizzat kendi uğraşarak tek tek kimin hangi konuyu ne kadarıyla anlatacağına karar veriyor, kurgu elemanına iletiyordu. Biraz bakmaya yelten-diysen de engellendim. Sadece kurguda çalışan elemanın “Bunca zamandır kurgu yaparım, hiç ağ-ladığım olmamıştı.” dediğini hatırlıyorum. Tabii ki pek anlam veremedim. Ta ki, seyredene kadar.

Gün geldi ve VTR’ye davet edildik. İskender Çayla, Cenk Tıkız, Çağlar Şavkay ve ben belgeselin ilk tas-lağını izleyen dört kişiydik. Enis Abi seslendirmeyi kendi yaparak en büyük sürprizi yapmıştı. Kurgu-sunu ve anlatı üslubunu hayranlıkla seyrederken bir yandan da notlarımızı aldık. Çok az tashih vardı. İçimiz rahat ve yüzümüz gülererek ayrıldık. Şimdi yapılması gereken gala gecesini organize et-mekti. Özel bir günü ya da fırsatı bekleyebilirdik. Mesela Pilav günü, mesela 150. yılın diğer kalıcı projesi olan eski müze binası yerine inşa edilmekte olan çok amaçlı salonun açılışı...

Pandemi gündeme gelip karantina günleri başladığında halen ses miksajıyla ilgili işlemler sürüyordu. “Evde Kal” düsturlu bahar ayları uzayınca alternatif bir gala fikri doğdu. Galatasaraylılar Derneği’nin birbirinden nitelikli Instagram yayınlarının verdiği ilhamla galayı sanal ortama taşımaya karar verdik. Galatasaraylılar Derneği Başkanı Fidel Berber her

zamanki kibarlığıyla bütün talepleri yerine getirdi ve bir hafta öncesinden tanıtıma başladık. Amaç dünyanın her köşesindeki Galatasaraylıları ilk gös-terimde buluşturmaktı. Bu yüzden tanıtımlarda canlı yayında tek bir gösterim olacağı duyurusu yaptık.

Pilav günü Cemiyet’in boş mektep-ten yaptığı yayın zaten gönülleri tit-retmişti. 7 Haziran 2020 akşamı film Youtubeda gösterime girdiğinde yaklaşık üç bin kişi aynı anda izli-yordu. Dakikalar geçtikçe izleyici sa-yısı arttı ve şu yorumlar düşmeye başladı:

Mustafa Şükrü Erfus: Gözlerim yaşlı...

Hülya K. Toprak: Gururla izliyorum, emeği geçen-lere çok teşekkürler...

İsmail Alpertunga: Oğlum Çağlar ve Kızım İpek’in bu köklü okuldan mezun olmaları bana tarifi im-kansız bir gurur veriyor. Çocuklarıminin yaşamala-rına verdiği katkılarından dolayı sana minnettarız Galatasaray.

Zeynep Uysal: Soluksuz izledim. Emeğinize yüre-ğinize sağlık. Ve dedim ki "İyi ki Galatasaraylıyım be."

Barış Somer: Tadı damakta, gönülde, akılda kalan bu görkemli tarihi yaratan ve yaşatan tüm Galatasaraylıları sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

Şeyde Arpalı: Muhteşem. Galatasaray'a yakışan bir çalışma. Emeği geçenler hakkınızı helal edin. Sevgiyle kalın. Yaşasın Galatasaray.

Umut Deniz Sezgin: Ellerinize, emeğinize, yüreğinize sağlık. Tarihe geçecek bir yapıt hazırlamışsınız. Tebrikler!

Melih Şabanoglu: Mektebi Sultani'nin kuruluşunun ellinci yılında (1918), zorlu savaş koşulları altında bir kitap çıkarmak başarılıydı. 100'üncü yılda ise (1968) başta De Gaulle'in ziyareti başta olmak üzere protokol etkinlikleri ön plandaydı. 2018'de kutladığımız 150'nci yıl protokol anlamında maalesef zayıf kaldı ancak başta belgesel olmak üzere kültürel faaliyetler (bir dizi kitabın yayınlanması ve sergiler) bakımından en zengin paletin sunulduğu yıl dönümü oldu. Başta bu belgeselin yapımcısı Enis Rıza ve Mesut Tufan olmak üzere en küçük çalışmaya kadar büyük emek harcayan bütün Galatasaraylılara kendi adıma teşekkürü borç biliyorum.

Ebru Zeren: Mektebimizin Türkiye tarihi ve modernleşmesindeki önemini anlatan, ne denli Cumhuriyetçi olduğumuzu gerçek tanıklar ve belgelerle ortaya koyan muhteşem bir belgesel olmuş. Emeği geçen herkesi yürekten tebrik ediyorum...

Çisem Özsarılıdız: Çok güzeldi. Herkese, emeği geçen herkese sonsuz teşekkür ederim... Evet Galatasaray herkese farklı şeyler kattı. Bana da asla, hiçbir şey için pes etmemeyi, doğru bildiğin ve doğru olan için ise her zaman mücadele etmeyi öğretti. Bugün hayattaysam buna borçluyum... Yatakhane ve dostlarım. Biz beraberce, birbirimizi büyüttük. Gerisi teferruat.

Seza Sinanlar Uslu: Sevgili Enis Rıza ve Mesut ağabeylerin, beraberlerinde tüm VTR Film çalışanların emeklerine sağlık. Katkı verenlere teşekkürler... Bu filmde sonra bir seri çıkarabilecek kadar çok malzeme edinildiğini düşünüyorum. Daha yakından mercek altına alınacak çok konu başlığımız var. Bu film "Bitmeyen Mektep" in hiç tamamlanamayacak belgeseli gibi, bir sonu değil, bir başlangıcı işaret ediyor... 24 saat dolmadan 4000 izleyiciyi geçmişiz... Çok ama çok önemli...

Yorumların birçoğu ağlanarak izlendiğini gösteriyordu. Bir baba "Kızım bana bir şey oldu sanıp telaşlanmış, belgesel izlediğime onu nasıl inandırabilirim?" diye soruyordu.

O gece kendi devremin WhatsApp grubunda da sabaha kadar süren bir muhabbet vardı. Eminim aynı coşku diğer devrelerde de yaşanmıştır. Ortak soru ise şöyle belirdi: "Peki neden ağlıyoruz?" Öyle ya, geçmişten silik fotoğraflarda sureti yansıyan birtakım sakallı adamlar, bir binanın taş duvarları, tanıdık ya da tanımadıklarımızın birkaç anısı, zaten bildiğimiz, kanıkadığımız konularda kendi okulumuzun övgüsü.

Üstte: Taksim Meydanı'nda Fransız Kültür Merkezi'nde açılan "150 Yıllık Bir Kültür Ortaklığı" sergisinin afişi. / Turgay Tuna Galatasaray İzcileri sergisi açılışında yavrukurttarla.

Ortada: Esat Mahmut Karakurt'un lise öğretmenliğinde kullandığı not defteri. / İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nde Batıya Açılan Pencere sergisi açılışında Özalp Birol, Mustafa Cengiz ve yönetim kurulu üyelerine izahat veriyor. **Altta:** 1974 Ortaköy'de hazırlık öğrencileri. / Timur Selçuk liderliğinde Galatasaray Vokal Grubu konser duyurusu. 150. yıl balosunda Candan Erçetin sahnede.

Öğrencinin		Müzakere ve yoklamalar*				
No.	Adı ve soyadı	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	İdareye ve diğer notlar
667	Doğhan Baydemir	Mü. 2 Yok. 7444	2	4443	4443	4/10
		Vaz. 477	4	7		
		Mü. 3	4			
		Yok.				
		Vaz.				
687	Ali Eröner	Mü. 2	1			
		Yok. 1214	-4	22	2	
		Vaz. 6	9			
		Mü.				
		Yok.	6			6/6
		Vaz.				
720	Salih Sarıca	Mü. 2				
		Yok. 5871	23	13	4	
		Vaz. 278				
		Mü.				
		Yok.	8			8/8
		Vaz.				

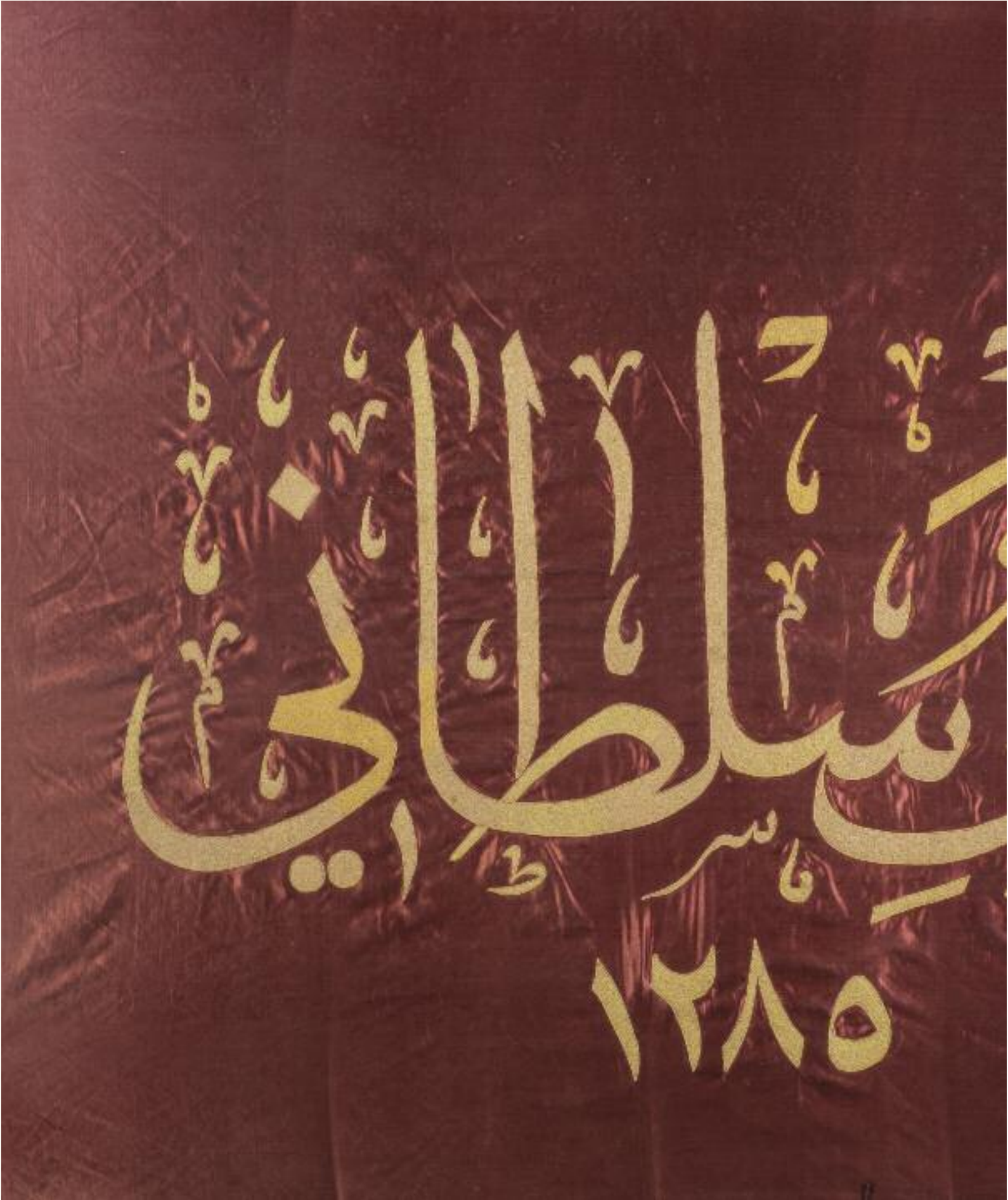
Müzakere ve yoklamalar

Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	İdareye ve tüzene out	Sınıt geçme notu
	4			4	5
	0	4			
		5		6	8
	40			1	1
	0	1			
	0	0		3	5
	2			3	0
	5	1			

GALATASARAY VOKAL GRUBU

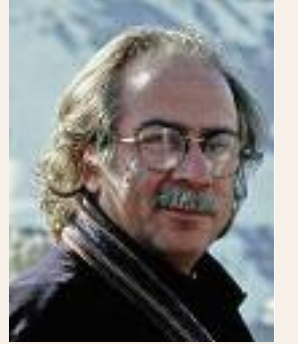

Bütün bunlar neden ağlatıyor? Sizin bulduğunuz cevapları bilmem ama benim devrede raconu ben kesim: “Bence ağlama sebebimiz tüm yaşananların en güçlü trajedide buluşması. O da zamanın akışı.” Göz yaşlarının sebebi filmin adında gizliydi aslında, kendi zamanımızın tanığı olmak acıklı geliyordu.

Ertesi sabah Enis Abi’yi arayıp yorumlar hakkında bilgi verdim. Elimizdeki malzemenin mutlaka bir kitaba uyarlanarak değerlendirilmesi gerektiğini yineledi. Yüzlerce saatlik mülakatın ne kadar müthiş bir bellek oluşturacağını heyecanımdaydı. “Onu yaparız evelallah. Sırada 150. yıl kitabı var.” dedim. 24 saat içinde dört bini, birkaç gün içinde dokuz bini bulduk. 16 Eylül 2020 itibarıyla derneğin sitesinden 11.288, vakfın sitesinden 512 izlenme oldu. Bu rakamlar iki buçuk saate yaklaşan camia dışı duyurusu yapılmamış bir belgesel için çok sevindirici oldu.

Genellikle jenerikler izlenmez. Oysa bu filmin jeneriği de ayrı bir mesaj veriyor. O jenerikte otuza yakın profesyonelin ismi var.

İstisnasız hepsi piyasa şartlarının çok altında ücret alarak ve birçok angarya üstlenerek canla başla ve sızlanmadan, iyi bir iş yapıyor olmanın hazzıyla çalıştı. Yetmiş beş Galatasaraylı saatlerini ayırarak görüşleriyle mülakat verdi. Başlangıçtaki liste neredeyse bunun iki katıydı ama bir yerde dur demek gerekti. Mutlaka görüşünü almak istediğimiz birkaç kişiye ise ya ulaşmak mümkün olmadı ya da zaman ayıramadılar. Büyük çoğunluğu Galatasaraylı kırk küsur kişinin daha adı geçiyor jenerikte. Onlar da gönüllü olarak bu yapım için emeklerini, zamanlarını, ilişkilerini ve kişisel kredilerini harcadılar. Tıpkı adı geçen yedi kurum ve kuruluşla komite üyesi olan Galatasaraylı kuruluşların temsilcileri gibi. Gerek kurumlar gerekse şahıslar epeydir özlediğimiz büyük bir dayanışma örneği göstererek tam bir geniş katılımlı Galatasaraylı kolektivizmi gösterip kumaşı usta bir terzinin eline verdi. Enis Rıza’yı övünce “Kumaş iyiydi.” diye tevazu göstermesi bundan olsa gerek. İşin içinde olduğumu bildiğinden beni kutlayanlara da hep aynı şeyi söyledim: “Biraz işe yararımsındır ama bu belgesel tam anlamıyla bir Enis Rıza işi. Gidin bulun, onu kutlayın.”

Belgeselin yönetmeni
Enis Rıza.

Solda: 1868-1923 yılları arasında kullanılan Mektebi Sultani bayrağı.

ÜST sol: Starboy 666, çizgi roman serisi baş karakteri, 2007 Orta: Marmara Güzel Sanatlar, 1991 (Foto: GB) Sağ: Başçı Serdar Sözen ile Bozcaada, 1994 / Eloy Cafe önü Bakırköy, 1990
ALT sol: Neoplast konseri, The Doors, Beyoğlu 1990 ORTA: Art Diktator Sahne Performansı - 13 Nisan 2018 - Peyote Nevizade Beyoğlu, İstanbul (Fotoğraf: Bikem Ekberzade)
ALT sağ: Deathroom grubuyla prova, Kadıköy, 1990 (Foto: Bora Tirki)

...Tıpkı gerektiğinde "arka kapı"dan tırmanıp atladığınız gibi...

AHMET BAŞAR (122) — Yeraltı müzik dünyasının en kült isimlerinden biri ve ilklerin adamısın. Avantgard tavrında Galatasaray'ın nasıl etkisi oldu?

HAKAN NURCANLI (120) — Avantgard tavrımda Mektep'in etkisi, öncelikle, sağlam bir rock altyapısı oluşturmaktı. Rock müzik altyapımın temelini bana Mektep verdi. Sonra ben de katları üst üste çıkmaya başladım. Bizim lisede dünya görüşü kazanıyorsun. Dünyaya mahallelinin baktığı pencereden bakmıyorsun. Bunun getirdiği bir anlayış var. Müzik yönelimin, bende söz konusu olduğu gibi marjinalleşmeye başlasa da, bir dışlanma görmüyorsun. Oysa mahallede tepkiyi

direkt hissediyorsun. Mektep, tek tip insan yetiştirmiyor. Her çeşit adam çıkmış aramızdan. Mesela konu müzikse, sanki şöyle diyor; "Al sana temeli ben veriyorum!". Rock müzik bizde soundtrack. Dizi yırtık kotla, deri ceketle, belinde zincirle de gezebilirsin. Bakalım sen bunun üzerine ne koyabileceksin? Âdeta bir şekilde düğmeye basılmış. Bana da bu görev verilmiş gibiydi. Ben de buna dünden razıydım. Zaten Galatasaray Mektebi dediğin zaman, sistemin kökeninde bir de-neysellik var. Ben de bu temelden aldığım gazla kendi yolumu çizdim. Yani özetleyecek olursam, evet, genel olarak müzik çevrelerinde avantgard olarak biliniyorum ve bu tavırda Mektep'in çok etkisi var demek yanlış olmaz. Çünkü bizler orada konu her ne olursa olsun, kimseyi takip etmek için değil, sınırları keşfetmek ve zorlamak için yetiştirildik. Böyle bir misyonu bilerek ya da bilmeyerek yüklenedik diye düşünüyorum.

AB — 80'lerde Mektep'teki müzik kolu odasında aylar boyunca Milliyet Müzik Yarışması hazırlıkları olurdu. Koridorlarda hard rock tınıları yankılanırken sen neler dinliyor ve yapıyordun? Lise yıllarıyla başlayalım.

HN — Evet, 80'leri Mektep'te karşıladım ve müzikal akımlara biz-zat şahit oldum. Girişte sol yöndeki kapıdan içeri girdiğiniz anda, kulağınıza çalınan hard rock müzik gerçekten okulda oldukça havalı bir ambiyans oluştururdu. Lisedeki rock müzik ortamına içeriden olduğu kadar, dışarıdan da iştirakçiler olurdu ve jam session yaparlardı. İşte o uzun saçlı, deri pantolonlu hasta abiler bizi yoldan çıkardı. Senin de belirttiğin gibi, bizde liselerarası müzik

yarışması ciddiye alınır, uzun süre hazırlıklar olurdu. Böylece lisede, haftalarca canlı rock müzikle kafamın yıkanması bende 1. vites oldu. Ben de önceleri bundan çok memnundum ve çok beslendim. Ancak, ergenlik bunalımı kaynaklı "daha farklısı, daha ötesi" vb. arayışlar devreye girince ve okulun dışında da -örneğin, Bakırköy'deki Eloy Cafe gibi- alternatif müzik paylaşım alanları bulmaya başlayınca, dinlediğim müziğin sertlik dozu giderek artmaya başladı. Yoksa önceleri kendi halimde Euro-pop ve French-pop dinleyicisiydim. 120 Devresi'ndeyken elime gitar almışlığım dahi yoktu. 10. sınıfta ise, 121 ile yolum keşişti ve bir de baktım, sınıfın yarısında elektro gitar var. Çok heyecanlandığımı ve hemen bir gitar sahibi olmak istediğimi hatırlıyorum. Nihayet elime enstrüman alınca, yola çıkmış oldum. 11. ve 12. sınıftayken giderek vitesi arttırdım ve ondan sonra dünyada en ekstrem olan müziği ülkemizde canlandırırken buldum kendimi. Grubum Deathroom ile genel olarak grindcore, death metal denilebilecek, ülkemizde de henüz pek örneği olmayan, hızlı ve sert bir müzik yapıyordum o zamanlar.

8. sınıf, 1983-1984 eğitim yılı.

AB — 90'ların başında kaset çek-tirip aylıklık etmek için Narmanlı Han'da Deniz Pınar'a uğradım. Oraya takılan sanat meraklıları seni, "İstiklal'de kamçıyla dolaşan deri pantolonlu adam" diye tarif ederlerdi. Sonraları "Mezarses" olarak da tanındın. Lisede la-kabın var mıydı?

HN — O dönem sen de iyi bilirsin, İstanbul'da çok canlı bir yeraltı ortamı mevcuttu. İlk grubum ile biz de burada kendimize bir yer edindik. Birkaç yıl, dozu giderek artan metalle zehirlendim. Sonra o da kesmedi; kendimi darkwave müziğin T.C. öncüsü olarak ortada buldum. Üzerimde deri kıyafetler, elimde zincirler veya kamçı, İstiklal'de bildiri bile dağıtıyordum. İnsanların aklını çelmek, onları yoldan çıkarmak en büyük arzumdum. İşte bu şekilde Neoplast ortaya çıktı. Bu da tamamen underground bir oluşumdu. Ancak bu kez tarz çok farklıydı; çok soğuk, karanlık ve itici. Bu müzik türünü bilen, kültüre hakim olan kişiler parmakla sayılacak kadar azdı ve ne olup bittiğini çevreye anlatmaya çalışıyorlardı. Deniz ile bu dönemde çok karşılaştık. Bizi anlayan, bizden elektrik alan nadir insanlardandı. Sonuçta atkültürü çok iyi tanıyordu. Deniz'in de yeraltındaki yolculara tuttuğu ışık inkâr edilemez.

Deniz Pınar (Foto: AB)

Benim kendimi böyle öne atmam ise tamamen güdüseldi. Çünkü normalde öyle çekingen bir yapım vardı ki; derslerde parmak kaldıramadığım çok olmuştur. Ama onun yerine sisteme karşı parmak kaldırmak istediğimi fark ettim. Nedense iş isyana gelince ne tembellik kalıyordu, ne de korku. O günün şartlarında, 7/24, kendi perspektifimden, ne yapılabilecekse ona soyundum. Gerisi Allah kerim... Sadece anı yaşadım. Hiç kasmadım. Bence tamamen doğaldı. Fazla mı karanlıktı, agresifti ya da nihilistti? O an öyle gerekmiştir. Kolay değildi. Yeraltı dünyasında korkusuzca sürdük aracımızı. Yeri geldi modifiye ettik, yeri geldi rengini değiştirdik ama mümkün mertebe frene gitmedi ayağımız. 4 çekerimiz yoktu ve arazi çetindi. Yeri geldi sırf patinaj çektik. Neticede bize verilen süre ve enerjiyi kendimizce harcadık. Asla pişmanlık yok, ama yorgunluk var.

Lisedeki genel hâlim ise; oldukça içe dönük, hayal aleminde, hatta hafif alıkça idi. Benim lakap yapıştırdıklarım oldu ama benim ciddi anlamda hiç lakabım olmadı. Ekseri soyadıyla çağırılırdım. Orjinal sayılır sonuçta... Mezarses ise yine kendi kendime taktığım bir lakap...

AB — Endüstriyel, gotik rock, avangart gibi müzik türlerinde sıra dışı projeler yarattın. Sırasıyla Deathroom, Neoplast ve Art Diktator gruplarını kurdun. Art Diktator müziklerini diğer sanat disiplinleri ile besleyen, muhalif tavrı güçlü, görsel ifade dozu yüksek iki kişilik bir hareket. Gruptan ve gruptaki "suç ortağın" Ravenna'dan bahseder misin?

HN — Art Diktator 2 kişilik bir hareket olarak 2000'lerin sonlarından beri aktif ve grubun arka plandaki tüm stratejik yönetimi Ravenna'dadır. Sahne adı ile Ravenna, gerçek adı ile Advıye benim sadece müzikte değil, her konuda suç ortağım... O, bir elinde cımbız, bir elinde ayna, önünde kahvesi bakar falına, cinsinden değildir. 4 mevsim her koşulda yükü ağırdır. Şimdi bir de bebe var kucağında... Onun hakkı ödenmez. Ben perspektifimi yitirip yönümü kaybedince, her defasında beni tekrar yola sokar. Spiritüel yönü yoğun bir insandır. Ondan çok şey öğrendim. Hâlâ da öğreniyorum.

AB — Müteveffa Emek Sineması bitişiğindeki Remix Plak evi'nin vitrinindeki albüm kapakları şahsımın grafik mesleğine yönelmesindeki en büyük etkidir. Seni ilk kez müziğe sokan neydi? Kimlerden etkilendin? Ne zaman; "Bu işi yapacağım, böyle yaşayacağım!" dedin?

HN — Benim için de albüm kapakları pek çok insandaki gibi büyük çekim ögesidir. Sen hatırlar mısın bilmem ama Mektep'teyken seninle albüm kapağı artwork üzerine muhabbetimiz

olmuştu. Remix Müzikeyi, lisedeki müzik tutkunları için zorunlu adreslerin başında gelirdi yanlış hatırlamıyorsam...

Ben ise, nasıl yaşayacağıma karar vermeden önce, nasıl yaşamayacağıma fark etmişim zaten. Kendimi ifade etmek ve bir alternatif çizmek şarttı. Nefes alamıyordum. Sistem bana göre değildi. Kopya da çekemiyordum. (Lisede de çekemezdim zaten; herkes beni izliyormuş gibi gelirdi. Kıpırmızı olurdu. Hararet lambası zaten beni ele verirdi.) Bu arada grup kurulmuş, düzenli-düzensiz provalar, gruba girenler-çıkanlar... Nihayetinde lisenin sonunda bu yola düşmüştüm artık...

AA+DIF+A+DA

RAVENNA Advıye + MEZARSES Hakan = ART DİKTATOR
Bodrum, 2012 (Monopod foto: AN)

AB — Madem plaklardan söz açıldı, öyle devam edelim. Şimdilerde plaklar bir sanat nesnesi-koleksiyon parçası olarak geri döndü. Isola albümündeki çizimler senin işlerine benziyor. Biraz da plaklarından ve çizimlerinden konuşalım.

HN — Evet, Isola albümündeki çizimler bana ait. Burada, Bodrum'da 2002 yılında çizip duvara asmıştım. Tesadüf bu ya, Advıye Isola'nın prodüksiyonunu yaparken bolca vakit geçirdiği koltuğun tam karşısında asılıydılar. Albümle uğraşırken sürekli karşısında göre göre herhâlde, albüm kapağı için, "bu çizimleri kullanalım, çok uygun" diye o teklif etti. Ve bu şekilde o çizimleri Isola albümünde kullanmış olduk. Çizimde de tarzım kendime özgüdür. Mizahla dehşet iç içedir. Tıpkı hayatta da olduğu gibi. Çizimlerimi yakinen bilenler, geçmiş karanlık işlerimi daha çok beğenirler ama ben, son serim "Sanayi" gibi mizah unsuru yüksek olanları daha çok seviyorum. Bir de yine türünün ilk örneklerinden olan, fetish comic book Starboy 666 serilerim var. Dönemsel olarak, ifade arzum

şiddetlendiğinde yoğun çizerim. Farklı mecralarda dönem dönem yayınlansa da çizime müzik kadar ağırlık veremedim hiçbir zaman. "Isola" (İtalyanca), "ada" demek. Yalıtılmışlık, yalnızlık durumunu da anlatıyor. Bizim hep hayalimizdi adada yaşamak. Onun yerine bir yarımada yaşıyoruz. Belki de bu yüzden hayallerimiz de hep yarım kalıyor.

AB — Bizim neslin Euro-pop, post-punk ve korku filmi müzikleri, fetiş nesnelere gibi şeylere tutkun, arızalı kısmı Bakırköy Eloy Cafe ve civarı ile İstiklal Caddesi'ndeki pasajlardan çok beslendi. Bu iki nadide ortam sana nasıl bir katkı yaptı?

HN — Evet, Bakırköy Eloy Cafe ve Beyoğlu pasajlarını zaten bilenler bilir. En azılı koleksiyonerlerin av merasıdır. Buralarda kimi esnaf, topladıkları nadide eserler ve engin bilgileri sayesinde dükkanlarını tavaf eden aç ve azgın yeni yetmeleri afiyetle zehirlerlerdi. Kitap, plak, kaset, aksesuar, aklına ne gelirse... Bilinenin sınırlarını zorlamak isteyen bütün bu genç kahraman pilot adayları

ÜST sol: Neoplast grubu, 1998 Sağ: Harbiye Açık Hava, 1992 ORTA sol: Starboy 666 "Diskoda Facia" çizgi serisinden bir kare, 2007 Sağ: Neoplast, Roxy Müzik Günleri, Beyoğlu, 2001
ALT: Art Diktator sahne performansı, Kemancı, İstanbul, 2011 (Fotoğraf: Onur Ergen)

bu dükkânların müdavimleriydiler. Buradan beslenmemek için arka bahçedeki havuz güzeli gibi taş kalpli olman gerek...

AB — Bu aralar zihninde sürekli olarak Thompson Twins'ten "The Gap" çalıyor. "Earworm - Kulak kurdu" deniyormuş bu duruma. Senin zihninde ne dönüyor?

HN — Thompson Twins "The Gap". Bilmez olur muyum? Ben de takıktım o parçaya. Yarı oryantal ezgili, yarı new wave acayip bir şarkı idi. Listelerde üst sıraları işgali uzun sürmüştü. O zamanlar radyodan çok takip ederdik. Bunların bir de "Doctor Doctor" diye hit bir parçaları vardı... Benim zihninde bu aralar en çok dönen şarkı ise; "Baby shark düt düt düt düt!" Yalnız orijinal olanı en iyisi.

AB — Sırada "kazık soru" var. Müzik yazarı Murat Beşer, Art Diktator'ü "karanlık ama enerjik bir müzik, dans ritimleri, melankolik vokaller, kışkırtıcı sözler ve hüznün bir arada" olarak tanımlıyor. Senin aykırı, muhalif ve hesapsız bir tavrın var. Müziğini, sanatını nasıl tarif edersin?

HN — Bizim müzik zamanının dışında asılı. 70'ler, 80'ler ve tabii 90'lar bizde âşık, ancak kişisel dokunuşlar çok fazla. Bu arada Rock'n Roll ruhundan da hiç taviz yok. Geçenlerde bir Amerikalı müzik yazarı bizim için; "Yerin birkaç kat altındaki konserlerine özel bir şifre ile girebildiğiniz, tüm tuhafların toplandığı, Abba'nın kızgın versiyonu grup" minvalinde esprili bir şeyler söylemişti. Kendin tarif etmeye çalışmak yerine başkasından dinlemek daha iyi.

Art Diktator, "sayesinde" değil, "rağmen" hanesinde yer alır. Yıllandıkça değer kazanır. Bir müzik grubu olmak bizi tarif etmiyor. Biz bir varoluşuz. Tam bir "survival" birimiyiz. Her şey çok kişisel. Hayat sınavında nasıl doğrular bir yana, yanlışlar bir yana yazılıyorsa, biz de yolumuzda yapabildiklerimiz ve yapamadıklarımızla varız. Önce hayatta kalmak, ama baş eğmeden.

AB — Yaratıcı sürecin nasıl? Beste, söz, sahne, kostümler, enstalasyon, video, çizimler... Bir de Fitness Productions var. Tüm bunlar bir arada farklı bir atmosfer

Advıye, Hakan ve Venüs Mila - Bodrum, 2020

oluşturuyor... Bu kadar şeyin altından nasıl kalkıyorsun?

HN — Yaratıcı süreç belirsiz. Sistematik değil. Özellikle yaz sıcaklığı ve kalabalığında çalışmalar askıya alınıyor. Kış gelince yine yaratıcı çalışmalar artıyor. Yıllardır bu böyle... Burada yaz, kış ve baharları birbirinden farklı olarak yapılması gereken işler ve uğraşlarla geçiyor. "Sen nasıl altından kalkıyorsun?" diye sormuşsun ama burada öyle başka uğraşlarımız var ki; saydıkların artık epey aşağı sıraları meşgul ediyor. Çok şey var algısı herhâlde yılların birikiminden kaynaklanıyor. Fitness Productions etiketi altında da; Art Diktator'ün müziği, Ravenna'nın videoları, ve benim çizimler olmak üzere tüm artistik üretimimiz birlikteler.

AB — "Beton Mezar" isimli parçana yazdığın sözlerden alıntı yapalım: "Her yer ne kadar gri / Açmıyor çiçekler / Penceremde kuşlar yok / Büyük şehir / Beton mezar" İstanbul'dan Bodrum'a ne zaman ve niye gittin? "Kırsal" isimli parçanın videosunda Ege'nin güzel zeytinliklerinden karanlık tarafa geçişler görüyoruz. Orada hayat nasıl gidiyor? Ortalama bir gün nasıl geçiyor?

HN — Ortalama bir günün içerisinde deniz varsa, sı-

kıntı yok demektir. Benim yaşam kaynağım orası. Bunun dışında yeni bebeğimiz oldu. Sürpriz bir şekilde 50 yaşında baba oldum. Bir de köpeklerimiz var. Artı olarak burada yaşamın getirdiği bir sürü angarya... Bu nedenle vakit nasıl geçiyor gerçekten anlamıyorsun. Beton Mezar, tesadüfi bir şekilde, benim İstanbul'dan buraya taşınmadan önce yaptığım son besteydi. 3. köprü'nün neden yapılmaması gerektiği ile ilgili hazırlanan Ekümenepolis belgeseli için yapmıştım o şarkıyı. Öte yandan; biz betondan kaçtık; beton bize yürüdü ve etrafımız kuşatıldı. Burada da her yer beton, beton mezar. Bu nedenle hiç Bodrum güzellemesi yapmayacağım. Açıkcası hep buradan da kaçış hayalleri var, bakalım kısmet olursa ne zaman...

AB — Sanırım 40 yıldır dalıyorsun. Su altı dünyadan bahsedebilir misin? Gizli Deniz Polisi / Serseri videosundaki çizimlerde Florya'dan kesitler mi görüyorsunuz?

HN — Bizim yıl boyu balık tüketimimiz var. O nedenle yaz kış aksatmadan dalıyorum. Zaten dalmak çocukluktan beri tutkumdur. Hayatta becerdiğim sınırlı şeylerden birisidir. Çok çeşitli tekniklerle su altı avı yapar ve sonra avları mangalda çeviririm... Kömür yerine de yine denizden topladığım ahşabı kurutup yakıyorum. Akşam sevdiğilerimle o gün avladığım balıkları paylaşmak beni bu hayatta belki de en çok mutlu eden şey.

Evet, Florya'da 40 yılım geçti dile kolay. O çizimlerde de insanların sahil hallerini yorumladım. Plaj kültürünü yansıtmak istedim. Bahsettiğin "Gizli Deniz Polisi" serisinde ortada tabii bir de hayali kahraman var. Her türlü duruma el koyuyor. O kahramanımız için biraz kendimden kattım, biraz da ilham aldığım gerçek plaj emektarları var. Ayrıca "Surf Nazis Must Die" filminin bendeki etkisi de çizimlerde görülebilir.

AB — Lise'den kimleri görüyorsun? Camia ile ilişkin nasıl?

HN — Okuldan kimseyi pek göremiyorum açıkcası, yani camiayla maa-

Hakan Nurcanlı ve İbrahim Beşlioğlu (120) 25 Ocak 1990, İstanbul

Üst sıra: Florya, 1993 / Mektep, 2018 / Art Diktator, 2015 (Monopod foto: AN) / Deathroom konseri, Adana, 1993 Alt sıra: Shaolin ile teknede / Peri Kızı videosundan bir kare, 2012 (Foto: AN) Ultimo Disco Inferno albüm kapağı, 2012

lesef şu an için yakın temasım yok. Yıllardır Pilav Günü'ne de katılamadım. Birkaç yıl önce, devremden (120) İbrahim Beşlioğlu, tam bizim otoyolda bir trafik kazasında maalesef hayatını kaybetti ve cenazesi Bodrum Ortakent'e defnedildi. Bu vesile ile, devreden bazı arkadaşlarla hasret gidermiştik. Hüzünlü ve anlamlı bir gündü.

AB — Bu sabah Yutüp'te "Van Gölü Canavarı" parçanı dinliyordum. Gazetede de "Van gölünde göçmen teknesi battı, 60 göçmen hayatını yitirdi." haberi vardı. Dünya'nın ve memleketin hâline ne diyorsun? Tevfik Fikret'in "Sis" şiiri, güncel durumu iyi anlatıyor gibi geliyor bana...

HN — Van Gölü Canavarı yalnızdır ve bunu dert etmez. Karanlıktan şikayet etmez, onunla bütünleşmiştir. Kızıl gökyüzü, fırtınayı haber verir. Herkes limana kaçıırken, o, havadaki elektiriği hisseder ve bunun tadını çıkarır. Fakat o çok çirkindir. Buna söz söylenecek diye de çok vesvese eder ve bu yüzden hiç insana çıkmaz. Çünkü aynı zamanda oldukça gururludur. Ona kalan yalnızlık ve karanlıktır. Buna ise isyan etmez, tadını çıkarmaya bakar. Böyle bir canavar var mı? Yoksa hayal ürünü mü? Bizi ilgilendiren bu

değil. Biz canavarı gerçek farz edip, onun derdini anlamak istedik. Van Gölü'nde batan teknede yaşamını yitiren 60 göçmenin yasını şu anda o canavar tutuyor. Onu mutlu eden fırtına mı aldı bu canları? Yoo hayır! Oysa ki asıl canavar o değil, toplumu oluşturan çoğunluk; gün ışığının altındaki şuursuz kalabalık.

AB — Beyoğlu son 20 yılda çok değişti. Bu bir "cliché" ama tatsız gerçeğimiz. 90'ların kitlesi İstiklal'den kayboldu. Yarı Plaza - AVM çukuruna, diğer bölümü Kadıköy'e, Bodrum'a ve yurt dışına sığındı. Beyoğlu'ndan ve sevdiğin mekânlarından bahsedelim.

HN — Beyoğlu'nun durumu, tam bir anti-projelendirme sonucudur. Hiçbir şey tesadüfi değildir. Oradaki amaç, tarihin oluşturduğu bir varoluşu tamamen dönüştürmektir. Ancak umutsuz bir çabadır ve yenilgiye mahkumdur. Sadece bizim ömürlerimiz kısacık olduğu için darbesi bize ağır gelmektedir. Su akacak, yolunu bulacaktır. Doğaya karşı dua, ne kadar da çaresiz...

AB — Yaş 50, deneyimli gençlik çağı. Sen de "olanaklar eskiye göre daha geniş ama enerjim azaldı, hiçbir şey yapasım yok" diyenlerden misin?

Sırada neler var?

HN — Yaş 50'yi geçti... Ne değişti? Bazen hep başa dönüymüş hissine kapılıyorum. Bir de bütüne dışarıdan bakınca, aslında değişen bir şey yok. Parametreler öyle bir çalışıyor ki; sen aslında hep "O" noktadasın. Bunu çok yoğun hissediyorum.

AB — Farklı, bağımsız ve onurlu bir yolun mümkün olduğunu gösterenlerden birisin. Geçmişe bakınca yoksa, "ah keşke!" diyor musun? Gençlere ne tavsiye edersin?

HN — Benim yürüdüğüm yol ve zaman geride kaldı. Aynı nehirde iki kere yıkanılmıyor. Kendi adıma; her dönemimde elime aldığım projeyi, ülkede henüz dinleyicisi parmakla sayılırken, sahnelemekle, icra etmekle kafayı bozup attım kendimi ortalara. Görsel-işitsel bir ucube olmaktan hiç kaçmadım. Bu tip bir yönelimi olan genç arkadaşlara tavsiyem ise; güzellik ve beğenilme arzusu, yaratıcı çabanın en güçlü engelleridir. O duvardan atlamalısınız. Tıpkı gerektiğinde "arka kapı"dan tırmanıp atladığınız gibi...

Teşekkürler.

Sakallı Celal

Gazeteci-yazar Orhan Karaveli adını çok iyi bildiğimiz ama ne yazık ki tanımadığımız Sakallı Celal'i son kitabı 'Sakallı Celal'de bizlere en iyi şekilde tanıtıyor. Uzun bir çalışma ürünü olan bu belgeseli okurlarımızın mutlaka okumalarını öneririm. Bu şekilde bir dehayı daha tanımış olacağız.

SABAHA 9.7.2004

Resim 1: Karikatür

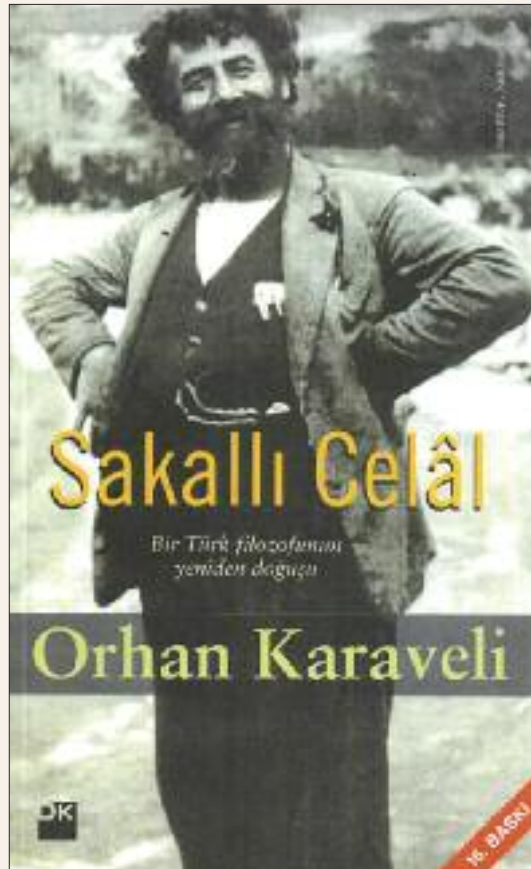
Hızlı Galatasaraylılardan merhum karikatür sanatçısı Semih Balcıoğlu gazetesindeki yerinde Sakallı Celal'i böyle çizmiş.

Resim 2: Kapak Resmi

Sakallı Celal ağabeyimiz yaşamımızdaki ilk ve son "yatırım"ın kenarında ve gülüyor. Dostları Ege bölgesinde bir dere kenarındaki arsayı satın almasını tavsiye ederler. O da alır. Ne var ki, dere bol yağmurla genişler ve arsasını yutar. O da resimde gördüğümüz gibi yanbaşında gülerek poz verir.

Resim 3: Heykel

Gazeteci Orhan Karaveli, İstanbul'daki Maltepe Vakıf Üniversitesinde Sakallı Celal Bey hakkında bir konuşma yapar. 1000 kişilik salonu dolduranlar Celal Bey'i öylesine severler ki Üniversite bahçesine heykelini dikerler.

Sakallı Celal Ağabey Yaşıyor!

En büyük ağabeyimiz Tevfik Fikret'i ve oğlunu yazmıştım. Pilavımıza kaşık çalan ağabeylerimizden Nazım'ı da...

Şimdi kimi yazacaktım? Yatağında düşünüp dururken aklıma Sakallı Celal geldi! "Buldum!" derken az daha karyolamdan düşecektim! Öylesine heyecanlanmıştım. Hachette'ten aldığı Fransızca gazetesini açıp okuyarak, Beyoğlu'nda yürürken kaç kez görmüştüm onu.

Bir cumartesi öğleden sonrasında da okulun önünde öylece durup dururken "Kimi bekliyorsunuz üstat?" diye sormuştum da, "Hiç kimseyi!" diye cevaplamıştı sorumu... Sonra da: "Tatile çıkan çocuklara bakarak kendimi arıyorum!" demişti.

Sabahı zor ettim. Çayımı içerken yakın meslektaşlarım İlhan'la (Selçuk) Oktay'ı (Akbal) aradım. "Merhum Sakallı Celal'i yazmak istiyorum; ne dersiniz?" şeklindeki sorumu: "Çok iyi olur!" diye cevaplandırıdılar.

Peki, ne biliyorsunuz hakkında?

Çok ilginç insandı. Bir keresinde; "Türkiye'de aydınlar, Doğu'ya doğru yol alan bir teknede geminin kışına doğru koşturarak Batılılaştıklarını sanıyorlar!" dediğini duymuştuk!

Yahu, bu sözlerini ben de duymuştum! Başka ne biliyorsunuz?

Hayret! Başka bir şey bilmiyorlardı. Doğrusu ben de bilmiyordum. Gene de kararımın dönmedim ve tam bir buçuk yıl süren araştırmalarım sonunda bu halk filozofuyla ilgili hemen her ayrıntıya ulaştım ve kitap tam 16 yıl sonra ilk baskısını yaptı.

Dağıtıcı firmaların görüşünü sorduğumda adamlar: "Kim okur Sakallı Celal'i?" dediler. "Ha Sakallı Celal ha Bıyıklı Ahmet!" dediler.

Mecburen "Pergamon" adı altında ben dağıttım kitabı. 2.000 basmıştık. 24 saatte onlar da tükendi İstanbul'da. Anadolu'ya, hatta Ankara ve İzmir'e bile gönderemedik. 5.000 daha bastık. O da 24 saatte tükendi.

Reklama sıra gelmemiş, gerek de kalmamıştı. Gazetelerde en sevilen yazarlar sütunlarını Celal Ağabey ile süslüyorlardı. Derken dağıtıcı firmalar girdi devreye. Önce "Doğan Kitap" şimdilerde ise "Kırmızı Kedi"!

Doğrusu 16 yıldan beri kaç kez ve kaç bin basıldığını ben bile bilmiyorum! Bildiğim Galatasaraylı Celal Ağabeyimizi bütün Türkiye, hatta kimi yabancı ülkelerin aydınları öğrendiler ve sevdiler. 1962'deki ölümünden sonra Celal Ağabey ününü -neredeysen- dünyaya yaydı. Laf aramızda, kitabı "klasik" olup çıktı ve beni de hayli meşhur etti.

Ne mutlu bana!

Ha! Bir şeyi sizlerle paylaşmadan edemedim: 2020 yılbaşından 2-3 hafta öncesiydi. "Kırmızı Kedi" yayınevinden telefon ettiler ve dediler ki: "İstanbul'da adını daha önce duymadığımız bir firma bizi arayarak Sakallı Celal kitabınızdan acele olarak tam 7.000 adet istedi." Bunlar, "para ile satılmayacak, dost ve müşterilerine yılbaşı armağanı olarak, özel bir mektup ile kutulanarak" gönderilecekti. Merkezi İstanbul'da, şubeleri ise Ankara ve İzmir'de olan Sayın Ömer Erdem yönetimindeki firmanın isteği aynen ve süresinde yerine getirildi.

Kimlere kadar ulaşmıştı bu ilginç "yeni yıl armağanı"?

Aziz dostum Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer beni arayarak dedi ki: "Daha önce de siz yollamıştınız. Şimdi kitaplığında bir değil iki adet Sakallı Celal'im oldu!"

Neydi bu işin sırrı?

Merak edip ziyarete gittim. "Dostlarına" yılbaşında bir kitap armağan etmek için büyükçe bir para sarfetmeyi göze alan firma sahibi Ömer Erdem Bey dedi ki: "Uzun zaman önce şu sözü duymuştum ve çok hoşuma gitmişti, kimin söylediğini de çok merak ederdim; 'Türkiye'de ilgililer bilgisiz, bilgililer ise ilgisizdir!'. Geçenlerde sizin kitabınızı okurken hayranı olduğum bu sözü Sakallı Celal Bey'in söylediğini öğrendim ve bu insanı, tanıdığım herkesin öğrenmesini istedim."

İstanbul'da 40'lı yıllar. Sakallı Celal Ağabeyimiz silah taşıma ruhsatı için valiliğe dilekçe verir. O tarihlerde İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Dr. Lütfi Kırdar'dır. Ve çocukları Galatasaray Lisesi'nde eğitim görmektedirler. Sakallı Celal Ağabeyimizi, İstanbul'daki herkes gibi, Lütfi Kırdar da tanımaktadır. Makamına davet ederek, ikramda bulunur ve sorar:

"Celal Bey, benim yönettiğim İstanbul'u yeterince güvenli bulmadığınızı için mi silah taşımaya karar verdiniz?"

Celal Ağabeyimiz cevap verir:

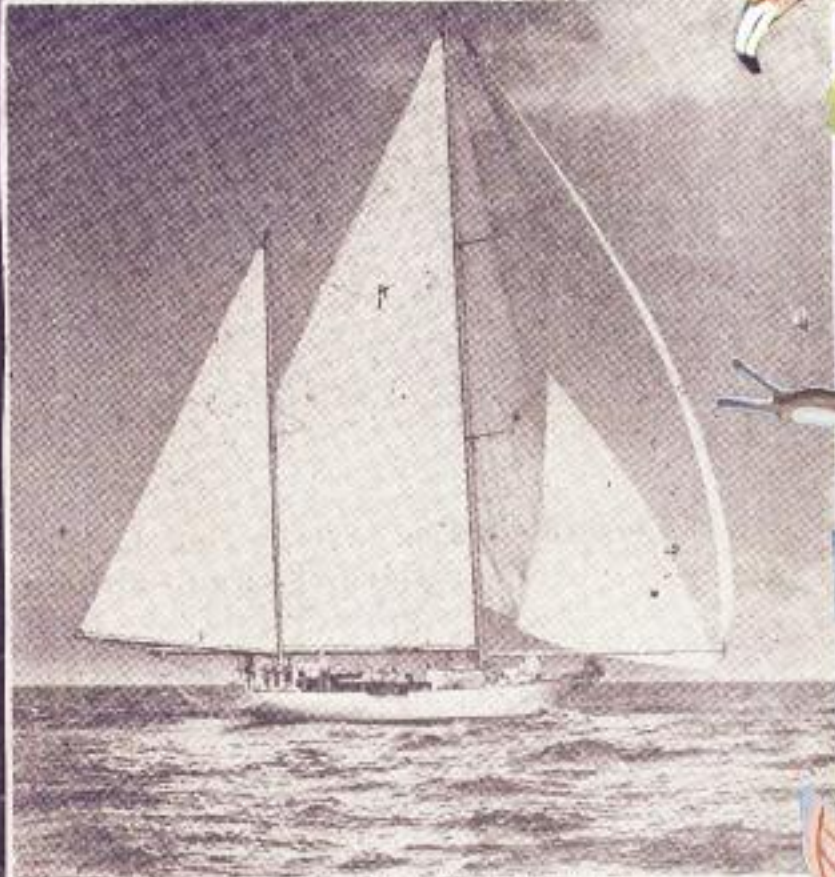
"İstanbul elbette güvenli bir şehir sayenizde ama kötü adamlar ve nankörler her zaman her yerde bulunabilir. Atatürk'ü anlamayan bir nankör karşıma çıkarsa silahımı uygun şekilde kullanabileyim diye ruhsat başvurusunda buldum." der.

İstanbul'a büyük hizmetleri geçen Lütfi Kırdar, bir şey söylemeden imzasını atar, Sakallı Celal Ağabeyimiz de ruhsatını alır.

RÜYAM?

ATLANTIĞI NASIL GEÇTİ?

«Rüyam» kolunu Nevve'nin hareketli sırasında.

Rüyam koltrasında Vedat Abut'un notları

Buradan Newyork'a gidip «RÜYAM» kol-rasıyle Atlantik'i geçen, bu arada çoklu-cuzup olduğu kadar korkunc ve korkunc ol-duğu kadar da heyecanlı macerayı günün-gününe hattâ saatli saatine tuttuğu notları ileşikli eden arkadaşımız VEDAT ABUT, ku-yetemis için hazırladığı diğkale şayan ve sürükleyici raporları serisinin ilk kısmını

Tapez'dan göndermiş bulunmaktadı. Bu raporları serisinde aynı zamanda inyar-azim ve iradesinin neleme kadar otabileceği-ni bir kere daha göreceğ, dağlar gün yük-seyen dalgularla, altında herşey zassındaki güçleşmesinin hikayesini heyecan ve ibret-le okuyacaksınız...

→ YALLARI YALAN!...

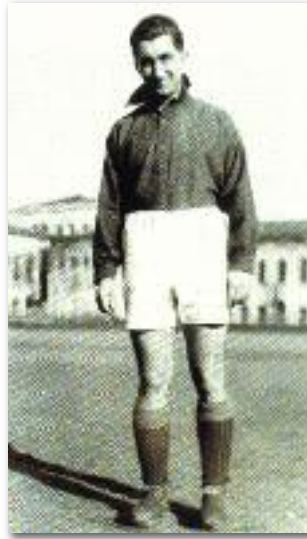
Atlantik Okyanusu'nu ilk geçen Sultanili yelkenci aslında (çok ünlü) bir futbolcuydu!..

29 Temmuz 1952 öğleden sonra RÜYAM yatı İstanbul'a vardı. Amerika'nın (hâlâ) dünyaca ünlü tasarımcısının imzasını taşıyan bu yelkenli yat, ülkemizde büyük coşku ve heyecan ile karşılandı. Başka türlü olamazdı, Atlantik Okyanusu'nu kat eden ilk Türk bayraklı ve Türk mürettebatlı bu yat, haber alındıkça gün gün basın tarafından takip edilmişti. İlk tören ve kutlama Florya Cumhurbaşkanlığı Deniz Köşkü'nde oldu. Cumhurbaşkanı başta olmak üzere Başbakan ve diğer devlet erkânı da şık denizci giysileri ile hazırıldı. Sonra güzel bir akşam poyrazıyla tam arma Moda koyuna geçen yat, burada halk tarafından da denizde büyük bir heyecanla karşılandı. Hatta o heyecan ve izdiham ile batan bir sandala rağmen, bu büyük macera neyse ki herhangi bir can kaybı olmadan son buldu. Öte yandan sanmayın ki bu olay sadece ülkemizde heyecan yarattı. Yelkenli yatların ancak bir elin parmakları kadarı Atlantik'i geçtiği yıllarda RÜYAM, New York'tan hareket ederken de rihtim gazeteci ve meraklılarla doluydu. Kolay değil tabii, 3.000 deniz milinden fazla yol kat ederek Atlantik Okyanusu'nu (uydusuz, elektriksiz) direkt geçmek, sonrasında ise nereden bakarsanız bakın 1.600 deniz mili daha yol yaparak Akdeniz'de Fas, Cezayir ve Yunanistan'a uğradıktan sonra Ege ve Marmara aşıldı ve New York-İstanbul yolculuğu tamamlanmış oldu.

Bu neşeli, heyecanlı ve nostaljik yolculuğu daha önce inceleyip yazarken birden, ikinci kaptanın ve teknedeki iki gazeteciden birinin Mektebi Sultanili olduğunu fark etmem, benim için oldukça heyecan ve gurur verici oldu. Çünkü RÜYAM seyahatinin detayları ortaya çıkmadan önce Atlantik Okyanusu'nu ilk geçen Sultanili yelkenci Sadun (Boro) ağabey diye kabul ederdim. Daha önce bu konuyu irdeleyen herhangi bir kaynağa da henüz rastlamadım. Sultani'den Gazeteci Vedat Abut (56. dönem) bu seyahati Cumhuriyet gazetesi adına katılıp dizi yazı hazırlaması için görevlendirilmiş. Diğer gazeteci, genç Tunç Yalman ise Vatan gazetesi için seyahati kaleme almış. Vedat ağabey daha sonra yazılarını yani kupürlerini kesip fotoğraflarla birlikte bir albüm haline dönüştürerek kalıcı hale getirmiş. Ama asıl daha önemlisi kızı Selmin Hanım da bu albümü (emaneti de diyebilirsiniz) ikinci kuşak olarak saklamış ve günümüze ulaşmıştır. İlk olarak 1997 yılında "Yelken Dünyası" dergisinde, virgülüne dahi dokunmadan 8 ay boyunca yayımlanan bu seyahat, bir kere daha Naviga Dergisi'nde yayımlandı sanırım. Bu yıl, yani 2020 yılında, "Yeni Deniz Dergisi" yayımlamak isteyince, ben de üçüncü tekrar olmaması için

geçtiğimiz nisan ve mayıs aylarında bir inceleme yazısı kaleme alma çabası içine girdim. Bu sırada yelkenci (ve ünlü futbolcu) Aslan Nihat (50. dönem) ve Gazeteci Vedat Abut'un (56.) RÜYAM ile Atlantik'i geçen ilk Sultanililer olduğunu fark ettim. Tabii daha önce başka geçen ortaya çıkmadıkça!..

Aslında 1952 yılı Türk yelkenciliğinde dönüm noktalarından biridir. Peki tarihimizde bir dönüm noktası olur da, başrolde Galatasaraylılar olmaz mı?

(Aslan) Nihat Bekdik

Öyleyse 1952 yılı amatör denizcilik olaylarını bir gözden geçirelim: bunlardan ilki şubat ayında, ilk ihtisas yelken kulübü olan, İstanbul Yelken Kulübü'nün kuruluşudur. Hâlen ülkenin en köklü ve ünlü yelken kulübüdür ve olimpiyatlar dâhil pek çok yarışlara yelken sporcusu yetiştirmektedir. Kulübün kurucuları arasında hemen ilk akla gelenler Burhan Kunt (66. dönem), Avni Şasa (60.), Kamil Ethem Soysal (47.), Ulvi Yenal'dır (59.)!..

RÜYAM'dan başka bir diğer önemli olay ise kasım ayında tüm Türkiye'nin bildiği Sadun Boro (79.) ağabeyimiz ile ilgilidir. Kendisi gerçekleştirdiği yolculukları, yazdığı yazıları, çevre duyarlılığı ve kitapları ile daha yaşadığı dönemde efsane olmuştur. Sadun Boro İngiltere'de tekstil mühendisliği tahsilini bitirmiş yurda döneceği sırada geleceğini bir kenara itip kalbinin sesini dinleyerek bir ilana yazdığı tayfalık başvurusu kabul edilmiş ve bu sayede Atlantik Okyanusu'nu normal ticaret rüzgârları önünde doğudan batıya 11-12m'lik bir kotra

ile geçmiştir. Teknede yalnız 2 kişi vardır: tekne sahibi İngiliz ve yelkenden sorumlu Sadun ağabey. Bu seyahatin tüm detayları Cumhuriyet gazetesinde 1953 yılı başında dizi yazı olarak yayımlanmıştır. Çok daha sonra bu yolculuğu "Bir Hayalin Peşinde" adı altında bir kitapta kalıcı hale getirmiştir. Meraklısına tavsiye ederim, üstelik üslubu çok da eğlencelidir. Bu geçiş daha sonra 1965-68 yılları arasında yaptığı ünlü dünya seyahatine hazırlık olduğu kesindir.

ASLAN NİHAT

Önce ağabeyimiz (Aslan) Nihat Bekdik'i kısaca ele alalım. Burada Aslan Nihat'ın futbol hayatı ve başarılarına girmeyeceğim çünkü bunu benden çok daha iyi bilenlere bırakıyorum. Nihat Bekdik

1902 yılında doğar. Galatasaray Lisesi o zamanlar, yani Osmanlı İmparatorluğu zamanında Mekteb-i Sultani ya da Lycée Impérial Ottoman olarak anılmaktayken okula ilkokuldan girer. Ama lise kısmına gelince Deniz Lisesi'ne geçer ve bahriyeli olur. Muhtemelen orada yelken eğitimi almış olmalıdır. Savaş yılları (I. Dünya Savaşı) bahriyede örneğin Kelpi kotrasında talim yapan öğrencilerin fotoğrafları bulunmaktadır. Belki de içlerinden biriydi. Aslan Nihat 12 yaşından itibaren genç takımda futbol oynamaya başlar ve meşhur Aslan Nihat olarak futbolu sanırım 30'lu yaşların başında bırakır. Futboldan başka hokey, binicilik ve teknik direktörlük de yapar. Eski tabirle, "dehşetli" bir sporcu olan Aslan Nihat ayrıca yüzücü, kürekçi ve yelkencidir. Tahminen futbolu bıraktıktan sonra, Aslan kotrasını yaptırır ve teknesi ile yelken yarışlarına girer, dereceler alır. 1946 yılı Av ve Deniz dergisindeki yarış haberlerinde ASLAN kotrasının fotoğrafına da rastlarız. Nihat ağabeyin kotrası ise ülkemizin ilk gemi inşa mühendislerinden ünlü yelkenci Harun Ülman yapısı yerli bir teknedir. Ve hâlâ denizdedir!.. Yelkenli, ünlü, tarihi ve antika değerindeki yatlarımız benim için ayrı bir çalışma konusu olduğundan özellikle ASLAN hakkında ayrıca bir çalışma hazırlıyorum.

ASLAN kotrası, AV ve DENİZ dergisi, ekim 1946

RÜYAM YATI

Evet bu üç önemli olaydan okyanus geçiş hikâyesine geri dönersek, RÜYAM yatı, ünlü Amerikan tasarımcı N. Herreshoff dizaynı bir teknedir. Tasarımcının ünü çizdiği ünlü America's Cup koruması (defender) tekneleri ile yıllarca ezeli rakibi İngiliz teknelerine aman vermemesi ve kupanın "Amerika Kupası" adını almasına neden olmuştur. Tekneleri hâlen antika değerindedir. İşte bu güzel tekne (ex-Thistle) New York'ta armatör Haşim Mardin tarafından satın alınmış ve adı "RÜYAM" olarak değiştirilmiştir. Tekne küçük bir kontrolden geçtikten sonra Türkiye'ye doğru yola çıkılmıştır. Burada tekne sahibi armatör Haşim Mardin'in yanında eski ünlü futbolcumuz (Aslan) Nihat Bekdik ikinci kaptan ve yelkenci olarak bulunmaktadır. Bir diğer Sultanili Vedat Abut da yolculuğu Cumhuriyet gazetesi yazarı olarak tüm detayları ile tipik Sultani mizahi diliyle kaleme almıştır. Hatta film yapımcısı ve kameraman Faruk Keleş seyahati filme de almıştır. Bu film, ilk belgesel olduğu söylense de, şimdiye kadar bulunamamıştır. RÜYAM 30m boyunda 105 ton deplasmana (ağırlığa) sahip küçümsenmeyecek bir teknedir. Bir süre için ülkemizin en büyük 2. yatı olacaktır. Tekne 16 kişilik bir mürettebat ile seyahati gerçekleştirir.

Bu arada belirtmeliyim ki RÜYAM seyahati ne kadar şaşıla ve medyatik ise Sadun Boro'nun "Ling" yatı ile yaptığı seyahat o kadar mütevazidir ve bana göre daha zordur. Çünkü önce Dover Boğazı ardından İrlanda Denizi ve Biskay Körfezi geçişlerinden sonra Kanarya Adaları'na inmişler, oradan Atlantik'i geçip Barbados'a varmışlardır. Gezi yaklaşık 6 ay sürmüştür.

SEYAHAT

RÜYAM'ın seyahatine gelecek olursak, bazı alıntılar yaparak kısaca okuyalım:

İstanbul'dan New York'a uçan mürettebat, New York'tan 17 Haziran 1952 Çarşamba günü saat 14.00'te hareket eder. Saat 17.00'de limandan kurtulup yelken basarlar. Böylece 102 tonluk RÜYAM kotrasının İstanbul seyahati, dolayısıyla da okyanus geçişi başlamış olur. Sakince geçen ilk haftadan sonra Vedat Abut'un deyişiyle 24 Haziran 1952 Salı tarihli yazısında "Atlantik'in İlk Tokadı" başlığı ile yedikleri ilk sert havayı şöyle anlatır:

"(...) Oldukça sıkıntılı bir geceden sonra sabah güverteye çıktığım vakit durum şöyle idi: Bodoslamadan gelen kocaman dalgalar tekneyi adamakıllı orsalyor... Kuvvetli bir gün, doğrusuydu bu! Orsadan esen kuvvetli bir rüzgâr da yelkenlere fazla bindiriyor. Bir taraftan da yağmur yağıyordu.

Bir müddet böyle gittikse de fazlalaşan deniz ve rüzgârlar karşısında arkamızı dalgalara vererek pupadan gitmeye mecbur olduk. Ana yelken de aşağı alında. Çalkalanma koca dalgaların üstünde seken Rüyam'ın bu halinde yelkenleri randayı aşağı almak hiç de kolay olmuyordu. Ama buraya kadar olanlarda bir fazlalık yoktu. Saat 12:00'ye geliyordu. Deniz ve rüzgâr büsbütün azmıştı. Haşim dümende idi. Yanına doğru gidiyordum. Bir anda teknenin arkasında muazzam bir 'çaaat!' gürültüsü koştuktu. Haşim döndü baktı ve bağırdı: Arka direk gitti! Bocerumu aşağı alın!

Gemiciler koşuştular. Arka yelkeni aşağı aldılar. Kocaman arka direk dibinden çatlamıştı. Dalgalar bir yandan giriyor, bütün tekneyi yıkayarak öbür yandan akıyordu. Kamaranın üstündeki hava delikleri iyi kapanmamış olduğundan içeri su giriyordu. Bunlardan birkaç tanesi kırıldı. Bereket, yedekleri olduğundan çabucak yerlerine konuldu. Fakat bu ara yerler ve yataklardan bazısı sırılsıklam olmuştu.

Güvertede panik devam ediyordu. Sallantı, botun başını yerinden çıkardı. Beş kişi üstüne çullandık. Yakaladık. İşte bu ara Haşim botu arkasından tutuyordu. Bu ara, tekneyi kaldıran koca bir dalga botu kuvvetle oynatarak yere vurdu. Haşim'in bacağının yanından geçen dümen ayağını sıyırdı, hafif yaralandı. Bir santim daha bacak ezilmişti.

Bir ara trinketin iki teli koştuktu. Onu da indirdiler. Hava da kuvvetli yıldız çevirmişti. Artık kotrada fotoğrafçı, gazeteci, kumanyacı, makinist kalmamıştı. Herkes güvertede çalışıyordu. Bot yerine oturtuldu, bağlandı. Yedek mazot varillerini tutan halatlar takviye edildi. Zaten Haşim'in en korktuğu bunlardı. Bu teller bir kopsa güvertede yuvarlanan 200 kiloluk variller her tarafı darmadağın eder, koparır atardı.

Fakat oldukları gibi, mübalağa etmeden nakletmeye çalıştığım şu hadiseler hiç de yazılması gibi kolay olmadı. Çalkalanan denizde,

azmış bir rüzgâr altında yelken vira etmenin, tekneye hâkim olmanın ne demek olduğunu ancak denizciler yahut bizim gibi bu dakikaları yaşamış olanlar takdir ederler. Saat 14.00'e doğru nisbi bir sükûn teessüs etmişti (görece bir sakinlik oluşmuştu). Fakat deniz büsbütün azmış, rüzgâr da gene kuvvetle esiyordu. Bu arada ilk defa gördüğüm fırtına çapası arkadan suya atıldı. Çünkü tabiatla boğuşmaya imkân kalmamıştı. Bütün yelkenler aşağıda sulara tabi duruyorduk. Yapılacak tek şey kabil olduğu kadar cenuba (güneye) doğru sürüklenmeye çalışmaktı. Saat 16:00'da vaziyet şöyle idi: Fırtına çapası bizi az çok bağlamış, dalgaları arkadan alarak sallanıp duruyoruz.

Nihat, Haşim, miço ve çocuklar yorgun, dinleniyorlardı. Sallandıran sersem olmuş, âdeta hastalanmışım. Yukarıda güverteye bakan ufak kamarada oturmuş, kötü kötü düşünüyor, dışarı bakıyordum.

Birden tepeden aşağı kocaman bir cisim indiğini gördüm. Arkadan kocaman bir gürültü... Fırladım. Randa kopmuş, botla variller arasında boylu boyunca güverteye uzanmıştı. Herkes yukarı koştu. Sabahtan beri olanlar yetmemiş gibi bir de başımıza bu gelmişti. Gene iki saatlik bir uğraşma... Koca randanın suya sarkan ucunu içeri almak, sağlamca oturtmak bir mesele oldu... Fakat yatağına oturtmak kabil değildi."

Tabii gazeteciler yazı yazmak bir yana, tüm mürettebat, yemek bile yiyememişler. Her taraf kapalı olduğu için boğucu ağır bir havanın olduğu kamaralardaki durumu tahmin etmek zor olmasa gerek. Öte yandan teknenin içinde koridorlarda ıslak halılar, oturma bölümünde devrilmiş sandalyeler, kutular yerlere saçılmış kutularla her yer mahşeri bir görünümdeydi.

Karadakiler ve şilepler merakta kalmassın diye, Vedat Abut deniz tutmuş telsizciye şu mesajı çektirir:

"Atlantik'in ilk tokadını yedik. 7 kuvvetinde esen bir gün doğusu ve kuvvetli bir deniz Rüyam'ı bir hayli hırpaladı. Arka direk dibinden çatladı. Şimdi kullanılmaz hâlededir. Ana bumba düştü ve puntelleri parçaladı. Birçok yelken ipleri koptu, camlar kırıldı. Bütün yelkenleri indirdik ve fırtına çapası atarak havanın dinmesini bekledik. Sular bizi 233 mil cenuba (güneye) sürükledi. Şimdi

arızımız 34.44, tulümüz 55. Hava ancak bu sabah açtı. Gerekli tamiraty yaparak yola devam ediyoruz. Hepimiz sıhhatli ve neşeliyiz."

Ama deniz hayatı çok çabuk değişebilir. Ertesi sabaha doğru kalan hava, saat 09:00'a doğru dışarı çıkanları... alabildiğine sakin bir deniz, masmavi bir gök ve deniz... Tabii herkesin morali geri gelmeye başlar.

Yol boyunca sekstant ile göksel seyir yapmak durumundadırlar. Öğle civarı güneşten rasatlar alınır. Bu işi kaptan olan Haşim ve Deniz Harp Okullu olan Nihat yaparlar.

Öte yandan, 25 Haziran Çarşamba Şeker Bayramı'na denk geldiğinden güvertede bayram kutlaması gerçekleşir. Ama denizler hâlâ vardır. Yalpa içinde bir kutlama gerçekleşir. Ve bu bayramlaşma az rastlanır bir biçimde okyanus ortasında gerçekleşmiş, bir kutu lokumun ve akide şekerinin olması herkes için ne denli makbule geçmiştir. Bundan sonraki hedef Azor Adaları'nı bordalamaktır. Hava yükseldiğinden ve kiblede uygun rüzgâr geldiğinden iskelesine yaslanan tekne artık denizlerden ve çalkantıdan o kadar etkilenmemektedir. Böylece görece daha rahat bir seyir yapmak olanağı sağlanmıştır. Zamanla denizler azalır ve Azor Adaları'na kadar 4 gün, gece boyunca uygun rüzgârın da yardımıyla rahat bir seyir yapılır. Bu sürede 700 mile yakın yol yapılmıştır. Azor Adaları da Marmara Denizi'nde seyrederek rahat arkada bırakılır. Bundan sonraki hedef Cebelitarık Boğazı'dır. Günler böyle geçerken Vedat Abut, Cumhuriyet gazetesi sahibi Doğan Nadi'nin kendisine emanet ettiği şişelerden birini daha, dördüncüsünü de, suya bırakır. Nedir bu şişelerin ilginç hikâyesi onu da aktarıyor Vedat Abut. İstanbul'dan hareket etmeden önce Doğan Nadi kendisine 10 adet şişe veriyor. Bu şişeler yolda okyanusta ve Akdeniz'de değişik yerlerde denize bırakılacaktır. Şişelerin içlerinde çeşitli dillerde yazılmış şu not bulunmaktadır: **"Bu şişeyi bulan her kimse içindeki bu kâğıdı ve kendisinin bir fotoğrafını Türkiye'de İstanbul'da çıkmakta olan CUMHURİYET GAZETESİ'ne yolladığı takdirde kendisine milli bir Türk hediyesi verilecektir."**

Tekne sahibi ve kaptanı Haşim Mardin aynı zamanda armatör olduğundan ve gemileri uluslararası trampa taşımacılığı yaptığundan yeni mizana direği için Mardin şilebi ile Cebelitarık civarında buluşma planlanmaktadır. Ama bu gerçekleşemeyecektir.

Günler rahat geçerken teknedekiler birbirlerine fırtına esprileri yaparken 4 Temmuz 1952 Perşembe sabahı tekneyi ve mürettebatını azgın bir hava karşılar. Ana yelkeni mayna etmek 1 saatten fazla sürer. Bu sırada floklardan biri parçalanır. Dağ gibi dalgaların içinde çalkalanan RÜYAM motor seyrine geçer. Fırtına 3 gün sürer ve herkesi canından bezdirir. Ama okyanus geçmek hele batıdan doğuya kolay değildir gerçekten. Bu fırtına Mardin gemisi ile buluşma planlarını suya düşürmüştür. Çünkü rotadan epey saparlar.

Aradan geçen iki günün sonunda 6 Temmuz saat 17:50'de kara görünür, bu sırada parakete 3.340 mil göstermektedir. New York'tan 18 Haziran 1952'de saat 13:00'te hareket eden RÜYAM 17 gün 22 saat ve 50 dakika sonra karşı sahilleri görmüştü. Bu,

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bir ilk olarak kayıtlara geçecektir. Heyecan ve sevinçten hemen sonraki aşama, nerede olduklarının kesin saptanması gerekir. Biraz sonraki aşama varış noktasının neresi olduğudur. Çünkü görünen fenerin haritadaki varış noktasındaki ve civardakilere uymadığı ortaya çıkar. Bunun için Aslan Nihat karaya çıkar ve Fas kıyılarında olduklarını hayretle öğrenir. Anlaşabildiği Fransız ise Amerikadan geldiklerini öğrenince, şaşırma sırası ona geçer. Sonraki hedef, kuzeye tırmanıp Cebelitarık'a rota tutmaktır. Güneyde (anılarda Laroche olarak yazılmış) olan Larache şehrine varmış olduklarından, kuzeye tırmanıp Tanca'ya varmak için yola koyulurlar. Ama bu sefer mazotun tükenmekte olduğu ortaya çıktığından mazot bulabilmek için yeniden Aslan Nihat karaya yollanır, çeşitli sıkıntılardan sonra az miktarda mazot ile döner. Ama Haşim Mardin neredeyse beklemeyecektir.

Sonunda Tanca'ya varılır. Burada direktten motora, baştan kıça tüm tekne elden geçer, temizlenir, çamaşırlar bile yıkatılır. Tekneye beraber çağrılır. Her türlü eksiklerini tamamlayan becerikli Faslı acente de mutludur. Çünkü ilk defa bir Müslüman teknesine hizmet vermektedir. Gündüz çalışmanın ardından rengârenk bir şehir olan Tanca'nın gecelerini de yaşamayı ihmal etmezler.

Hummalı geçen 5-6 günün ardından İstanbul rotasında yola çıkılır. Okyanus dalgasından kurtulduk derken tam kafadan esen rüzgâr, dalga, sis ve yağmur ile tekne yalpaya düşmeye başlayınca Akdeniz'in de Atlantik Okyanusu'nu aratmadığını fark ederler. Zaten gemiciler ve telsizci tekrar yataklardadırlar. Rota değişikliğine karar veren Haşim Kaptan Cezayir'e uğrayıp mazot eksikliğini tamamlayacak ve bir gün dinleneceklerdir. Herkes derin bir "oh" çeker. Çünkü güvertesi suların içinde olan RÜYAM dahil herkes biraz dinlenecektir. Ama baştan kuzey şehirlerine uğrayarak yapılan

hesap değişince üzerine de bu kötü havada Cezayir Limanı'na gece varılacağı ortaya çıkar üstelik de limanın portolonu ellerinde bulunmamaktadır. Gece karanlığında âdeta el yordamıyla girilir. Ve liman ortasında demir atılır. Burada 3 gün müsait hava beklendikten sonra tekrar yola koyulurlar. Bundan sonraki liman Sicilya Palermo'dur. Hava tamamen kalır. Sadece dümdüz bir deniz ve güneş ile 3 gün geçer. Artık telsizde Türkiye'den kutlama mesajları gelmektedir. Artık herkes kendini Türkiye'ye çok yakın hissetmektedir. Ama yine evdeki, yani teknedeki hesap çarşıya uymaz, bu sakın havada makine ile yol almaktayken birden sesi değişir ve stop eder. Yapılan tetkikten sonra makinist Ali Dener "ezilmiş bilya yatağı" ile güvertede görünür ve yedeği olmadığını ekler. Yine denizin ortasında kalakalmışlardır. Teknenin motorlu sandalı ile bir miktar kıyıya sokulup demirler ve rüzgâr beklerler. Daha sonra Palermo Limanı'na bu şekilde girip rıhtıma aborda olurlar. Makine onarımı ve mazot ikmalinden sonra tekrar yola çıkılır. Artık sondan bir önceki durak Pire'ye doğru rota tutulacaktır. Yolda Cumhurbaşkanı Celal Bayar'dan Atlantik'i başarı ile geçip Akdeniz'de yol aldıklarına dair kutlama telgrafi alırlar. Artık moraller yüksektir. Gece Boğa-

ziçi'ne benzeyen ısl ısl Mesina Boğazı geçilir. Sonra sakın havaların ardından uygun rüzgâr ile Adriyatik ve Patras çok keyifli, kolay ve hızlıca tüketilir ve Korent Kanalı'na girilir. Buradan çıkınca Atina'nın Pire Limanı'na varılır. Limana girerken marşa basacak iken, Vedat Abut'un: "(...) Böyle kritik anlarda her nedense karşımıza bir ölüm habercisi gibi beliren bizim makinist Ali Dener, Haşim'e soku. Elinde antipatik görünüşlü bir motor parçası vardı:

-Hava körükleri ezilmiş, yalama olmuş, motor çalışmıyor...

-Yedekleri?

-Tabii nanay!.." diye kendi esprili üslubuyla makinanın yine arıza yaptığını anlatır. Yine bot ile çekilen ve demirlenen RÜYAM sahnesi...

Artık kendilerini evlerinin bitişiğinde, âdeta komşuda hissetmektedirler. Moraller iyice yerine gelmiştir. Gemiciler mutludur. Gerçekten de Pire'de Yelken Kulübü önünde demirleyen RÜYAM kaptanları ve gazetecileri akşam Pire'nin en ünlü restoranında soluğu alırlar. Etrafta tanıdık simalar, Türk konsolosluk görevlileri Vedat Abut'un önceden geldiği Pire'de tanıdığı Amerikalı subaylar vardır. Yine yemek sırasında, sonraki akşam Türk Deniz Ataşesi Yarbay ile Atina Konsolosumuzun kızının düğününe davet edilirler. Böylece eğlencesi bol, keyifli günler erkenden, yurda varmadan başlamıştır.

E bu kadar tuzlu, yarı uykusuz, yorgun günlerden sonra hak etmişlerdir doğrusu. Burada geçen 2 gün sırasında RÜYAM'a bir hanım yolcu daha eklenir. Daha doğrusu kendini zorla kabul ettirir. Pire'de bir Amerikan şirketinde çalışmakta olan bir bayan, teknedeki kokteyle her nasılsa dahil olmuştur. Kokteylde, Haşim Mardin'e kendini zorla davet

ettiren sevimli Amerikalı bayan, Haşim Kaptan'dan İstanbul'a kadar yolculuk iznini koparır. Böylece mürettebat toplam 15 kişiye çıkar.

Bundan sonraki rota, ver elini Çanakkale'dir. Çanakkale'de de törenler ile karşılanırlar. Hatta Milli Eğitim Bakanı karşılamaya gelmiştir. Geceyi Çanakkale'de geçiren RÜYAM kotrası, ertesi gün tekrar yola çıkar. Yolda pek çok kutlama telsiz mesajı gelmektedir. Akdenize girdiklerinden bu yana hep kafadan esen rüzgâr yine tekneyi yavaşlatarak motora yüklenmelerine neden olmakta ve hızlarını düşürmektedir. Oysa artık herkes, bir an evvel, heyecan ve sabırsızlıkla, hedeflerine varmak için can atmaktadır. Sonraki sabaha karşı Tekirdağ açıklarında Haşim Mardin'in Haran şilebi ile buluşurlar. Gemi RÜYAM'ı yedekler ve Büyükçekmece açıklarında demirlerler. Burada RÜYAM'ın makyajını Haran gemisinden gelen 12 gemiciler yapar. RÜYAM kotrası temizlenir, boyanır, gelin bir kız gibi pırlıl hazırlanır. Haran güneye, RÜYAM kuzeye doğru yoluna devam eder. Tam burada küçük bir dipnot eklemek gerekir: Hareket etmeden önce yanlarına küçük bir tekne yaklaşır. Teknenin içinde iki gündür RÜYAM'ı Marmara'da arayan ve sonunda bulan

RÜYAM Korent'te

Behzat Baydar ve arkadaşı bulunmaktadır, amaçları Yelken Kulübü'nün forsunu takdim etmektir. Bu yüzden yemekleri ve suları tüketmiştir. Ama sonunda amaçlarına ulaşmışlar ve getirdikleri kupa ve kulüp forsunu tebliğ etmişlerdir. Bu cesur ve nazik hareket için Haşim Mardin forsu hemen tekneye çektirir. İstanbul Yelken Kulübü henüz o yıl kurulmuş ve ilk resmi yarışlarını 1953 yılında yapmaya başlayacaktır.

29 Temmuz 1952 Salı, saat 15:00'te Cumhurbaşkanı Celal Bayar, RÜYAM mürettebatını Florya Deniz Köşkü'nde kabul eder. Şereflerine verilen kokteylde hatıra ve hediyelerini alırlar. Kokteyl sonrası RÜYAM'ı karşılayan eş dost motorları çevresini kuşatır, böylece Moda'ya doğru yol alırlar. Öğleden sonra çıkan tatlı poyraz ile tüm yelkenlerini basan RÜYAM unutulmayacak bir biçimde Moda'ya varır. Rüzgârda süzülen RÜYAM'a eşlik eden Şehir Hatları'nın Emirgân vapuru ve motorlar zor yetişmektedirler! İşte o satırlar, Vedat Abut'un kaleminden:

"(...) Florya'dan 30 kadar gazeteci arkadaşı, güzellik kraliçesini birkaç yakın dostu da alarak hareket ettik.

Canım Marmara! Canım İstanbul rüzgârları ve meltemleri! Şöyle müsait bir havayı bir gün bile Akdeniz'de bulamadık. Flok trinket randa ve bocurum açmış gidiyoruz. Tekne 20-25 derece yatmış ve tam bir tekne sefası yapıyoruz. Denize ve bilhassa bu derece yan yatmaya alışmamış bazı meslektaşla-

rım yüzünde zaptetmeye çalıştıkları bir endişe izi var. Bunu tabii görmek lazım. Bütün ömrünce dümdüz yürümeye alışmış bir insanı birdenbire yampiri yürümeye, yampiri konuşmaya ve şakuli not tutmaya hatta şakuli viski, limonata içmeye mecbur ederseniz, yapacağı şeylerin en basiti suratını ekşitmektedir.

(...) RÜYAM da istediği çim sahayı bulmuş küheylan gibi coşmuş, şahlanmış, alabildiğine gidiyordu.

Yanımdan Denizyolları'nın tuttuğu ufak bir vapur bizi takip ediyor ve bize güç yetişiyor. (...)"

Moda'ya varınca ayrı bir curcuna kopar. Çok daha fazla tekne koyda onları beklemektedir ve hemen etraflarını çevirirler. Tekne demirlemeye çalışırken bir sandal ile çatışma olsa da kimsenin umurunda değildir! Suya düşen sandal sahibinin bile; ıslak ıslak RÜYAM'dakileri kutlamaktadır. Bu masalsi ortamda Moda Deniz Kulübü'ndeki kokteyle gidilir. Sonraki gün de İş Bankası bir kutlama kokteyli verir. Artık tüm gazetelerin manşetlerinde.

KAYBETTİKLERİMİZ

21.05.2020 - 02.10.2020

Yavuz Amasya : 114 devresi
Edip Öz : 1966 yılı mezunu
Engin Artemel : 1957 yılı mezunu
Cenk Azeri : 118 devresi
Bülent Atasayan : 1962 yılı mezunu
Lütfi Özer : 1963 yılı mezunu
Salim Aydın Birsen : 113 devresi
Erdoğan Osman Gökçeler : 1945 yılı mezunu
Haluk Bazlar : 1964 yılı mezunu
Kenan Aktan : 1947 yılı mezunu
Ali Köprülü : 1966 yılı mezunu
Okan Baydan : 113 devresi
Ergun Erman : 1953 yılı mezunu
Mustafa Özgön : 109 devresi
Erdin Sencil : 1965 yılı mezunu
Ömer Fuat Anamur : 1965 yılı mezunu
Engin Kenber : 1951 yılı mezunu
Yaşar Önel : 1949 yılı mezunu
Mehmet Ataberk : 1964 yılı mezunu
Ali Hilmi Döğerli : 1951 yılı mezunu
Kenan Özdoğan : 1962 yılı mezunu
Hakkı Aykut Ertokuş : 1961 yılı mezunu
Özger Demirer : 1955 yılı mezunu
Taner Varan : 120 devresi
Oğuz Metin Dinçer : 1956 mezunu
Altın Gün Pınar : 1958 mezunu
Cem Umur : 1967 mezunu

Küçük Galatasaraylıların Gemileri

İbrahim Tevfik Efendi Yalısarayı'nda yerleşik ilkokulda, Küçük Galatasaray'da, teneffüslerde bütün çocukların, derslerde ve etütlerdeyse, derslikleri denize bakan talihli yarısının görüş alanında, her an, Boğaz'da hareket halinde her boydan ve her türden deniz araçları ya da kimileri demirde, kimileri dubalara bağlı alargada yolcu gemileriyle şilepler olurdu.

Büyük Gemiler

Bu bağlı gemiler Dolmabahçe'den, yanık Çırağan Sarayı'na, oradan bizim Mektebin, hatta Kabataş Lisesi'nin önlerine kadar bir sıra halinde yatarlardı. Bunların arasında dönemin en gözde yolcu gemileri *Ankara* ve *Tarsus* da zaman zaman görünürdü. Ama demirbaş gemimiz, yandaki Yüksek Deniz Ticaret Okulu'nun gemisi, kıçtankara bağlanmış *Hamit Naci*¹ idi. İşte aradan 70 yıl geçtikten sonra bizim sınıflar ve üç beş sene öncesi ve belki bir iki sınıf sonrası, o gemiyi ve adını sorduğunuzda, kimi Muallim Naci, kimi Fethi Naci, kimi Elif Naci kimi de başka bir Naci dese de, çizgisini çok iyi anımsar .

Beş yıl boyunca (Yetiştiricide okuyan öğrenciler için bu süre ne yazık ki sadece bir yıldır.) Küçük Galatasaray ahalisi bu gemiler/teknelerle yakından ilgilenirdi. Gemiler tek tek tanınır, bilinir, beklenirdi. Bazılarının tekrar geçişleri heyecan yaratırdı. Örnek mi? Başta büyük fabrika gemisi peşinde küçük avcı gemileriyle Sovyet balıkçı filosu. Bu filo bir mevsimde okyanuslara ulaşmak amacıyla güneye Marmara'ya yönelir uzun bir zaman sonra da, yorgun, kuzeye Karadeniz'e geçirdi. Buna karşılık bazıları çok daha sık ve düzenli aralıklarla önümüzden geçerlerdi. Karadeniz sür'at postası gemilerinden biri (M/V'ler *Ordu*, *Giresun*, ya da *Trabzon*) haftada bir kuzey yönünde seyir halinde görülürdü. Yanı sıra Cide'li Karadeniz postası seferini yapan gemi de on beşte bir geçerdi. Çizimleri aynı bu üç kardeş gemi, silüetleriyle o dönemin, çoğu 1920'ler ve öncesinde inşa edilmiş diğer yolcu gemilerinden ayrışırdı. Sonra, gene işte o 1950-55 yılları arasında, görüş alanımız içinde, daha parıltılı ve yeni gemilerin alargada kısa sürelerle, muhtemelen iki sefer arasında yattığını gördük. Bunlardan ikisi

S/S Samsun ve *S/S İskenderun*'du. O dönemlerde sanırım 1980'lere kadar, Denizyolları İşletmesinin önemli bir yolcu gemisi filosu vardı. Ardından bir süre "feribotlarla" sürdü, sonra yok oldu gitti. Görüş alanımızın sınırları içinde yatanlar arasında yolcu gemileri çoğunlukta, gelip geçen gemiler arasında şilepler çoğunlukta. O yıllarda şileplerin ve tankerlerin boyu, şimdikilerle kıyaslanmayacak kadar küçüktü. Şileplerin kaptan köşkleri çoğu zaman ahşaptı. Bacaları ince ve uzun, ambarları arasındaki vinçlerin bumbaları zambak yaprakları gibi dört yana açıktı.

Bir pazartesi sabahı bayrak töreninde Küçük Galatasaray ahalisi ve arka planda *S/S Hamit Naci*. Bu fotoğraf 1950 yılı dolayında çekilmiş gibi görünüyor. Arkada duran öğretmenlerden Nihat Ataman'ı, Hafız Ahmet Bey'i ve Zeki Evrensel ile en sağda önde, en küçükler annelik yapan Serap Hanım'ı (Fotoğrafın büyütülmüş halinde) tanır gibiyim.

Gemi Sesleri

Martı bağırılarıyla karışık gemi sesleri neredeyse filmlerdeki gibi görüntüye eklenirdi. Gemi sesi sadece düdük değildi. İstanbul'un o zamanki görel sessizliği, atmosferin ve suyun iletkenliği ile birleşince ayırmedilebilir bir ahenkle duyulan başka sesler de vardı. Örneğin şileplerin bir bölümü boş seyir halindeyken, uskuruları suya tam batmamış olurdu. Böylece çürük, suda dönüp duran uskurun kanatlarının yeniden suyu yarışında duyulan ses dalgaları Mektepe ulaşır, dershane ve yatakhane camlarını titretirdi. Demir atan gemide, zincirin

loçadan akışının çıkardığı takırtıyı da anmak gerek. Alargada yatan bu gemilerde küçük onarımlar yapıldığında, bu kez çekiç darbeleri güçlü şekilde duyulurdu.

Şehir Hattı Vapurları

Önümüzden daha sık geçenler ve bizim de zaman zaman yolculuk ettiğimiz gemiler tabii Şehir Hatları vapurlarıydı. Üsküdar ya da Boğaziçi'nin doğu kıyısında oturanlar, ya da Kadıköylüler ve bu satırların yazarı Salacaklı, zaten Beşiktaş'a, Karaköy'e, Köprü'ye vapurla gelir, oradan Eminönü-Bebek tramvayıyla okula ulaşırlardı. Dolayısıyla bunlar bir bölümümüzün haftada en az iki kez bindiği gemilerdi. Fakat içlerinden biri, bütün Küçük Galatasaray ahalisini ve ana babalarını toplar, Büyükdada'ya götürür, sonra, Boğaziçi'nde şöyle bir dolaştırıp, ya Mektep'in rıhtımına ya da işte Üsküdar

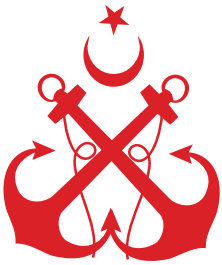
"Küçük Galatasaray'ın gemisi" **71 Halâs** Üsküdar'dan Eminönü iskelesine yönelmiş. Cumhuriyet'in tual üzerine yağlıboya resmi.

iskelesine bırakırdı. Ne zaman başlayıp ne zaman bittiğini bilmediğim ama 1951-55 yılları arasında (mayıs-haziran aylarında) beş kez katıldığım bu geziler mutlaka **71 Halâs** ile yapılırdı. Dolayısıyla o geminin bizim için yeri ayrıydı. O nedenle bu yazıda renkli bir tablosunun sunulmasını hak ediyor.

O tarihlerde İstanbul deniz yolu ulaşımının genel ulaşım içindeki payı, günümüzdekine göre çok daha büyüktü. Dolayısıyla Şehir Hatları gemi seyr-ü seferi çok yoğundu, Beşiktaş ve Ortaköy'e uğrayan gemiler neredeyse bir caddeden geçen otobüsler gibi çok yakınımdan, Beşiktaş'tan Anadolu Yakası'na yönelenler ve ters yönde seyirdekiler daha uzaktan geçerlerdi. Ayrıca rıhtımdan yaklaşık 140 derecelik bir açı

içinde Üsküdar, Kuzguncuk ve Beylerbeyi iskeleleri ve oradaki gemi hareketi, özellikle kara dumanlarıyla seçilebiliyordu. İnce uzun bacalarında, Şehir Hattı vapurlarıyla, onlarca büyük şileple, yolcu gemisiyle aynı güzel amblemi taşıyan römorkörler, peşlerinde uysal ahşap mavnaları çeke çeke önümüzden geçer giderlerdi. Bazen mavna yerine yedeklerinde bir çelik şat olurdu. O zaman daha fazla zorlanır görünmezlerdi. Bordalarına asılı otomobil ya da kamyon lastiğinden usturmaçalar ayrılmaz

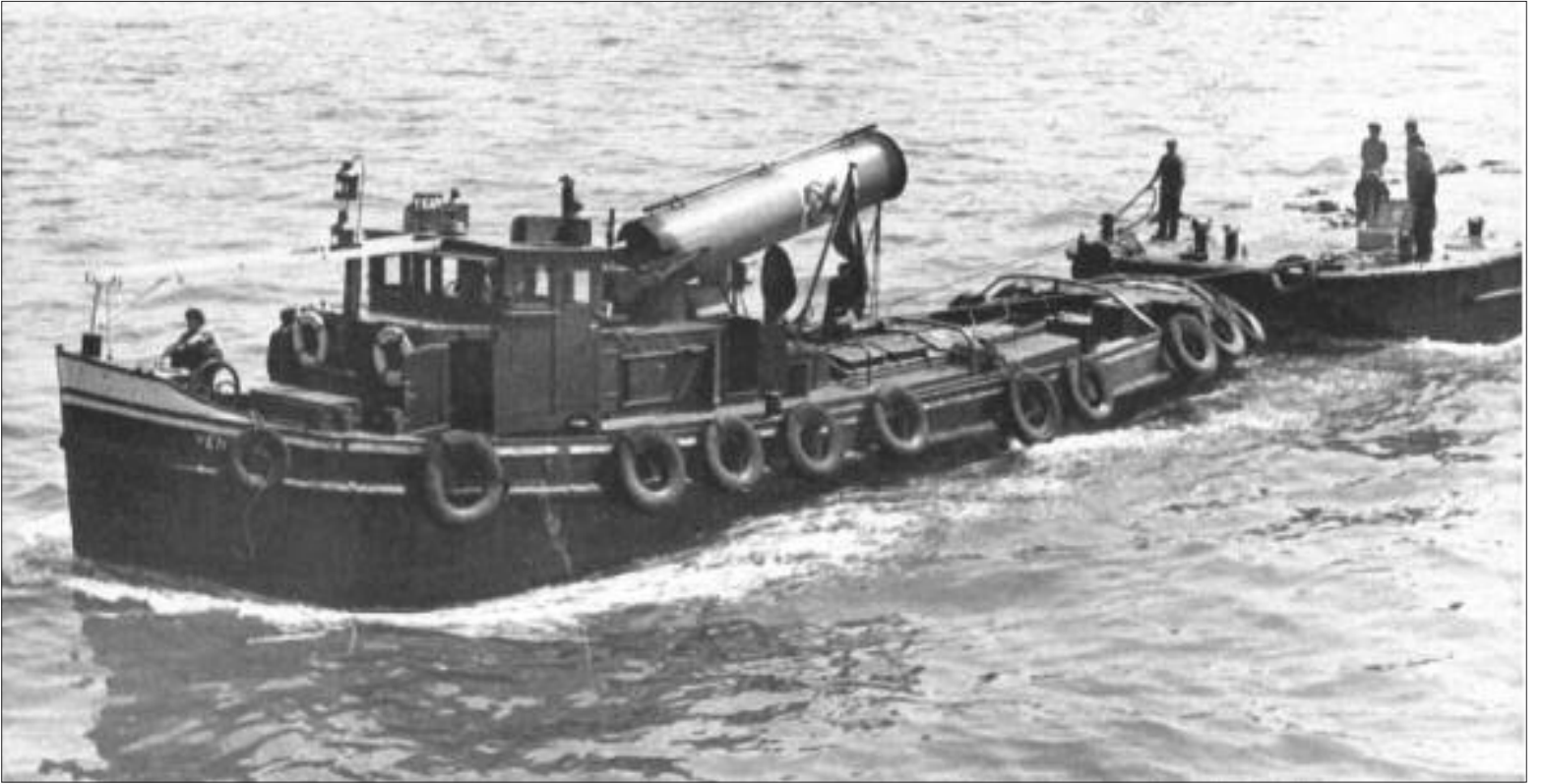
parçalarıydı. Bu arada amblem deyince, bence Türk grafik sanatının en parlak örneklerinden biri olan bu çizim, ne mutlu ki 90 yılı aşkın bir süredir korunuyor.

Çektirmeler, takalar, kayıklar, yelkenliler

Gözlerimizin önündeki bu hayranlık uyandıran seyr-ü seferin bir başka unsuru çektirmelerdi. Yüksek bordalı, fevkalade belirgin güverte çalımı nedeniyle başı ve kığı yüksek, dümen palası bir yekeyle harekete geçirilen ve bumbalı bir direkle donanmış, geniş gövdeli bu ahşap tekneler bir bakıma günümüzün kosterlerinin işlevini yürütürdü. Özellikle Tekel adını taşıyan o idareye ait **Tekel 1**, **Tekel 2** gibi numaralanmış çektirmeler görürdük. Bunlar genelde yük taşıyan motorlu teknelerdi. İdarenin fabrika ve depolarına ham madde ya da mamül ürün taşırlardı. 1950'lerin ilk yarısında artık sadece yelkenle, rüzgâr gücüyle yol alan çektirme kalmamış hepsi motorlu olmuştu. Fakat bazılarının yelken donanımı da vardı. Sanırım motorla birlikte, ek bir güç olarak kullanılıyordu. Kıçlarına bağlı bir de küçük kayak çekerlerdi.

Rıhtımdan seyrettiğimiz deniz gösterileri içinde sürpriz etkisi yaratanlarsa, komşu Yüksek Denizcilik Okulu öğrencilerinin kürek ve yelken eğitimleriydi. Bordaları bindirme kaplama bembeyaz boyalı filikalar, beyaz pantolon beyaz kazaklı en az dört çifte kürekçi ve bir de dümençiyile, Denizcilik Okulu ve Kabataş Lisesi'yle paylaştığımız deniz bahçemizde ikişer üçer görünürlerdi. Kimi zaman da sanırım aynı tekneler bir ana yelken ve bir flokla donatılırdı. Ayrıca başka türde yelkenliler de vardı. Yelkenlilerin -demek ki o tarihte boğazda yelkenle seyir yaşağı yoktu, ya da denizci öğrencilerin özel izinleri vardı- ve kürekli filikaların seyirlerinde heyecan veren unsur, sanırım talim amacıyla, bu yelkenlilerden bazılarında küpeştenin suda

Yenikapı römkörü köprü altından geçmek üzere bacasını kırmış, yedeğinde bir şat. (Dr. Murat Koraltürk tarafından korunan Eser Tutel arşivinden)

ve filikalarinsa alabora olmalarıydı. O zaman mürettebatın bir bölümü yüzerek karaya çıkar, teknelerse kurtarıldı.

Seyirlik olarak değilse de Küçük Galatasaray ahalisinin ilgisini çeken bir başka tekne, mevsimine göre, ayva, yeşil erik ve sonra da kiraz satan, öğretmenlerin müdahalesi halinde iki kürek darbesiyle bizim rıhtımdan, Kabataş Lisesi'nin rıhtımına kaçabilecek şekilde en uca yanaşan yemişi kayığıydı.

Haliç'ten yükünü almış bir çektirme. Marmara'ya mı Karadeniz'e mi yönelecek? İkinci halde birazdan mektep'in önünden geçer. Arka planda yedeğinde mavnalarla bir römkör (sadece burnu görünüyor), daha geride, Sirkeci'ye doğru kıçtan kara S/S **Etrüsk** veya **Kadeş**.

Sıradışı Seyirler

Bunlar, tekrarlanan dolayısıyla sıradan sayılabilecek gemi hareketleriydi. Ama onların yanı sıra olağan dışı seyirler de görmüştük. İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD tarafından SSCB'ye ödünç verilen ahşap tekneli hücumbotlar bunlardandır. Günün birinde birbirinin dümen suyunda Karadeniz'den Marmara'ya geçtiler. ABD donanmasına iadeleri Marmara'nın neresinde gerçekleşti bilmiyorum. Fakat sahipleri sanırım sadece seyir aletlerini ve silahlarını söküp teknelerini burada bırakmışlardı. Tekne çizimleri güvertesiz Chris-Craft'ın büyütülmüşüne benzerdi. Bunlardan birkaçı sonradan tadil edilerek Boğaz'da yolcu motoru olarak kullanıldı. Biri bir iş adamı tarafından motor yata dönüştürüldü, bir tanesi uzun süre Göksu Deresi'nde yattı ve

çürüdü. Bir bölümü yakacak odun fiyatına satıldı. Bir başka unutulmayacak törensel geçiş, Et Balık Kurumu tarafından İsveç'e ısmarlanan balıkçılık gemileriydi. Küçük, oyuncak gibi pek güzel gemilerdi. Onlar da bir gün, gene birbirinin dümen suyunda bu kez güneyden kuzeye doğru çıkıp, Boğaziçi'nde bir limanda konumlandılar. Verimli bir şekilde kullanılmadıkları ileri sürülmüştü. Yanılmıyorsam birkaçı yıllarca, önce İstinye Koyu'nda, sonra Sarıyer-Büyükdere'de yattı. Akıbetlerini öğrenemedim.

Gemiler, hayatları Küçük Galatasaray'ın rıhtımında, pencereleri Boğaz'a bakan sınıflar ve yatakhanelerde geçen birçok çocuğa hayaller kurdurmuş, esin kaynağı olmuştur. Bu gemiler, yatılı mektepte kapalı çocukların hayallerinde, dünyaya açılma araçları, özgürlük ve serüven olasılığının somut kanıtlarıydı.

¹ S/S Hamit Naci'nin (inşa yılı 1916, buharlı balıkçı gemisi), 1951 de, kimi kaynaklara göre 1952'de bir kaza geçirdikten sonra hizmet dışı bırakıldığı kayıtlıdır. Ancak bu satırların yazarı sanki 1955'e kadar hep orada kıçtankara bağlanmış olduğunu sanıyor. Daha sonraları gene Hamit Naci adlı bir başka okul gemisi, Deniz Kuvvetleri'nden devredilen 1941 yapımı, mayın tarama gemisi Ayancık, aynı yere bağlanırdı.

Yazarın eserlerine, gezi yazılarına ve fotoğraflarına www.omerbozkurt.com internet adresinden ulaşabilirsiniz.

Bir dönemi sonlandıran facia: Çernobil

Son 6 ayda yaşadığımız sıkıntılar ve pandeminin yarattığı moral bozukluğu ister istemez hepimizin farklı sorgulamalar yapmasına sebep oldu. Özellikle uzun zamandır hiç sıkıntı yaşamamış Batı dünyası için hem sağlık hem de ekonomide yaşanan bu dertler çok ciddi moral bozukluğu yarattı. Ancak Batılıların dünya tarihinde çok nadir yaşanan, steril ve göreceli ekonomik rahatlığa sahip bir dönemden sonra aldığı bu darbe de dünyanın diğer bölgelerine göre daha ağır oluyor.

Pandemi ve yaratacağı ekonomik sonuçlar muhtemelen hepimizin yeni ekonomik dengelere alışmasını gerektirecek. 80'li yılların sonunda, Berlin Duvarı'nın yıkılması ile başlayan dönüşüm tüm dünyayı tek kutuplu bir sisteme yönlendirmişti. Bu süreç esnasında bizler hızla zenginleşirken eski Doğu Bloku ülkelerinde çok ağır bedeller ödeyen insanların hikâyeleri ise çoktan unutuldu. Ama bu süreç sadece duvarın yıkılması mıydı yoksa öncesinde yaşananları da hatırlamak gerekir mi?

Bu bizi öncesinde Ukrayna'da yaşanan ve SSCB'nin çökmesi ile sonuçlanan Çernobil faciasına götürüyor. Turistik gezilere ilk açıldığı 2012 ve sonrasında da 2019 yılında ziyaret ettiğim bölge, yakın dönem tarihi hakkında fikirlerimi çok etkilemişti. Çürümekte ve miadını doldurmak üzere olan Sovyet sistemi makûs talihini değiştirecek bir projeye bel bağlar. Bittiği zaman Sovyetlere dünyanın en büyük nükleer enerji potansiyelini sağlayacak Çernobil reaktörü ve birliğin farklı ülkelerinden getirilmiş 50.000 "harika çocuğun" yerleştiği ve geleceğin şehri olarak planlanan Pripjat şehri...

1 Mayıs 1986 tarihi Sovyet yönetimi başarı hikâyesini tüm dünya ile paylaşacakları ve sistemlerinin çökmediğini ispatlayacakları bir simge olacaktı. Ülkenin en başarılı beyinlerinin yaşadığı Pripjat şehri, yeni Sovyet yaşam tarzının da prototipi olarak hazırlanmıştı. Proje başarı ile ilerlerken ilk 4 reaktör çalışmakta ve 5. reaktörün inşasında %70'lik bölüm tamamlanmıştı. İşçi ve emekçilerin bayramında açılacak olan lunapark ise Sovyetlerde hayattan zevk alarak yaşamaya bir adım atılmasının da simgesi haline dönüşecekti. Ancak 26 Nisan tarihinde yaşanan ve hâlâ birçok soru işareti bulduran kaza ile yaşanan yıkım, Sovyetlerin ve tüm alternatif birliklerin çökmesine, ABD'nin tek kutuplu bir dünyanın tek efendisi olmasına sebep oldu.

İki defa seyahat etme şansını bulduğum bölgenin benim açımdan en ilgi çekici kısmı ise dünyanın değişen dengeleri ile tarihin ne kadar farklı şekilde yorumlanabileceğini de görmek oldu. Turistik seyahatlere izin verildiği ilk aylarda gittiğim zamanki bakış açısı ile Rus-Avrupa gerginliği sonrası değişen haritalar ve günümüzdeki halkın bakış açısı arasında ciddi farklar bulunuyor.

2019 yılında Çernobil seyahatine gittiğimizde 8 sene öncesine göre en fazla dikkatimi çeken kısım, olayın tarihini günümüzde değişen şartlara göre nasıl farklı yorumladıkları oldu. İlk gittiğim dönemde turistik gezilere yeni başlanması ve belki de milli gururun etkisi ile söylem Sovyet Dönemi'ni korumaya dayalı olsa da açıklama yapan kişiler hâlen bölgede çalışan bilim adamlarıydı ve açıklamalar çok da mantıksız gelmemişti.

Ancak Euromaidan sonrası değişen dengeler ve yaşanan iç savaşın Ukrayna halkına SSCB Dönemi'nde yaşanan tüm geçmiş kötülükleri hatırlatması ve sanırım bölgede en yüksek turistik talebin oluşmasına sebep olan HBO dizisi Chernobyl sebebiyle son seyahatimizde söylem tamamen Amerikan dizisinin Ukraynalı rehberler tarafından anlatımına dönüşmüştü.

Açıkçası ilk seferin ya da ikincinin gerçeğe ne kadar yakın olduğunu söyleme şansımız pek yok. Şu anda

Ruslar da Amerikalılara karşı yeni bir dizi çekiyorlar ama şartların, tarihi bu kadar uç noktalarda şekillendirmesi beni en çok üzen ve şaşırtan nokta oldu. Çernobil Nükleer Santrali hedefine ulaştığında belki de SSCB'nin yıkılmasını uzunca süre geciktirebilecek, o dönem için dünyadaki en büyük nükleer enerji potansiyelini yaratacaktı. Santraldeki patlamanın yaşanan herhangi bir faciadan çok ötede politik sonuçlar doğurduğu da aşikâr. Sovyetlerin proje şehri olarak tasarladığı ve elli bin kişilik Pripjat şehri ise dönemin finans merkezi olma hedefinde ilerlerken ve belki de Sovyetlerin değişen bir vizyonunun simgesi olmaya hazırlanırken, patlamanın "büyük açılış" olarak belirlenen 1 Mayıs'tan sadece birkaç gün önce olması ise ilk seyahatimde bölgede çalışanların üzerine en çok kompo teorisi anlattığı konu olmuştu.

FOTOĞRAFLAR: Bu sayfada: Patlayan 4. reaktör, 2019. Sol sayfa üst sırada: 4. reaktör, 2012 (Bu fotoğraftan sonra koruyucu çelik bir kafes yapıldı.) Ortada: Pripjat, 2012. Alt sıra solda: Pripjat, 2012 / Sağda: Pripjat, 2019

Mektepli Bulmaca

93 Harbi Doğu Cephesi komutanı ve sadrazam Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın oğlu olan Mektepli ağabeyimiz kimdir?

Mahmut Muhtar Paşa

Galatasaray Lisesi ve Mekteb-i Hukuk'ta edebiyat öğretmeni olarak çalışan, yaşadığı dönemde, Recaizade Ekrem ekolüne karşı klasik edebiyatı savunan, Aruzu ustalıkla kullanan, Servet-i Fünuncuları etkileyen ağabeyimiz kimdir?

Muallim Naci

Galatasaray Spor Kulübü'nün 11 numaralı kurucusu ve Cumhurbaşkanlığı'nın ilk genel sekreteri olan ağabeyimiz kimdir?

Ruşen Eşref Unaydın

Önce futbolcu, ardından teknik adam ve daha sonra da futbol yazarı olarak, Türk futbolunun en önde gelen isimlerinden biri olan ve aynı zamanda Atatürk'ün arkadaşı Kılıç Ali'nin oğlu olan ağabeyimiz kimdir?

Gündüz Kılıç

Anayasa metnini Cumhuriyet'in ilanına uygun hale getiren ve özellikle Harf Devrimi'nde önemli rol oynamış ağabeyimiz kimdir?

Celal Nuri İleri

Milli Mücadele döneminde Anadolu'ya silah yollanmasında önemli rol oynayan, Lozan görüşmelerinde başkanışman ve Cumhuriyet Döneminde İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı yapan ağabeyimiz kimdir?

Mehmet Şükrü Kaya

Anadolu Ajansı'nın kurucu kadrosunda yer alan, Cumhuriyet Gazetesi'nin kurucusu ve iki oğlunu da Galatasaray Lisesi'nde okutan ağabeyimiz kimdir?

Yunus Nadi Abalıoğlu

Atatürk 2 Aralık 1930 tarihinde Mektebi ziyaret ettiğinde okul müdürü kim idi?

Fethi İsfendiyaroğlu

1968 yılında Galatasaray Lisesi'nin 100. yıl kutlamaları dolayısıyla hangi Fransa Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'ye gelip okulu ziyaret etmesi Muhittin Sandıkçioğlu'nun müdürlüğü dönemine rastlamıştır?

Charles de Gaulle

İlk TBMM Hükümeti'ndeki Galatasaraylı Bakan Hariciye Vekili kimdir?

Bekir Sami Kunduh

İstanbul'u resmen teslim almak için gelen hangi paşa Mektebi Sultani için "Ülkenin Batı'ya açılan ilk penceresi, dün olduğu gibi bugün de yarın da vatanseverler yetiştirmeye devam edecektir." demiştir?

Refet Bele

18 Mart kahramanı olarak da bilinen Mektep mezunu kimdir?

Cevat Çobanlı Paşa

Manhattan'da bir denizcilik bürosu kurarak, ülkeler arası deniz nakliyatı yapmaya başlayan ve deniz nakliyatçılığı alanında ABD'deki ilk Türk milyoneri olmayı başaran "Monako Galatasaraylılar Birliği" kurucusu kimdir?

Alişan Dobra

Covid günlerinde Galatasaraylılar Derneği'nin yaptığı sosyal medya yayınlarının adı nedir?

Sınırsız Galatasaray Sohbetleri Serisi

Milletlerarası Ticaret Odası Ticaret Hukuku ve Uygulamaları Komisyon Başkanı kimdir?

Ercüment Erdem

İkinci TBMM döneminde, en yaşlı üye sıfatı ile yaptığı açılış konuşmasında "Doğan çocuğun adı Cumhuriyettir" diyen ve aynı zamanda 1908 yılında kurulan Galatasaraylılar Derneği'nin kurucusu ağabeyimiz kimdir?

Abdurrahman Şeref Efendi

ONE YACHT CLUB'A DAVETLİSİNİZ

İstanbul ve Göcek'te gerçekleştirilen IYT World Wide Yatçılık Eğitimlerimiz ve Charter hizmetimiz ile giderek büyüyen **One Yacht** ailesine siz de davetlisiniz.

📍 **İSTANBUL**
Nispetiye, Gazi Güçner Sk. No:4 Beşiktaş

📍 **GÖCEK**
İnönü Bulvarı No:35 Göcek / Fethiye

🖱️ oneyacht.org

☎️ 0532 335 83 00

✉️ info@oneyacht.org

📷 / @oneyachtclub

one
YACHT
TRAINING | CHARTER | ACTIVITY

Şirket aracınızı tıklar, kiralarsınız;
işlemin kolaylığına inanamaz, sorarsınız:

Bu kadar mi?

tiklakirala.com yenilendi.

Operasyonel kiralamada LeasePlan avantajlarına
çok daha kolay ulaşın.

tiklakirala.com

